

LUMINIȚA BĂLAN

语言

LIMBA ȘI SCRIEREA
CHINEZĂ STANDARD

文字

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI
1999

BIBLIOTECA CENTRALA
UNIVERSITARA
București

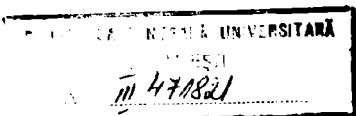
Cota *111674821*
Inventar *0199905202*

LUMINIȚA BĂLAN

**LIMBA ȘI SCRIEREA
CHINEZĂ STANDARD**

**EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI
1999**

Referenți științifici: Prof. dr. NĂDEJDEA ANGHELESCU
Conf. dr. FLORENTINA VIȘAN

013 00

B.C.U. București

C199905202

© Editura Universității din București
Șos. Panduri, 90-92, București - 76235; Telefon/Fax 410.23.84

Tiparul s-a executat sub c-da nr. 563/1999,
la Tipografia Editurii Universității din București

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

BĂLAN, LUMINIȚA

Limba și scrierea chineză standard / Luminița Bălan

București: Editura Universității din București, 1999

272 p.; 23 cm.,

Bibliogr.

ISBN 973-575-335-9

811.581(075.8)

SUMAR

INTRODUCERE.....	6
CAPITOLUL I – LIMBĂ STANDARD ȘI STANDARDIZARE: PROBLEME GENERALE	
1. Limba standard.....	11
1.1. Trăsături și funcții.....	11
1.2. Limba standard și alte varietăți lingvistice.....	17
2. Planificarea lingvistică.....	20
2.1. Considerații generale privind planificarea lingvistică.....	20
2.2. Autorități normative și căi specifice de acțiune.....	24
CAPITOLUL II – PLANIFICAREA LINGVISTICĂ ÎN CHINA ÎN PERIOADA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ	
1. Cadrul sociolingvistic al planificării lingvistice în China.....	28
1.1. Contextul istoric și cultural (sfârșitul secolului XIX – perioada contemporană).....	28
1.2. Situația varietăților locale – similitudini și diferențe.....	38
1.3. Varietatea literară: origini și evoluție.....	66
1.4. Statutul varietăților lingvistice.....	69
1.5. Procesul de constituire a limbii comune.....	72
2. Scurt istoric al procesului normativ.....	81
2.1. Sfârșitul secolului XIX – 1919.....	82
2.2. Perioada 1919 – 1949.....	84
2.3. Perioada după 1949.....	86
3. Planificarea statutului varietăților lingvistice.....	90
3.1. Selecția varietății standard.....	90
3.2. Alegerea normei de pronunție.....	94
3.3. Modificări de atitudine privind norma selectată.....	102
3.4. Opțiunea definitivă pentru unificarea lingvistică.....	105
3.5. Relația dintre varietatea standard și varietățile	

locale.....	109
3.6. Autorități angrenate în planificarea statutului varietății standard.....	112
4. Implementarea normei lingvistice unice.....	117
4.1. Organisme de implementare a varietății standard.....	118
4.2. Documente, conferințe, campanii privind promovarea varietății standard.....	121
CAPITOLUL III – CONTRIBUȚIA SCRIERII LA PROCESUL DE STANDARDIZARE A LIMBII CHINEZE	
1. Specificitatea scrierii chineze.....	131
1.1. Tipuri de hieroglife.....	131
1.2. Funcții și valori simbolice.....	137
2. Precedentele standardizării scrierii în perioada clasică.....	142
2.1. Prima încercare de normare a scrierii (Qin Shi Huangdi 221 î.Hr.)	142
2.2. Marile lexicoane de hieroglife– ilustrări ale eforturilor normative.....	146
3. Reforma scrierii în perioada modernă.....	152
4. Problematika scrierii în cadrul procesului normativ în perioada contemporană.....	159
4.1. Opțiuni privitoare la standardizarea scrierii după 1949.....	159
4.2. Planurile de simplificare a hieroglifelor.....	163
CAPITOLUL IV – PROCESUL DE CODIFICARE A LIMBII STANDARD ÎN CHINA	
1. Procesul standardizării limbii chineze în perioada cuprinsă între sfârșitul sec. XIX și 1949.....	169
1.1. Primele eforturi normative în domeniul lexical.....	169
1.2. Tendințe în normarea gramaticii.....	176
2. Procesul standardizării limbii chineze după 1949.....	186
2.1. Inaugurarea procesului de standardizare lingvistică.....	186
2.2. Conferința pentru standardizare lingvistică.....	190

2.3. Acțiuni normative în etapa 1955 – 1978.....	207
2.4. Noi orientări în procesul de standardizare lingvistică în anii '80 – '90.....	212
2.5. Organisme de planificare a structurii interne a limbii.....	221
2.6. Tentative de evaluare a procesului normativ.....	226

CAPITOLUL V – CONSIDERAȚII FINALE PRIVIND PROCESUL STANDARDIZĂRII LIMBII CHINEZE

1. Trăsături comune și trăsături specifice.	.235
2. Surse ale originalității procesului de standardizare a limbii chineze.....	248
BIBLIOGRAFIE.....	253

INTRODUCERE

Standardizarea limbii chineze constituie una dintre marile probleme care au concentrat interesul nu doar al lingviștilor, ci și al lumii intelectuale în general, al oamenilor politici, din totdeauna. Cum limba este o componentă fundamentală a vieții sociale, cu funcții și valori specifice, standardizarea ei reprezintă un proces cu efect direct în plan lingvistic, dar și în plan social.

Dată fiind semnificația deosebită a acestui proces atât pentru evoluția limbii, cât și pentru destinul întregii societății, lucrarea de față își propune să urmărească dinamica standardizării limbii chineze, încercând să contureze acele aspecte cu caracter de generalitate, regăsite și în alte situații de standardizare a limbii, precum și aspectele particulare pe care le relevă acțiunea de normare a limbii chineze.

Pornind de la premisa că standardizarea limbii, ca activitate planificată de elaborare a normelor care să definească uzul corect într-o comunitate, aparține epocii moderne, cercetarea noastră s-a limitat la perioada modernă și contemporană, când se evidențiază existența unui atare proces. Cu toate acestea, pentru o mai bună înțelegere a mecanismului

standardizării, cât și a factorilor socio-culturali ce condiționează acest proces, a fost necesară și o cercetare a precedentelor normative aparținând perioadei clasice.

Perspectiva de studiu abordată este cea propusă de sociolingvistică, în care limba este privită ca un fenomen social complex, aflat în relații de implicație reciprocă cu societatea în care este folosită. Acest lucru presupune, pe lângă cercetarea problemelor ce țin de sfera lingvistică, și o investigare minuțioasă a contextului social ce determină variația lingvistică și condiționează acțiunea deliberată a planificatorilor asupra limbii.

Problematika normării limbii chineze a fost abordată în câteva lucrări aparținând cercetătorilor chinezi sau sinologilor europeni și americani. În general, lucrările elaborate în China tratează acest proces complex într-o manieră pur descriptivă, prezentând derularea evenimentelor semnificative în domeniul planificării statutului limbii standard sau planificării structurii interne a acestei varietăți. Lucrări cum ar fi “汉语规范化论丛” “*Hanyu guifanhua luncong*” (*Opinii privind standarizarea limbii chineze*, 黎锦熙 Li Jinxi, 1963), “汉语言文字规范化研究与指导” “*Han yuyan wenzhi guifanhua yanjiu yu zhidao*” (“*Cercetări și îndrumări privind standardizarea limbii și scrierii chineze*”, 张玉来 Zhang Yulai, 程凯 Cheng Kai, 1993), “文字改革概论” “*Wenzi gaige gailun*” (“*Teoria Reformei Scrierii*”, 周有光 Zhou Youguang, 1964) ne-au fost utile, furnizându-ne date importante privind evoluția procesului

normativ. Efortul de a ordona și sistematiza informațiile pentru a oferi o imagine completă și coerentă a desfășurării acestui proces ne aparține, căci fiecare dintre aceste lucrări prezintă fragmentar momente diferite ale standardizării, cel mai adesea avându-se în vedere în primul rând standardizarea scrierii.

Totodată, tendințele evoluției acestui proces, ideologiile planificării lingvistice și problematizările au putut fi desprinse prin studierea unui volum însemnat de documente de politică lingvistică – “语文政策学习资料” “*Yuwen zhengce xuexi ziliao*” (“*Materiale de politică lingvistică*”, 1976), lucrările Conferințelor pentru standardizarea limbii chineze contemporane din 1955 și 1986 și articole din reviste de specialitate, cum ar fi “语文建设” “*Yuwen jianshe*” (*Planificarea lingvistică*), “文字改革” “*Wenzi gaige*” (*Reforma Scrierii*) și din presă. Asupra acestor materiale s-a operat o selecție riguroasă, în scopul identificării acelor aspecte cu adevărat relevante pentru problematica abordată.

O mare parte a lucrărilor de specialitate sunt dedicate cercetării standardizării scrierii, problematică ce a constituit vreme îndelungată domeniul de interes maxim în China, dar și în lumea sinologilor. Au fost consultate o serie de lucrări ale cercetătorilor chinezi, cum ar fi “文字改革概论” “*Wenzi gaige gailun*” (“*Teoria Reformei Scrierii*”) (周有光 Zhou Youguang, 1964), “中共文字改革之演变与绝句” “*Zhonggong wenzi gaige zhi yanbian yu jueju*” (“*Evoluția și*

rezultatele Reformei Scrierii întreprinse de P.C. Chinez” , 汪学文 Wang Xuewen, 1984), precum și lucrări ale sinologilor: “*Nationalism and Language Reform in China*” (J. De Francis, 1950), “*Chinese*” (J. Norman, 1993), “*Les réformes de l'écriture chinoise*” (J. T. S. Chen, 1980).

În ceea ce privește planificarea structurii interne a limbii chineze, materialele care au servit drept bază a analizei sunt numeroase, fiecare abordând diverse aspecte, fragmentare, ale normării. În urma studierii acestor materiale am încercat delimitarea problemelor majore care se pun în legătură cu planificarea structurii interne, precum și a soluțiilor adoptate, operațiune efectuată pe baza grilei de analiză schițată în prima parte a lucrării.

Normarea gramaticii este o problemă ce pare neglijată în toate studiile de specialitate din China. Pentru a înțelege funcționarea mecanismului normativ și în această direcție, am recurs la inventarierea marilor gramatici cu valențe normative publicate începând din 1898, anul apariției primei gramatici sistematice a limbii chineze. Stabilirea contribuției fiecărei gramatici în procesul standardizării limbii chineze s-a făcut prin consultarea directă a acestor lucrări, cât și prin utilizarea unor informații din lucrarea “汉语语法研究史” “*Hanyu yufa yanjiu shi*” (“*Istoria cercetării gramaticii chineze*”) (朱林清 Zhu Linqing, 1991).

Chiar dacă au fost utilizate și unele lucrări ale sinologilor (M. D. Barnes, 1974 – “*Language Planning in Mainland China*).

A Sociolinguistic Study of Putunghua and Pinyin, J.T.S. Chen, 1980 – “*Les réformes de l’écriture chinoise*”) ce par să trateze aceeași problemă, lucrarea de față se distinge de acestea printr-o abordare a unei sfere mult mai largi de probleme, urmărite în desfășurarea lor până în anii ’90, și care sunt interpretate cu ajutorul instrumentarului specific sociolingvisticii.

Extrem de utile s-au dovedit discuțiile purtate în R. P. Chineză, în anii 1993 și 1995, cu 于根元 Yu Genyuan, președintele Comitetului Național pentru Standardizarea Limbii și Scrierii, 陈章太 Chen Zhangtai, vice-președintele aceluiași Comitet, și cu 陈松岑 Chen Songcen, profesor de sociolingvistică la Universitatea Beijing, care ne-au îndrumat în selectarea materialelor cu adevărat valoroase pentru problematica studiată și care, mai ales, ne-au oferit o imagine a stadiului actual al procesului de standardizare a limbii chineze, privit din lăuntru său.

În această întreprindere, dincolo de prezentarea procesului normativ, am încercat o evaluare a sa prin prisma datelor socio-culturale proprii civilizației chineze. Descrierea și analiza atentă a standardizării limbii chineze au relevat o serie de aspecte particulare care considerăm că ar putea îmbogăți imaginea generală a planificării lingvistice, aducând în prim plan o experiență proprie, soluții și strategii inedite.

CAPITOLUL I – LIMBA STANDARD ȘI STANDARDIZAREA: PROBLEME GENERALE

1. Limba standard.

1.1. Trăsături și funcții.

Abordarea limbii ca fenomen social a demonstrat că limbile sunt departe de a fi construcții monolitice, uniforme și omogene, ci ele se caracterizează prin variație. Această variație nu este întâmplătoare – ea se corelează cu diferențe sociale sistematice, căci limba și societatea se află într-un raport de interdependență.

Toate varietățile lingvistice (limbă sau dialect) utilizate de vorbitori în decursul interacțiunii sociale sunt integrate în repertoriul verbal specific unei comunități lingvistice, acea colectivitate umană, caracterizată de interacțiunea regulată și frecventă prin intermediul unui corpus comun de semne verbale și separată în mod distinct de colectivități similare prin diferențe semnificative legate de folosirea limbii (I. J. Gumperz, 1971:103).

Existând o anumită frecvență a tiparelor de interacțiune,

În baza sistemului specific de norme sociolingvistice, integrarea indivizilor într-o comunitate lingvistică se face fie prin interacțiune directă, fie printr-o interacțiune indirectă sau, altfel spus, datorită fidelității lor față de o varietate, de regulă, limba standard.

În literatura de specialitate au existat mai multe încercări de încadrare tipologică a varietăților lingvistice de care poate dispune o comunitate. Una dintre cele mai importante clasificări îi aparține lui W. Stewart, care ia în considerație caracteristicile varietăților și funcțiile lor comunicative. El propune câteva criterii fundamentale:

1. *standardizare* – se referă la adoptarea la nivel oficial a unei varietăți care să constituie norma lingvistică a unei comunități. Cel mai adesea acestei alegeri i se asociază o intervenție deliberată în structura varietății;

2. *autonomie* – se referă la capacitatea unei varietăți de a fi independentă față de alte varietăți, de a funcționa ca o varietate de sine stătătoare;

3. *istoricitatea* - se află în legătură directă cu existența tradiției culturale și a continuității în folosirea unei varietăți;

4. *vitalitate* - ține de folosirea în mod curent a unei varietăți. Lipsa vitalității se remarcă în cazul unei varietăți moarte sau artificiale.

Conform acestor criterii se obține următorul tablou al varietăților lingvistice:

Tipul de varietate	Criterii			
	1	2	3	4
Varietatea standard	+	+	+	+
Varietatea clasică	+	+	+	-
Varietatea locală	-	-	+	+
Varietatea pidgin	-	-	-	-
Varietatea creolă	-	-	-	+

Din acest tablou al repertoriului verbal se poate observa că doar varietatea standard prezintă toate trăsăturile puse în discuție de Stewart, celelalte varietăți dezvăluind aceste trăsături într-o măsură mai mică sau mai mare.

Prezența varietății standard în cadrul repertoriului verbal nu exclude existența altor varietăți, însă ea funcționează, așa cum subliniază Fishman (1972 a), drept mijloc de comunicare pentru întreaga comunitate. La polul opus, Stewart situează varietatea pidgin, care nu prezintă nici una din trăsăturile propuse. Această varietate servește drept intermediar în comunicarea dintre diferite grupuri etnice într-o anumită zonă, cum ar fi porturile sau zonele comerciale, fiind cunoscută și sub numele de varietate mixtă. Caracteristice pentru acest tip de varietate sunt structura gramaticală rudimentară, precum și un vocabular restrâns, determinat de nevoile de comunicare și bazat pe vocabularul unei limbi de circulație.

Varietatea creolă este prezentată drept acea varietate care, născută ca pidgin, a devenit maternă pentru anumite

colectivități, servind în comunicarea orală, deci ea a căpătat vitalitate. Ea este, de pildă, acea versiune deformată a unei limbi oficiale, utilizată de descendenții populațiilor de culoare aduse din Africa în S.U.A. și în Insulele Oceanului Indian.

Având nu doar vitalitate, dar și istoricitate, datorită unei folosiri îndelungate, varietatea locală, denumită în mod curent dialect sau grai, dispune de toate mijloacele de expresie, constituind un instrument de comunicare la nivel local, în comunități restrânse. La fel ca și varietățile pidgin și creole, varietatea locală nu a fost supusă unui proces de codificare.

Stewart subliniază faptul că în numeroase cazuri repertoriul lingvistic al unei comunități cuprinde și o varietate clasică, cea care reprezintă limba marilor opere literare clasice. Această varietate cunoaște un grad ridicat de normare, impus de utilizarea sa în vechea tradiție literară, dar codificarea, implicită sau explicită, s-a realizat, de regulă, cu secole în urmă. Perpetuarea normelor a fost asigurată prin utilizarea acestei varietăți în sistemul de învățământ sau în religie. Datorită complexității sporite, varietatea clasică nu constituie un mijloc de comunicare curentă în societate, cunoașterea ei fiind limitată la o elită relativ restrânsă.

În general, limba standard este descrisă ca fiind rezultatul unui proces de codificare și acceptare în cadrul unei comunități de vorbitori, a setului formal de reguli care definesc uzul corect (Stewart 1968:53).

Prin acest proces, varietatea respectivă capătă un

caracter normat, fiind guvernată de reguli formulate explicit în gramatici și dicționare – rezultat al activității de codificare.

Alegerea varietății pentru a fi promovată ca standard al întregii comunități se face în virtutea unor trăsături clare care îi conferă prestigiu și a unor funcții care o îndreptățesc să-și asume acest rol. Prin urmare, în evaluarea varietății standard două jaloane sunt semnificative, și anume dimensiunea structurală și dimensiunea funcțională.

Un studiu cuprinzător cu referire la limba standard îi aparține lui P. Garvin (1974: 521-524) care, reluând problema caracteristicilor limbii standard, alcătuiește trei seturi de criterii necesare pentru evaluarea acestui tip de varietate:

1. *proprietățile* intrinseci ale limbii standard;
2. *funcțiile* în cadrul comunității lingvistice;
3. tipurile de *atitudini* ale comunității față de limba standard.

Citându-i pe Havranek și Mathesius (1932), Garvin indică drept o primă proprietate a varietății standard stabilitatea flexibilă, cu precizarea că se impune ca această codificare să fie suficient de flexibilă pentru a permite modificările inerente în evoluția socio-culturală a comunității.

Cea de a doua proprietate este intelectualizarea, respectiv o acuratețe sporită, evaluată pe o scară ascendentă a funcționalității de la nivelul colocvial spre cel științific.

Funcțiile sunt împărțite de către Garvin, de asemenea, în două subcategorii, respectiv funcții simbolice și funcții obiective.

Funcțiile simbolice sunt:

1. *unificarea* – varietatea standard acționează ca element unificator, de integrare și solidarizare a indivizilor într-o singură comunitate de limbă, ceea ce în accepțiunea lui Hertzler (1965: 227) reprezintă capacitatea limbii de a acționa ca factor centripet în societate;

2. *separare* – varietatea standard distinge comunitatea lingvistică ce o utilizează de celelalte comunități;

3. *prestigiu* – folosirea varietății standard conferă prestigiu vorbitorului, fapt ce în anumite situații înlesnește atingerea unor obiective pe plan social sau chiar dobândirea unor recompense. În aceste condiții în care varietatea standard este acceptată ca instrument al unei autorități de tipul guvernului, cunoașterea și folosirea ei conferă prestigiu individului și, totodată, posibilitatea ascensiunii pe scara socială.

Funcția obiectivă se referă la capacitatea limbii de a reprezenta *cadrul de referință pentru corectitudine*, precum și pentru perceperea și evaluarea limbajului poetic.

Acestor funcții Garvin le stabilește corelative în planul atitudinal, mai precis funcțiilor de unificare și separare le corespunde *fidelitatea față de limbă*, iar prestigiul determină *mândria* individului față de limba standard – norma întregii comunități și simbol al identității etnice și culturale. Această atitudine în unele cazuri, datorită contextului socio-politic, se poate extinde spre atitudinea mai amplă de naționalism. Funcționarea varietății standard drept cadru de referință generează o atitudine

de conștientizare a normei, care impune respectarea regulilor lingvistice.

Atitudinile față de varietatea standard pot fi astfel reordonate pe o scară ascendentă, pornindu-se de la conștientizarea normei odată cu afirmarea ca varietate normată, când vorbitorii caută în mod deliberat să se exprime corect. În această etapă, orice deviere de la normă are repercusiuni asupra modului în care este perceput și interpretat statutul social și cultural al vorbitorului de către ceilalți. Pe o treaptă superioară, atașamentul față de această varietate se concretizează prin fidelitatea vorbitorului față de standard care, în acest cadru, devine un bun social ce trebuie apărat, dată fiind valoarea simbolică pe care o deține ca varietatea cea mai de prestigiu, dar și ca simbol al identității naționale.

1.2. Varietatea standard și alte varietăți lingvistice.

Pe lângă varietățile cuprinse în tipologia lingvistică propusă de W. Stewart, repertoriul verbal al unei comunități mai cuprinde și alte varietăți lingvistice cu care limba standard este adeseori suprapusă, cum ar fi limba comună, limba națională etc. În continuare, vom urmări relația dintre aceste varietăți, scopul acestui demers fiind de a circumscrie riguros limba standard în studiul pe care îl întreprindem.

Limba standard este frecvent apropiată de limba comună. În condițiile în care repertoriul ~~de vorbire~~ al unei

societăți înglobează mai multe varietăți locale, se remarcă într-o primă etapă premergătoare elaborării limbii standard, constituirea unei limbi comune – "cea mai largă unitate geografică, locală, căreia i se subordonează celelalte varietăți teritoriale." (C. Dominte, 1971: 414). Dat fiind faptul că este o varietate supradialectală, această limbă comună poate fi mai cultivată, oferind mai multe posibilități de exprimare decât varietățile locale (dialectele).

E. Coșeriu (1996: 109-115) arată că limba comună dispune de mai multe niveluri de folosire, determinate de necesitățile de înțelegere reciprocă ale vorbitorilor de dialecte. Există situații în care un dialect, deși nu este adoptat încă la modul conștientizat ca limbă comună, el îndeplinește rolul unei limbi comune "cel puțin pentru anumite teme, pentru anumite subiecte".

Referindu-se la procesul constituirii limbii comune, Coșeriu subliniază faptul că aceasta are ca bază unul dintre dialecte, rolul ei fiind acela de a asigura comunicarea la nivelul întregii comunități. Aceasta presupune abandonarea particularităților dialectale de către vorbitori și adoptarea limbii comune atunci când comunicarea în societate necesită acest lucru.

În perioada modernă, pentru a satisface cât mai bine necesitățile comunicării, limba comună este supusă unui proces de normare, așadar, în interiorul ei se stabilește adeseori, așa cum subliniază Coșeriu (1994: 102), "o modalitate exemplară

(limba standard)". Datorită funcționării ca varietate suprapusă atât a limbii comune, cât și a celei standard, cele două noțiuni sunt adesea folosite cu același înțeles. Totuși, ceea ce distinge limba standard este caracterul său normat, faptul că este guvernată de reguli și norme formulate în mod explicit, în urma unui proces de codificare.

Limba standard este adeseori identificată și cu limba literară și în multe situații putem vorbi despre o identitate între ele. Limba literară nu se deosebește de limba comună sau de dialecte prin caracteristici structurale fundamentale, ci printr-o schimbare calitativă la nivel funcțional – ea este o varietate care capătă o răspândire generală, fiind folosită atât în comunicarea scrisă, cât și în cea orală.

În ceea ce privește constituirea sa, limba literară ia naștere printr-o depărtare treptată de baza sa dialectală, proces în care sunt eliminate elementele cu specific dialectal și apar structuri sintactice și elemente lexicale noi, inexistente în sistemul bazei dialectale. Toate aceste modificări se produc în urma unui proces de normare a respectivei varietăți în toate compartimentele.

Însă limba literară nu este produsul doar al unei simple codificări, ci aici își aduce contribuția și vechea tradiție literară. Prin îmbinarea acestei tradiții cu elementele specifice limbii colocviale rezultă o varietate care capătă noi trăsături și funcții, devenind purtătoare normelor unice ale limbii: gramaticale, lexicale, de pronunție.

S-a observat că ascensiunea limbii literare standard este intim legată de etapa formării națiunii, când se pune și problema alegerii unei limbi naționale. În această perioadă, întărirea conștiinței naționale – vehicol și simbol al unității și identității poporului care o utilizează. De cele mai multe ori, această limbă națională este sau tinde să fie o varietate standardizată.

Având în vedere toate problemele care se pun în legătură cu limba standard, în lucrarea de față vom considera această varietate ca o varietate ce reprezintă norma exemplară impusă comunității lingvistice și care dispune de reguli în toate compartimentele sale, prevăzute în gramatici și dicționare – rezultat al activității de standardizare.

2. Planificarea lingvistică.

2.1. Considerații generale privind planificarea lingvistică.

Apărută din nevoia de evaluare și alegere a unei alternative optime, planificarea lingvistică, în cadrul căreia se include și standardizarea limbii, este un mod de organizare a limbii și de intervenție în comportamentul lingvistic al vorbitorilor. Integrându-se în politica lingvistică a unui stat, planificarea lingvistică nu înseamnă numai o activitate de evaluare, selectare și codificare a unei limbi, ci presupune și propagarea

normelor prin mijloacele specifice, cum ar fi mass media și sistemul educațional.

Deoarece este o activitate cu implicații profunde atât în domeniul limbii, cât și în cel socio-politic, planificarea lingvistică constituie o problemă de interes în cadrul oricărei națiuni.

Numeroși autori au abordat problematica planificării lingvistice într-o perspectivă sociolingvistică, în care coordonata fundamentală este relația de interdependență dintre limbă și societate, încercând să elaboreze o teorie a planificării lingvistice. Aceasta are o valoare orientativă deoarece, în virtutea faptului că limbile prezintă situații sociolingvistice diferite, și activitatea de planificare lingvistică dezvăluie numeroase aspecte particulare și rezultate uneori diferite, în funcție de elementele concrete date.

Cei mai mulți cercetători propun modele teoretice, care abordează procesul planificării lingvistice sub două aspecte:

- *planificarea statutului unei varietăți lingvistice (status planning);*
- *planificarea structurii interne a unei varietăți (corpus planning).*

Cele două tipuri de planificare lingvistică se află într-o strânsă legătură, întrucât frecvent alocarea funcțiilor presupune operarea unor modificări în structura varietății pentru ca aceasta să-și poată asuma un anumit statut.

Statutul unei varietăți nu este imuabil, ci poate fi modificat. Dacă o anumită varietate este recunoscută și

declarată de guvern la nivel oficial ca îndeplinind o funcție superioară, ea capătă un statut nou, superior. Dacă, dimpotrivă, varietatea este interzisă în mod oficial, de pildă ca instrument de prădare în învățământ, ea este degradată și își pierde statutul.

Planificarea structurii interne urmărește să dezvolte o varietate lingvistică, de regulă prin standardizare, adică să-i prescrie norme care să-i permită îndeplinirea a cât mai multe funcții în societate. Acest tip de planificare vizează modificările în aproape toate compartimentele limbii, cum ar fi dezvoltarea unui sistem ortografic, ba chiar adaptarea unei noi scrieri, atunci când este cazul, dezvoltarea și normarea lexicului, a morfologiei.

În cadrul planificării lingvistice un rol important este jucat de scriere, care datorită particularităților sale structurale și funcționale deține capacitatea de a-și exercita rolul de agent de conservare. În măsura în care scrierea realizează o transpunere a limbii vorbite într-o formă durabilă, ea presupune mai multă precizie, acuratețe și atenție față de normă decât exprimarea orală. Aceasta implică însă și o rigiditate sporită a scrierii, care o face ceva mai refractară la schimbări decât limba orală. Această rigiditate a scrierii influențează toate comportamentele limbii: lexic, gramatică, fonologie.

Date fiind aceste aspecte, autoritățile normative utilizează scrierea drept calea principală prin care sunt fixate regulile ortografice și ortoepice, regulile gramaticale și de pronunție, prin care este impusă sau descurajată folosirea

anumitor forme.

Cât de importantă este scrierea în relație cu standardizarea și limba standard o dovedește faptul că gradul de utilizare a scrierii a fost propus ca unul dintre parametrii majori în evaluarea nivelului de dezvoltare a unei limbi (Ferguson, 1971: 52-57).

O problemă importantă care se pune în legătură cu scrierea și care se află în strânsă relație cu standardizarea limbii este aceea a creării unui nou sistem de scriere sau a revizuirii celui existent. Nu este vorba doar de impunerea unor măsuri de ordin strict tehnic de reprezentare a limbii vorbite, ci aceste acțiuni au implicații mult mai profunde ce vizează identitatea comunității lingvistice și loialitatea de grup.

În comparație cu crearea unui nou sistem de scriere, revizuirea vechiului sistem se dezvăluie a fi o operațiune mai lentă și mai complicată. Implicațiile profunde pe care le au aceste schimbări privind impunerea de noi norme sunt în legătură cu identitatea culturală, statutul socio-economic al membrilor societății, cu atitudinea evaluativă și cu atașamentul față de propria scriere.

Având a face cu rețelele de comunicare deja existente, asociate cu anumite valori simbolice, reforma scrierii pune mai multe probleme decât crearea și impunerea unui nou sistem de scriere.

De regulă, aceste reforme se profilează pe fundalul unei mișcări mai ample de reformă a limbii, în care conștientizarea

problemelor legate de limbă și valoarea ei simbolică este foarte puternică. Foarte frecvent este influențată de succesul mișcărilor politice și sociale cu care se asociază.

Factorii care concură la reușita unor reforme ale scrierii sunt multipli, dar dacă lipsește suportul oficial din partea autorităților lingvistice și politice, o astfel de reformă este puțin probabil să își atingă obiectivele.

2.2. Autorități normative și căi specifice de acțiune.

Fiind o acțiune deliberată și organizată de intervenție în limbă, planificarea lingvistică presupune existența unei autorități împuternicite să aleagă și să impună o varietate sau o formă lingvistică socotită optimă pentru a reprezenta soluția unei probleme sociale. Aceste autorități angrenate în activitatea de decizie și de implementare a deciziilor aparțin unei sfere largi, de la organisme guvernamentale până la persoane particulare.

Cercetătorii au stabilit că există două grupuri de planificatori: cei preocupați mai mult de planificarea statutului și, respectiv, cei interesați de planificarea structurii interne a limbii. În acest context, planificarea statutului este realizată "în general de către oamenii politici, care dețin poziția legală, dar au un fundament sociolingvistic slab", în timp ce planificarea structurii nu poate fi decât opera adevăraților "păzitori" ai limbii: autori de gramatici și manuale, lexicologi, scriitori, fie în mod individual, fie alcătuind un organism formal de tipul academiei, comisiei sau

societății.

În opinia lui Cobarrubias, deciziile de planificare sunt luate de persoane particulare, care apoi determină implicarea organismelor de specialitate. În ceea ce privește planificarea statutului, Cobarrubias (1993: 61), în urma analizei unor situații concrete, concluzionează că aceasta este "efectuată în mod fundamental de către politicieni, oameni de stat sau organisme politice". Întrucât acest tip de planificare este cu precădere sub influența factorului politic, prin urmare, "deciziile luate se conformează ideologiei elitei aflate la putere sau răspund ideologiilor aflate în conflict, ce aparțin elitei și altor grupuri."

Hagège (1983: 43-45), făcând o inventariere a organismelor oficiale angrenate în procesul de planificare lingvistică, arată că acest tip de autoritate se află sub directa îndrumare a autorității politice, de la care se primesc o serie de sarcini, cum ar fi:

- luarea unor decizii privind situația lingvistică (bilingvism, limba oficială etc.);
- stabilirea varietății cu perspectiva de a fi promovată ca varietate națională;
- păstrarea purității limbii;
- elaborarea și promovarea unor reforme ortografice;
- inventarea varietăților dialectale și stabilirea fondului lor lexical;
- elaborarea gramaticilor și a dicționarelor de diverse tipuri.

Cobarrubias (1983: 60) evidențiază faptul că deciziile luate de către planificatorii statutului se răsfrâng direct asupra sferei planificării structurii interne a varietății, domeniu în care o contribuție majoră o au academiile lingvistice (ex. Académie Française, Real Academia). El precizează în continuare că opinia generală atribuie acestei autorități planificatoare responsabilitatea majoră pentru măsurile și deciziile în direcția normării limbii, în ceea ce privește menținerea purității limbii.

Pe lângă aceste organisme, acțiunea normativă revine într-adevăr persoanelor particulare care pot fi considerate autorități planificatoare în virtutea aportului la stabilirea normelor, îmbogățirea lexicului sau selecția varietății lingvistice. Aceștia sunt de regulă lingviști, lexicologi, scriitori, jurnaliști. Citând doar câteva exemple, îi putem menționa pe M. Luther (germană), A. Korais (greacă), I. Aasen (norvegiană), A. Kasravi (persană), E. Ben Yehuda (ebraică), M. Kemal Attatürk (turcă).

Hagège (1983: 47-49) subliniază faptul că acțiunea normativă a acestor agenți ai planificării este limitată de aspectele pe care ei le urmăresc. Comparativ cu alte tipuri de autoritate planificatoare, ei s-ar situa într-un plan inferior, chiar dacă în anumite cazuri acțiunile întreprinse de planificatorii individuali au marcat semnificativ evoluția varietăților respective.

Fără a minimaliza contribuția agentului individual de planificare, putem afirma că un proces de orientare deliberată a limbii de asemenea ample are nevoie de o concentrare a

eforturilor tuturor autorităților planificatoare ca o primă condiție a reușitei.

Cât privește căile de fixare și răspândire a normelor lingvistice, literatura de specialitate acordă o atenție mult diminuată acestor aspecte. Ele sunt menționate în treacăt, fără a constitui un punct de interes al discursului despre procesul de planificare lingvistică. Cu toate acestea, din analiza diverselor situații concrete de planificare reiese o părere unanimă referitoare la principalele căi de difuzare a formelor lingvistice ce constituie norma.

Hagège face o prezentare succintă a acestor căi, evidențiind totodată faptul că în măsura în care persoanele particulare ce acționează ca planificatori dispun de mijloace limitate în implementarea normelor, tot astfel și căile oficiale își pot dovedi limitele uneori. După părerea sa, există trei importante tipuri de canale, și anume mijloacele audio-vizuale, presa și sistemul de învățământ, desigur în condițiile în care acestea există și sunt răspândite. De asemenea, el remarcă, referindu-se îndeosebi la mijloacele audio-vizuale și presă, capacitatea acestora de a se face purtătoarele politicii lingvistice a guvernului. "Când presa este un organ de expresie a politicii lingvistice oficiale, eficacitatea acesteia este considerabilă în ceea ce privește publicul alfabetizat." (1983: 45). În comparație cu acestei căi, sistemul de învățământ are o istorie mai îndelungată ca mijloc de implementare a normelor, fiind el însuși un factor promotor al procesului de planificare lingvistică.

CAPITOLUL II – PLANIFICAREA LINGVISTICĂ ÎN CHINA ÎN PERIOADA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

1. Cadrul sociolingvistic al planificării lingvistice în China.

1.1.Contextul istoric și cultural (sfârșitul secolului XIX - perioada contemporană).

În această secțiune ne vom îndrepta atenția asupra contextului istoric de la sfârșitul secolului XIX și din secolul XX, urmărind să prezentăm punctual principalele coordonate politice, sociale și culturale ale acestei perioade, care sunt relevante pentru traseul parcurs de procesul planificării limbii și scrierii chineze.

Este bine știut că standardizarea limbii este o acțiune ce ține de perioada modernă, în special de acea etapă în care are loc formarea națiunilor, limba națională jucând un rol semnificativ în cadrul acestui proces. Și în China, ca și în multe alte zone ale lumii, conștiința necesității elaborării unei limbi naționale normate se intensifică la sfârșitul secolului XIX, pe fundalul mișcărilor cu caracter național ce urmăresc întemeierea

unei națiuni moderne.

Ultimele evenimente ale acestei perioade dovedesc destinul tragic al Chinei, la care concură pe de o parte tensiunile interne din cadrul dinastiei manciuriene Qing, iar pe de altă parte confruntările violente cu lumea Occidentului și Japonia. Ele au însă și rolul de a determina intensificarea pomirilor naționaliste, nevoia de a lupta pentru integritatea națională, pentru o limbă și o scriere proprie. Războiul sino-japonez (1894) și Răscoala boxerilor (1898), la capătul unui șir de conflicte dramatice, deschid o etapă de puternică dezintegrare politică și socială, cu consecințe în toate domeniile. Slăbită de înfrângeri consecutive și de împărțirea teritoriului său de către marile puteri, dinastia Qing încearcă din răsuputeri adaptarea la noile realități. Într-o atmosferă de incertitudine politică și haos, planurile reformiste păreau un remediu, deși existau semne certe ale dezagregării societății chineze. Forțat de împrejurări, guvernul dinastic inițiază o serie de reforme privind învățământul, codul de legi, crearea și organizarea ministerelor, precum și abolirea concursurilor imperiale cu vechi tradiții în istoria Chinei.

Încercarea reabilitării este însă iluzorie, dinastia manciuriană fiind în mod ireversibil sortită prăbușirii. Implantarea capitalurilor străine pe teritoriile concesionate și în porturi, plata despăgubirilor de război la care este supusă China, importurile și împrumuturile masive de la băncile occidentale nu mai lasă aproape nici o cale de salvare

guvernului Qing. Comunitățile rurale se confruntă cu o stare de pauperizare acută, ceea ce îndeosebi în zonele sudice determină un exod masiv de populație spre zonele mai dezvoltate. Nici în centrele urbane situația nu este mai bună, deși aici există o pătură a burgheziei angrenată în afaceri care, asemeni intelectualilor din zona porturilor sudice, avea un mod de viață și concepții influențate considerabil de lumea occidentală cu care venea în contact. Pe măsură ce situația din mediul rural se degradează tot mai mult, se adâncește și prăpastia dintre populația rurală pe de o parte și pe de altă parte burghezia și intelectualitatea din regiunile urbane.

În acest context de haos general se afirmă mișcările antidinastice și antimonarhice în cercurile studenților și intelectualilor emigranți din Japonia sau în cadrul societăților secrete din China de Sud. Spiritul acestor manifestări animă societatea chineză în primele decenii ale secolului XX. La acestea se adaugă tendința republicană, întruchipată de 孙中山 Sun Zhongshan (Sun Yatsen), cel care, într-un moment favorabil, în anul 1911, instaurează Republica China la Nanjing, devenind astfel primul președinte al Chinei.

Speranța sa și a politicianilor cu o viziune progresistă era aceea de a crea un guvern capabil să se substituie sistemului imperial, pentru ca astfel China să poată fi transformată într-un stat modern. Pe lângă trecerea la un alt sistem de guvernare, curentul republican ținea și spre o reechilibrare a raportului de forțe între capitală și provincie, întrucât pe tot parcursul dinastiei

Qing tensiunea dintre forța centrală și forțele locale reprezentase o sursă latentă de conflict. Un parlament compus din delegați din diferite zone ar fi putut asigura o legătură funcțională de la centru până la periferie, care să blocheze ponderea crescândă a intereselor locale, fiind posibilă astfel întărirea unității impuse și menținute de puterea centrală. Acest ideal avea să se spulbere însă la numai câteva luni după primele alegeri naționale, din 1912, când puterea este preluată de către generalul 袁世凱 Yuan Shikai, cel care va instaura ulterior dictatura militară.

Deși avea planuri ambițioase pentru revitalizarea țării, lipsit de sprijin militar, resurse financiare, dar și de capacitate organizatorică, Sun Zhongshan nu poate menține centralizarea, desfășurând acțiuni care dezbină în bună măsură coaliția republicană. Puterea politică devine din nou obiectul disputelor dintre elitele aristocratice din provincie și nenumărați șefi militari din China Centrală și de Sud, care nu ezită să se răscoale împotriva tendințelor autocratice ale lui Yuan Shikai.

Cum problema lingvistică este strâns dependentă de contextul politic și social, confruntarea permanentă, până la 1949, între forțele centralizatoare și cele adepte ale descentralizării își pune amprenta și asupra mișcărilor pentru limbă națională. Limba este socotită un instrument care poate sprijini împlinirea idealurilor politice ale forțelor rivale: centralizare și, respectiv, descentralizare. Astfel, confruntările din prima jumătate a secolului XX au loc între cei care fie

urmăresc impunerea unității lingvistice prin intermediul limbii comune – emblemă a unității naționale, fie susțin ideea diversității dialectale – factor imanent al descentralizării.

În consecință, climatul politic se modifică substanțial începând cu anul 1915, când se prefigurează semnele unei perioade de instabilitate ideologică, confuzie morală și nesiguranță politică, situație ce se perpetuează timp de mai multe decenii. Acestei atmosfere i se asociază însă o efervescentă intelectuală la care contribuie și asimilarea de modele occidentale.

Dedicându-se cauzei naționale, noii lideri ai Republicii nădăduiesc să descopere calea salvatoare într-o nouă ordine morală, în concepțiile lumii moderne, confucianismul și valorile tradiționale fiind înfierate ca principalii responsabili pentru decăderea societății chineze. Credința că tot ceea ce simbolizase secole de-a rândul esența spiritualității chineze trebuia înlocuit cu noi valori stă la baza acestei perioade de reformă și regenerare. În acest sens, un rol activ au avut intelectualii formați în Japonia sau în țările occidentale, mai deschiși către înnoire și cu o viziune realistă asupra stării grave în care se afla țara. Regenerarea la care aspira această nouă generație, adeptă a ideilor moderne occidentale (libertate, democrație, știință), începe la scurt timp după instaurarea Republicii, așa încât din 1915 ideea "Renașterii chineze" este tot mai mult prezentă în cercurile intelectualilor. Este evident că în decursul a numai câțiva ani s-a produs o iremediabilă ruptură

între generații, ce va marca climatul politic și intelectual al acestei perioade.

Copleșiți de sentimente de jenă față de unele moravuri și obiceiuri tradiționale, cât și față de cultura veche, ei se declară pentru o ruptură completă cu trecutul. Intelectualul, în sine, își asumă o altă postură, foarte diferită de cea a vechilor cărturari. El nu mai este acel personaj confucianist, desăvârșit păstrător al patrimoniului cultural clasic, ci se angajează în realitățile lumii în care trăiește, dorind doar să transforme cultura nouă într-un bun al tuturor.

O primă manifestare a acestui curent este înființarea de societăți literare (文学研究会 Wenxue yanjiu hui - "Asociația de cercetări literare", 1921, 创造社 Chuangzao she - "Atelierul de creație", 1921) sau reviste ("新青年" "Xin qingnian" - "Tineretul nou", 1915), în care se promovează cu putere ideea revitalizării societății chineze prin trezirea conștiințelor. Or acest lucru nu era posibil decât printr-o reformă radicală a literaturii, scuturată de constrângerile exercitate secole de-a rândul de uzanțele literare. Asimilarea influențelor străine se face rapid prin traduceri, dar nu este vorba de o imitare perfectă, ci mai degrabă de inspirarea din surse neautohtone. O literatură nouă era irealizabilă în limba clasică 文言 wenyan, mult prea complexă pentru oamenii de rând, așa încât în strânsă legătură cu democratizarea culturii se află și promovarea limbii literare colocviale – 白话 baihua.

Momentul de apogeu al acestui curent nu întârzie să

apară - Mișcarea de la 4 Mai 1919 (五四运动), declanșată de avântul patriotic al tineretului și intelectualilor reînțorși din străinătate, la aflarea prevederilor Conferinței de pace de la Paris, prin care Japonia revendica noi drepturi și teritorii în China. Pornită ca o mișcare culturală, ea va constitui pretextul declanșării unor greve și tulburări sociale în toate marile orașe.

În anii următori, avalanșa de idei și teorii slăbește, entuziasmul tinerilor intelectuali revoluționari se domolește treptat, căci, în ciuda intruziunii masive a ideilor occidentale, asimilarea lor nu a putut fi atât de rapidă și deplină precum o gândiseră ei. Lipsa unei punți de legătură între trecutul cultural al Chinei și patrimoniul de idei occidentale a fost premisa eșecului acestui experiment. J. Gernet (1985: 381) consideră că intelectualitatea chineză, victima unui complex de inferioritate cultivat de toate suferințele provocate Chinei, nu putea absorbi "o întreagă moștenire intelectuală în câteva decenii.". Totodată, el socotește că această efervescentă intelectuală "născută din alienarea lumii chineze (...) traduce dezrădăcinarea și neadaptarea unui tineret și al unei intelectualități ce resimt foarte profund contradicțiile ale căror victime sunt." (1985: 388).

Îmbinând revoluția culturală cu mișcarea naționalistă îndreptată împotriva marilor puteri, Mișcarea de la 4 Mai 1919 rămâne în istoria modernă a Chinei ca un punct de referință. Dacă este să ne referim la opțiunile explorate de această mișcare, câțiva dintre cei mai străluciți gânditori (陈独秀 Chen Duxiu, 李大钊 Li Dazhao) au fost atrași de doctrina în care

găseau cadrul teoretic adecvat pentru lupta lor dublu orientată: cu trecutul și cu invazia străină. Cum interesul pentru această ideologie sporește, în 1921 este fondat Partidul Comunist Chinez la inițiativa unor intelectuali dornici să organizeze mișcările muncitorești din zonele portuare. În 1924, Partidul Naționalist (Guomindang) se reorganizează în forma unui partid puternic, centralizat care urmărește să-și extindă controlul asupra structurilor militare ale statului. Deși urmăreau obiective diferite și dispuneau de personalități puternice aflate în relații conflictuale uneori, cele două partide sunt nevoite să colaboreze pentru o perioadă de timp. Această alianță se naștea dintr-o disperare comună, și anume nevoia de a reunifica țara, fărâmițată de acțiunile șefilor militari, cât și de privilegiile acordate marilor puteri străine. Deși Partidul Naționalist al lui Sun Zhongshan se bucura de un prestigiu mult mai mare, în anii următori Partidul Comunist a reușit să-și atragă numeroși adepți, în special din zonele rurale unde se dezvoltă adevărate mișcări revoluționare țărănești.

Complet dezinteresat de soarta acestora și mânat de dorința de a acapara controlul asupra întregului aparat de stat, 蔣介石 Jiang Jieshi, cel mai puternic dintre șefii militari, declanșează în 1927 ofensiva împotriva insurecției populare din Shanghai, instaurând după câteva zile Regimul militarist de la Nanjing (1927-1934), un regim forte. În anul următor, el își extinde controlul spre nord, cucerind totodată și orașul Beijing. Drept replică, la sud de Fluviul Changjiang se organizează

sovietele rurale (în regiunea Ruijin) cu ajutorul țăranilor din aceste zone. De astă dată, conducătorii sovietelor nu mai sunt acei intelectuali educați în străinătate, ci oameni simpli, cu o gândire practică, cum ar fi 朱德 Zhu De, 周恩来 Zhou Enlai, 毛泽东 Mao Zedong. Provenind din mediul rural, ei se apropie mai ușor de masele de oameni, câștigându-le astfel sprijinul necondiționat.

Influențele Occidentului pier treptat și acest lucru se petrece nu doar în zona rurală, ci și la oraș. Accentul se pune acum pe însușirea ideologiei marxiste care câștigă teren în lupta împotriva burgheziei autohtone și a agresorilor străini. Apar nenumărate publicații marxiste începând din 1935, iar literatura scrisă în baihua nu mai este una de inspirație străină, ci se dorește punerea ei în slujba revoluției.

Visul creării unei națiuni înfloritoare se spulberă definitiv însă odată cu invazia japoneză din 1937. În decurs de un an, japonezii cuceresc partea de nord-est a Chinei, deposedând Partidul Naționalist de cele mai fertile zone și de marile orașe industriale. Izolat la Chongqing, Jiang Jieshi este nevoit să accepte colaborarea cu Partidul Comunist împotriva agresiunii japoneze. Nu după mult timp el trădează această alianță, așa încât la începutul anului 1941 se prefigurează deja semnele războiului civil. Odată cu capitularea Japoniei, în 1945, Jiang Jieshi își recapătă ambiția conducerii întregii țări și astfel războiul cu revoluționarii comuniști este inevitabil în anul următor. Din 1947, bazându-se pe o uriașă forță umană, Armata

Populară de Eliberare declanșează ofensiva împotriva Partidului Naționalist și reușește eliminarea acestuia, precum și eliberarea țării în octombrie 1949.

Astfel se încheie o perioadă de jumătate de secol de frământări sociale, dar și de căutări febrile ale unui drum propriu. Perioada care urmează se află sub semnul reconstrucției, dar nu este nici pe departe o perioadă de calm. Entuziasmul de după victoria repurtată predomină la începutul anilor '50, dar intervine intransigența în ceea ce privește rectificarea ideologică. Sunt declanșate, în paralel cu eforturile de reconstrucție generală, campanii împotriva celor care ar fi fost simpatizanți de dreapta sau colaboratori ai puterilor străine. Alte campanii, mai violente, se îndreaptă împotriva ineficienței, corupției, birocrăției, burgheziei urbane sau a societăților secrete. După câțiva ani însă revigorarea țării declanșează o adevărată feroare de idei și planuri în toate domeniile. Conducerea țării elaborează o strategie comună care vizează reorganizarea economică, militară, dezvoltarea culturii, reactualizând idealul unificării și clădirii unei națiuni prospere.

Hotărârea generală de a se acționa în acest sens prin mobilizarea tuturor resurselor este zdruncinată din nou de o perioadă tulbură – cea a Revoluției Culturale (1966-1976), care produce pagube uriașe și face ca procesul de reconstrucție a Chinei să cunoască un puternic regres.

Revigorarea întregului ansamblu social intervine abia cu începerea din anii '80, când experiența amară a Revoluției pare

să fi deschis noi drumuri pentru o națiune care, în pofida vicisitudinilor istoriei, nu și-a pierdut nici o clipă conștiința unității sale multimilenare.

1.2. Situația varietăților locale – similitudini și diferențe.

Reconstituirea traseului urmat de varietățile lingvistice în China și a procesului de constituire a varietății standard (普通话 *putonghua*) în perioada modernă nu este deloc o operațiune lipsită de dificultăți, datorită complexității repertoriului lingvistic chinez.

Până la începutul sec. XX, situația lingvistică în China dezvăluie existența a numeroase varietăți care se bucurau de grade diferite de prestigiu și care își asumau roluri diferite. Dintre acestea cele mai puțin prestigioase erau considerate varietățile locale (方言 *fangyan*) care reprezentau pentru o mare parte a populației unicul instrument de comunicare, iar cea mai prestigioasă era varietatea literară clasică (文言 *wenyan*) – vehicolul unui uriaș patrimoniu cultural scris.

Tradiția chineză reunește toate varietățile locale în 7 mari grupuri dialectale, privite ca o familie de varietăți înrudite. Cele 7 grupuri dialectale și proporția folosirii lor sunt:

1. dialectul nordic – 北方话 *Beifanghua* – 73%;
2. dialectul 吴 *Wu* – 7,2%;
3. dialectul 湘 *Xiang* – 3,2%;
4. dialectul 赣 *Gan* – 3,3%;
5. dialectul 客家 *Kejia* – 3,6%;

6. dialectul 闽 *Min* – 5,7%;

7. dialectul 粤 *Yue* – 4%. (黄伯荣 Huang Borong, 1993: 5-9).

Pe lângă acestea se vorbesc și o serie de alte limbi non-chineze: mongolă, tibetană, coreeană, limbi turcice sau tunguse, utilizate de circa 5% din populație.

Problema stabilirii configurației lingvistice în China s-a cantonat multă vreme în sfera disputei referitoare la terminologia adecvată pentru a desemna numeroasele varietăți folosite. Aspecte legate de alegerea termenilor “dialect” sau “limbă” au reținut atenția specialiștilor vreme îndelungată. Mulți dintre ei luau drept criteriu principal inteligibilitatea reciprocă, desemnând prin dialect acele varietăți reciproc inteligibile, în timp ce cele neinteligibile erau considerate limbi diferite. Alți cercetători luau în considerație legăturile genealogice ale acestor varietăți, lăsând pe un plan secundar criteriul inteligibilității.

Lingvistul chinez 赵元任 Zhao Yuanren (1976: 97-105) arată că lipsa inteligibilității între aceste varietăți, datorată diferențelor nu doar la nivelul pronunției, ci și în celelalte compartimente, îndreptățește încadrarea lor ca limbi diferite. Cu toate acestea, lingviștii chinezi preferă să le numească “dialecte” (方言 *fāngyān*), în primul rând din rațiuni politice, invocând sistemul comun de scriere de care uzează toate aceste varietăți, cât și fondul lexical și structurile gramaticale comune.

Pentru a evita această controversă, am optat în studiul nostru pentru folosirea termenului de "varietate lingvistică" propus de sociolingvistică.

În continuare vom prezenta succint cele 7 grupuri dialectale, relevând acele aspecte care le disting pe fiecare în parte.

Dialectul nordic (北方话 **Beifanghua**) sau mandarin (官话 **guanhua**), cum a mai fost numit, este vorbit de circa 70% din populația han, aria de răspândire fiind la nord de Fluviul Changjiang. Excepție fac aici zonele populate de comunități vorbitoare de limbi non-han, cum ar fi Mongolia interioară, Xinjiang etc. Dialectul nordic se găsește și în zonele sud-estice și sud-vestice, așa cum insule vorbitoare de dialect nordic se află presărate în regiuni dominate de populații non-han.

Potrivit acestei dispunerii geografice, tradiția lingvistică chineză subîmparte dialectul nordic (mandarin) în mai multe subgrupuri:

1. dialect mandarin nordic (în provinciile Hebei, Henan, Shandong, Anhui, Manciuria, Mongolia Interioară);
2. dialect mandarin nord-vestic (în provinciile Shanxi, Shaanxi, Gansu, Qinghai, Ningxia, în vestul provinciei Mongolia Interioară);
3. dialect mandarin sud-vestic (în provinciile Hubei, Sichuan, Yunnan, Guizhou, Guangxi și în nord-vestul provinciei Hunan);

4. dialect mandarin estic (în provinciile Anhui, Jiangsu și în zona orașului Nanjing).

Dintre aceste subgrupuri, cel mai omogen este cel sud-vestic, în timp ce subgrupul sud-vestic este cel mai eterogen, datorită contactelor mai intense cu populațiile vorbitoare de alte dialecte, din sud.

Dialectul mandarin nu este important doar pentru că are numărul cel mai mare de vorbitori sau pentru că pe baza lui se edifică limba standard, ci și datorită influenței pe care o exercită asupra dialectelor din zonele învecinate.

Majoritatea dialectelor cuprinse în grupul dialectal nordic sunt inteligibile reciproc, datorită uniformității existente în toate compartimentele limbii, în cadrul acestui grup.

Există o serie de trăsături particulare ale dialectelor mandarine ce le disting de celelalte grupuri dialectale. La nivel fonetic, se remarcă faptul că singurele consoane finale pot fi **n** și **ng**. În dialectul mandarin nu sunt acceptate consoane finale precum **p**, **t**, **k**, care apar în dialectele sudice. În unele dialecte mandarine fonemele **n** și **l** se pronunță identic, de pildă în zona Nanjing pronunția celor două este **l**, în timp ce în Chongqing nu există decât fonemul **n**. Fonemul retroflex **r** în unele dialecte a fost păstrat, în altele a devenit **z**, **n**, **l**.

Sistemul tonal este în general identic, cuprinzând doar patru tonuri, la fel ca și în cazul limbii standard. Nu lipsesc însă și excepțiile: unele dialecte din extremitatea nordică cuprind doar trei tonuri, iar altele din bazinul Fluviului Changjiang cinci

sau șase tonuri.

Sistemul negației este relativ simplu, cu cele două adverbe principale care realizează negația 不 *bu* și 没 *mei*. Alte dialecte, în special cele sudice, dispun de un număr mai mare de mărci ale negației.

Și sistemul pronominal este identificat drept un element distinctiv al grupului mandarin. Paradigma pronominală este aceeași în toate dialectele din acest grup și cuprinde un număr relativ redus de forme, spre deosebire de grupurile dialectale sudice, în care se utilizează o bogăție de forme pronominale, multe dintre ele fiind păstrate din limba clasică.

Între zona dialectală nordică și zona dialectală sudică intervine o zonă de tradiție (la sud de Changjiang), respectiv în provinciile Hunan, Jiangxi, Zhejiang și în nord-estul provinciei Guangdong, în care dialectele 吳 *Wu*, 贛 *Gan* și 湘 *Xiang* dezvăluie atât trăsături specifice dialectului mandarin, cât și trăsături aparținând dialectelor din sud. Probabil că la origine dialectele din această zonă au fost mult mai legate de cele din sud, dar pe parcursul secolelor, odată cu extinderea populației nordice spre sud, ele au venit în contact cu dialectele nordice, de la care au împrumutat numeroase elemente.

Privite în forma actuală este dificil de stabilit dacă la origine aceste dialecte au avut o configurație unitară sau dacă dintotdeauna au avut un caracter eterogen, specific zonei de tranziție (J. Norman, 1993: 198).

Din punct de vedere tonal, dialectele din zona centrală

sunt mai complexe decât dialectele nordice, având mai multe tonuri, cu distincții de registru, inexistente în nord.

Dialectul 吳 Wu

Dialectul Wu este unul din dialectele centrale, fiind folosit în provincia Jiangsu, cu excepția zonei Nanjing, și în provincia Zhejiang.

Trăsătura caracteristică în sistemul fonetic este distincția trivalentă a consoanelor inițiale **p**, **p'** și **b**, păstrată din chineza medie. Primele două sunt perechea surd – sonor, existentă și în dialectul nordic, la care se adaugă un al treilea fonem, realizat prin adăugarea la fonemul surd **p** a unei aspirații sau unui murmur.

În dialectele Wu există un inventar bogat de vocale și contraste vocale, dar ele posedă un număr mult mai mic de diftongi și triftongi decât dialectele nordice.

Sistemul tonal este mai bogat – în majoritatea dialectelor acestui grup există 7-8 tonuri, dar în dialectul Shanghai, reprezentativ pentru grupul Wu, există doar 5 tonuri.

Un fenomen interesant este cel al modificării tonului în numeroase situații în care o silabă cu un anumit ton își schimbă tonul datorită combinării cu alte cuvinte polisilabice.

Se poate observa la nivelul vocabularului o mare variație. Numeroase elemente lexicale sunt păstrate din chineza medie, cum ar fi sistemul pronominal care cuprinde atât forme din chineza medie (ex. *nga* – pronume pers. I), cât și forme diferite

(ex. 他 *ta* – pers a III-a singular sau 伊 *yi*, formă existentă doar în dialectul Beijing.

În sfera negației există mai multă uniformitate, deși și aici pe lângă forma generală de negație 不 *bu*, apar și alte adverbe ale negației: 甬 *beng*, sau forme specifice dialectelor sudice: be, mei, mui, toate derivate din adverbul 未 *wei* din chineza clasică.

Caracterul eterogen al dialectelor din grupul dialectal Wu este amplu ilustrat de dialectul vorbit în zona Hangzhou care la nivel fonetic prezintă toate trăsăturile specifice pentru dialectele Wu, dar sub raport lexical și gramatical asemănarea este mai mare cu dialectul nordic. Această asemănare poate fi mai bine înțeleasă prin prisma factorului istoric: în perioada Song de Sud (1120-1279), când China de Nord cade sub stăpânire barbară (*ruzhen*), foarte mulți din nord, printre care numeroși membri ai aristocrației, emigrează la sud de Changjiang, unde reușesc, în virtutea prestigiului propriului dialect, să impună o serie de elemente din dialectele nordice. Efectele acestei intruziuni lingvistice a nordului într-o zonă mai legată de sud s-au concretizat prin înlocuirea unor cuvinte autohtone cu altele din vocabularul nordic sau prin calchierea semantică a unor cuvinte din dialectul nordic cu ajutorul morfemelor corespunzătoare din dialectul local.

De aceea, Zhao Yuanren (1967) califică dialectul din zona Hangzhou drept un dialect amestecat, cu pronunție specifică dialectelor Wu, dar cu vocabular specific dialectelor nordice.

Dialectul 贛 Gan

Dialectele reunite în grupul Gan se folosesc în principal în provincia Jiangxi și în răsăritul provinciei Hunan, fiind destul de puțin cunoscute și cercetate.

De regulă, aceste dialecte au 6-7 tonuri, dar câteva dintre ele au chiar 5 tonuri. Numărul mai mare de tonuri se datorează diferențierii pe registre a tonului 入 *ru* (tonul 4). Unele dialecte, cum ar fi cel din zona Linchuan prezintă o serie de consoane în poziție finală, acestea păstrate ca și în chineza medie. Cea mai mare parte a dialectelor din acest grup însă au un număr redus de consoane finale.

O altă trăsătură specifică tuturor dialectelor Gan este palatalizarea velarelor înaintea vocalelor anterioare. Sistemul vocalic este același ca și în dialectele nordice, iar inventarul diftongilor și triftongilor este la fel de bogat.

La fel ca și în cazul dialectelor nordice, și în dialectele Gan fonemele **b**, **d**, **g** din chineza medie s-au pierdut, ele fiind înlocuite de fonemele **p'**, **t'**, **k'**.

Spre deosebire de celelalte dialecte centrale, dialectele Gan au fost mai expuse la influența exercitată de dialectele nordice. Acest fapt se datorează mai ales poziționării geografice. Existența Fluviului Gan, o importantă cale de comunicare între nord și sud, a făcut posibil contactul permanent cu nordul și prin urmare au fost asimilate numeroase elemente culturale și lingvistice specifice nordului.

Dialectul 湘 Xiang

Dialectele din grupul Xiang fac parte din aceeași categorie de dialecte în care se amestecă trăsături specifice nordului cu cele aparținând dialectelor sudice. Mai mult decât dialectele Gan, dialectele Xiang, vorbite în centrul și sud-vestul provinciei Hunan, s-au aflat în contact direct cu dialectul nordic mandarin din comunitățile învecinate din nord, vest și sud-vest.

Dialectele din acest grup se subîmpart în dialectul Xiang nou (新湘 *Xin Xiang*) și dialectul Xiang vechi (古湘 *Gu Xiang*). Dialectul nou se folosește în zona nord-vestică a provinciei Hunan, cât și în marile orașe din această provincie, în timp ce dialectul vechi este o formă mai arhaică folosită în regiunile muntoase, în comunitățile care au trăit mai izolate, departe de influența nordului. Datorită contactelor nemijlocite cu dialectele nordice, dialectul Xiang nou pare mult mai apropiat de acesta decât de dialectul Xiang vechi, ceea ce i-a determinat pe unii lingviști chinezi să încadreze dialectul nou în grupul dialectului mandarin.

Cum dialectele Xiang sunt într-un continuu proces de erodare a trăsăturilor specifice dialectelor sudice, lingviștii nu exclud posibilitatea asimilării pe viitor a dialectelor Xiang de către grupul dialectal mandarin.

O trăsătură caracteristică a dialectului Xiang este păstrarea consoanelor sonore **b**, **d**, **g**. Dialectul vechi le-a menținut din chineza medie, dar spre deosebire de dialectele Wu, aceste consoane nu sunt însoțite de murmur sau de

aspirație. În dialectul nou, aceste consoane sonore au devenit surde, neaspirate - **p, t, k**.

Ex.:

Chineza	Xiang	Xiang	dialect
medie	vechi	nou	Beijing
b –	<i>bo</i>	<i>pa</i>	<i>pa</i> 爬 a se
d –	<i>din</i>	<i>tian</i>	<i>tian</i> 田 “câmp”
g –	<i>gong</i>	<i>kong</i>	<i>gong</i> 共

“împreună”

Atât în dialectele vechi, cât și în cele noi, consoanele **p, t, k** în poziție finală s-au pierdut, la fel ca în dialectul mandarin.

Dialectele Xiang au în general 6 tonuri, dar există și câteva situații cu 4 sau 5 tonuri.

Și la nivel lexical se remarcă influența puternică a dialectelor nordice, deși sunt și cazuri în care dialectele mai apropiate de cele nordice, prezintă numeroase elemente lexicale specifice dialectelor din sud. Este cazul, de pildă, al dialectului din Chengbu, care a reușit să se mențină departe de influența nordică, altele însă (dialectele din Changsha, Shuangfeng etc.) dezvăluie existența unei influențe nordice în diverse grade.

Dialectele sudice

Dialectele 粵 Yue, 闽 Min și 客家 Kejia pot fi încadrate într-o grupă aparte – grupa dialectelor sudice, încadrare ce are

la bază atât dispunerea lor geografică (în provincia Fujian și Guangdong), cât și existența unor trăsături lingvistice comune.

Constituirea unor dialecte sudice datează din vremuri foarte îndepărtate când valuri de emigrație din nord s-au stabilit în această zonă sudică extremă, aici pătrunzând totodată și o varietate de chineză clasică. Izolați de nordul din care proveneau din cauza condițiilor de mediu, aceștia au început să dezvolte varietăți cu anumite particularități. Erau varietăți în care se regăsea un fond arhaic de limbă chineză, dar probabil și elemente din varietățile locale peste care s-au suprapus varietățile nordice. În zona sudică această suprapunere, destul de vastă ca întindere, s-a realizat în grade și cu efecte diferite, de la o regiune la alta. Dacă zonele mai expuse la contactele cu dialectele nordice și-au mai îmbogățit fondul lexical și gramatical cu elemente din aceste varietăți, zonele mai izolate (precum provincia Fujian) și-au păstrat dialectele într-o formă mai arhaică. Așa se face că datorită condițiilor geografice și sociale în care s-au dezvoltat, aceste dialecte și-au pierdut unitatea originală. Ele sunt însă rezultatul asimilării unor valuri succesive de elemente aparținând dialectului nordic, grefate pe fondul comun al unui dialect mai legat de chineza clasică.

Faptul că dialectele sudice au păstrat mult mai bine anumite elemente din limba chineză clasică este dovedit de o serie de aspecte, dintre care le vom menționa pe cele mai semnificative.

Unul dintre aceste aspecte se referă la păstrarea în dialecte

sudice a bilabialelor **p** și **b** din chineza clasică. Dictionarul “切韵” “Qieyun” demonstrează că la vremea redactării sale în chineză nu existau decât consoane bilabiale, dar ceva mai târziu într-o mare parte din situațiile în care aceste consoane ocupau poziție inițială, ele au fost înlocuite de labiodentale. Acest proces de substituție se regăsește în dialectele nordice și în cele centrale, nu însă și în dialectele sudice, cum ar fi dialectele Yue sau Min.

Un alt aspect aflat în legătură directă cu procesul menționat mai sus îl reprezintă în dialectele sudice palatalizarea velarelor. Din cercetările de fonologie întreprinse rezultă că în perioada de trecere de la chineza clasică la chineza medie s-a produs prima palatalizare care a afectat dialectele nordice și centrale deopotrivă, nu însă și pe cele sudice. Ca exemplu se poate menționa seria de cuvinte 齿 *chi* (dinte), 蹊 *xi* (potecă), în care consoanele inițiale provin din consoane velare palatalizate. Acestea au fost păstrate în forma originală în diferite dialecte sudice (de exemplu, în dialectul din Xiamen *khi* (dinte), *ki* (potecă)).

Și din domeniul lexical se pot selecta unele exemple care ar putea demonstra diferența dintre dialectele nordice și centrale pe de o parte și cele sudice pe de altă parte. De pildă, în chineza medie cea mai obișnuită marcă a negației era *pjuat*. În dialectele nordice și centrale există mărci de negație apropiate de această formă (不 *bu*, 别 *bie*), în timp ce în dialectele sudice marca cea mai frecvent utilizată este *m*.

Cercetările în diacronie au scos la iveală faptul că în chineza veche exista un număr foarte mare de mărci ale negației care din punct de vedere fonetic pot fi împărțite în două categorii: 1. cele a căror consoană inițială era **p** și 2. cele compuse din consoană nazală sau care încep cu această consoană. Dialectele nordice și centrale au păstrat forme de negație din ambele categorii, iar cele sudice le-au preferat pe cele din a doua categorie.

Există însă și numeroase elemente pe care le împărtășesc atât dialectele sudice, cât și cele centrale. Un exemplu elocvent în acest sens este pronumele de persoana a III-a care se regăsește în ambele grupuri de dialecte fie în forme *gjwo* din chineza medie, fie în forme apropiate. Acest element, ca de altfel multe alte elemente comune, se justifică prin faptul că în trecut în zona centrală se vorbeau dialecte asemănătoare cu cele sudice, care însă au suferit modificări substanțiale pe măsură ce în această zonă au pătruns valuri de migrație dinspre nord.

Dialectul 粵 Yue

Dialectul Yue, cel mai reprezentativ dintre dialectele sudice, se vorbește în provinciile Guangdong și Guangxi. În general este destul de dificilă circumscrierea strictă a zonei vorbitoare de dialect Yue, întrucât în numeroase cazuri în aceeași zonă dialectul coexistă cu alte dialecte sudice, Min și Kejia. Dialectul Yue domină însă în delta Fluviului Perlelor

(Zhujiang) și de-a lungul Fluviului de Apus (Xijiang). În plus, dialectul Yue este folosit de mai bine de două milioane de persoane (Hashimoto, 1972:12) în afara Chinei, în special în Asia de Sud-Est și în America. În cadrul grupului dialectal Yue se remarcă drept cel mai prestigios dialectul din zona Guangzhong (广东话 Guangdonghua), cunoscut și sub numele de dialectul cantonez. Prestigiul său se datorează în primul rând contextului extralingvistic, prosperitatea economică și culturală a respectivei zone contribuind semnificativ la impunerea dialectului cantonez pe o poziție de frunte în cadrul grupului.

Dialectul cantonez este totodată dialectul principal din Hong Kong și Macao.

Se spune, în general, despre dialectul Yue că este un dialect conservator, afirmație bazată pe faptul că a păstrat într-o bună măsură anumite trăsături ale limbii chineze literare din timpul dinastiei Tang, cum ar fi consoanele finale și sistemul tonal.

În comparație cu alte dialecte, cum ar fi Wu sau Xiang, dialectul Yue are un inventar de consoane inițiale relativ simplu. Apar aici o serie de consoane inițiale care în chineza mandarină s-au pierdut: *kw, ngw, j*.

În dialectul cantonez există mai multă nazalizare decât în dialectul nordic. Consoana nazală *ng* poate fi chiar în poziție inițială, trăsătura ce a dispărut în nord prin trecerea de la chineza medie la cea modernă. În dialectul Yue există chiar

silabe construite doar dintr-o consoană nazală "ng", ex. *ng* = "cinci" sau *Ng* = nume de familie.

Dialectul Yue prezintă și o serie de consoane finale: - *m*, - *n*, - *ng*, - *p*, - *t*, - *k*, aceleași ca și în chineza literară standard din perioada Tang. Dialectul nordic și, implicit, și limba standard au păstrat doar două dintre aceste: *n* și *ng*.

Și sistemul tonal este unul complex și bogat în distincții de registru. Cele nouă tonuri sunt: 1 – înalt coborâtor, 2 – jos coborâtor, 3 – înalt urcător, 4 – jos coborâtor, 5 – mediu plat, 6 – jos plat. Tonul 7 cunoaște două ipostaze delimitate conform lungimii: 7a – ton înalt plat și, de regulă, foarte scurt, 7b – mediu plat și întotdeauna lung. Tonul 8 este un ton jos plat și scurt. O asemenea delimitare a tonurilor în funcție de lungimea vocalei din cadrul silabei marcate cu ton este specifică doar dialectului Yue.

Un fenomen fonetic specific dialectelor Yue este cel al "schimbării tonurilor". O serie de cuvinte, în special substantivele, dispun de un anumit ton, înscris în dicționar sau într-un discurs oficial, dar care se modifică atunci când este vorba de folosirea obișnuită, în vorbire, a cuvântului. Această modificare de ton a fost justificată ca rezultat al "familiarizării cu obiectul", proces oarecum similar cu retroflexizarea (儿化 *erhua*) unor substantive în dialectele nordice.

Modificarea tonurilor se remarcă și în cazul împrumuturilor, cele mai multe fiind din engleză (dialectul cantonez este extrem de bogat în asemenea împrumuturi). De

exemplu, o silabă accentuată în engleză este transpusă în dialect Yue într-o silabă cu ton înalt plat, iar o silabă finală neaccentuată se redă printr-o silabă cu ton înalt urcător (*po* = bol, *feilam* = film, *sofa* = sofa, *kitta* = gitară).

Procedeul modificării tonurilor apare însă în câteva situații și ca o tehnică flexionară. Este situația formării pluralului pronumelor personale (ex. *Ngoi*, cu tonul 1 înseamnă “eu”, *ngoi*, cu tonul 0 înseamnă “noi”), în cadrul dialectelor din zona Taishan, Yangjiang.

În dialectul cantonez un atare procedeu este utilizat și pentru exprimarea unor valori aspectuale (*lai*, cu tonul 2 – a veni/ *lai*, cu tonul 0 – a venit, *mai*, cu tonul 4 – a cumpăra/ *mai*, cu tonul 0 – a cumpărat)

O structură specifică dialectelor Yue este aceea care exprimă formele posesive pronominale, caz în care clasificatorul nominal se așează între pronumele personal și substantiv (ex. *Khoy pun sy* – el clasificator – carte = cartea lui).

Din punct de vedere sintactic dialectele Yue mai dezvăluie unele structuri diferite față de celelalte dialecte. Spre exemplu, doar în aceste dialecte clasificatorii nominali pot fi folosiți singuri ca determinanți nominali pentru a exprima definitul.

O topică diferită față de celelalte dialecte se regăsește și în structura verb + adjectiv. În dialectele nordice adverbul precede întotdeauna verbul, spre exemplu 先去 *Xian qu* – înainte, a merge, în timp ce în Guangzhou – 去先 *hoy sin* – a

merge, înainte).

Dialectul 客家 Kejia

Numele dialectului Kejia este același cu cel dat populației care începând din timpul dinastiei Ming (1368-1644) s-a așezat în zonele ocupate de populațiile vorbitoare de dialect Yue, Kejia sau Hakka, în dialect cantonez, înseamnă "străin". Acesta era termenul cu care localnicii desemnau, cu o oarecare ostilitate, populația de abia sosită și pe care o socoteau o populație barbară, de origine non-chineză. Începând din secolul XIX, numeroși intelectuali Kejia au încercat din răspuțeri să aducă dovezi care să le ateste originea pur chineză. În pofida eforturilor susținute mulți îi consideră chiar și azi niște intruși în zonele locuite de ei din sud-vestul provinciei Fujian și nordul provinciei Guangdong.

Din punct de vedere lingvistic, apartenența varietății Kejia la grupul dialectelor limbii chineze a fost demonstrată în diverse studii. În ultima vreme, dialectul Kejia a început să fie cercetat mai atent. Acest dialect, la fel ca și altele din sudul Chinei, s-a dezvoltat din limba chineză vorbită în această regiune începând cu dinastia Han. Diferențele dintre dialectul Kejia și celelalte dialecte sudice, Min și Yue, se datorează gradului în care fiecare s-a lăsat influențat de dialectul nordic.

Disponerea comunităților vorbitoare de dialect Kejia în zonele dialectale Yue face destul de dificilă trasarea cu precizie a granițelor pentru zonele vorbitoare de dialect Kejia.

Centrul zonei dialectale Kejia se află la Meixian, în regiunea muntoasă din nordul provinciei Guangdong, în apropierea fluviului Beijiang. Comunități vorbitoare de dialect Kejia se regăsesc răspândite și în alte zone: Guangxi, Sichuan, dar și în insulele Hainan și Taiwan.

Dialectul Kejia are 17 consoane inițiale (**p, p' , t, t' , ts, ts' , l, l' , f, v, s, m, n, ny, ng, j, h**) dintre care specifice sunt consoanele **ny** și **v**, aceasta din urmă evoluând din **w**. Consoanele **m** și **ng** uneori pot apare singure. Ca și în alte dialecte din zona sudică, și dialectul Kejia a păstrat consoane (**m, p, n, t, ng, k**) în poziție finală.

Dialectul Kejia prezintă în general șase tonuri cuprinse într-un sistem ce a evoluat din sistemul tonal al chinezei medii. Există o serie de particularități însă care îl disting de dialectul nordic sau de celelalte dialecte. De pildă, în aceste dialecte foarte rar silabe care au consoane nazale în poziție inițială apar cu tonul 1, așa cum se întâmplă în dialectul Kejia.

Privit într-o perspectivă diacronică, sistemul tonal dezvăluie o serie de tendințe ale evoluției sale. Tonul 1 s-a divizat în două tonuri care țin de registre diferite: 1 – plat înalt și 2 – plat jos. Dialectul Kejia se deosebește de celelalte dialecte prin aceea că dispune de un număr foarte mare de cuvinte inițiale sonore care au un ton plat înalt.

M. Hashimoto (1973) consideră că evoluția tonului ascendent în cazul cuvintelor cu inițiale sonore către tonul plat jos este o caracteristică a dialectului Kejia.

În ceea ce privește vocabularul, dialectul Kejia dezvoltă elemente specifice atât dialectelor nordice, cât și celor sudice, deși legătura cu acestea din urmă este cea mai puternică. De asemenea, structura sintactică este cea specifică dialectelor sudice.

Dialectul 閩 Min

Zona vorbitoare de dialect Min se află în provincia Fujian și în colțul de nord-est al Provinciei Guangdong, reprezentative pentru acest grup dialectal fiind dialectele din Fuzhou și Amoy. Vorbitori de dialect Min se găsesc și în insula Taiwan sau în diverse țări din Asia de Sud-Est.

Dispunând într-o zonă muntoasă, lipsită de cursuri majore de apă care ar fi înlesnit contactele cu vorbitorii altor dialecte, dialectul Min s-a dezvoltat izolat, fapt dovedit de numeroase trăsături arhaice care nu se întâlnesc în nici un alt dialect. De exemplu, consoana **f** care apare pentru prima dată în dialectele nordice în timpul dinastiei Tang (618-981), legată de chineza medie, nu a apărut niciodată în dialectele Min.

Un alt element care demonstrează caracterul conservator al dialectelor Min este păstrarea consoanelor dentale (**t** și **t'**) în cuvinte în care chineza medie deja le palatalizase. În dialectul nordic modern unele dintre aceste consoane au fost înlocuite de africaterile **zh** și **ch**.

Ex: chineza medie
(sec. VII)

dialect
Min

dialect
Beijing

p –	<i>pun</i>	分 <i>fēn</i> = a împărți
b –	<i>pok</i>	縛 <i>fú</i> = a lega
ty –	<i>ti</i>	知 <i>zhī</i> = a ști
ty –	<i>ti</i>	持 <i>chí</i> = a ține
t' y –	<i>t' iat</i>	彻 <i>chè</i> = pătrunzător

În mod obișnuit, lingviștii chinezi împart dialectele Min în Min de Nord, reprezentativ fiind aici dialectul din Fuzhou, și Min de Sud, reprezentativ fiind dialectul din Amoy, dar studierea mai profundă a acestui grup dialectal a arătat că o împărțire mai adecvată ar fi între dialectele din partea de vest a provinciei Fujian și cele din răsărit, de pe coastă.

Luând dialectul din Amoy ca reprezentativ pentru grupul dialectal Min, vom prezenta câteva trăsături particulare care disting acest grup.

Există aici 16 consoane dintre care specifică grupului dialectal Min este consoana sonoră **dz**. Consoanele nazale **m**-, **n**- și **ng**- apar doar în fața vocalelor nazalizate (ex. **a**). Situate înaintea altor vocale, aceste consoane au fost înlocuite în evoluția varietăților respective cu consoanele **b**-, **l**-, **g**-. Această transformare diferențiază cele două subgrupuri, cel sudic și cel nordic, prin aceea că acest din urmă grup a păstrat consoanele nazale acolo unde grupul sudic le-a înlocuit cu consoanele amintite mai sus.

Vocalele sunt în număr de șase: **a, ɔ, o, e, i, u** dintre care patru pot fi nazalizate: **a, ɔ, e, u**. Și dialectele Min au păstrat consoanele finale **- m, - n, - ng, - p, - t** sau **- k**.

Dialectele Min dețin șapte tonuri, iar modificările de tonuri sunt frecvente în context.

Un aspect specific dialectelor Min este pronunția diferită a numeroase cuvinte, în funcție de registru - literar sau colocvial. Diferențe atât de mari de pronunție, existente mai ales în cadrul dialectelor Min de Sud, nu se remarcă în nici un alt dialect al limbii chineze.

Vom menționa mai jos câteva diferențe de acest tip pentru exemplificare, specifice dialectului din Amoy:

Registru literar	Registru oral
<i>hong</i>	<i>ng</i> = galben
<i>wan</i>	<i>hng</i> = rotund
<i>hai</i>	<i>ue</i> = pantofi
<i>hut</i>	<i>p' u</i> = a fierbe
<i>n</i>	<i>ho, hu</i> = ploaie

Vreme îndelungată a existat în lingvistica chineză tendința de a considera că diferențele dintre aceste varietăți se reduc doar la nivelul pronunției. Abia în ultimii ani interesul cercetătorilor se îndreaptă și spre alte compartimente ale limbii: gramatică, lexic, acestea relevând o seamă de aspecte care, într-o abordare comparativă, pot lumina istoria și legăturile dintre varietățile lingvistice chineze. Dacă părerea unanimă a lingviștilor era aceea că varietățile se deosebesc datorită pronunției, în aceeași măsură se admitea faptul că cea mai mare uniformitate se regăsește la nivelul sintaxei întrucât varietățile împărtășesc aceeași structură sintactică.

În 1980 însă lingvistul 朱德熙 Zhu Dexi contrazice această părere publicând primul studiu de gramatică comparată – “现代汉语语法研究” “*Xiandai hanyu yufa yanjiu*” (“*Studii privind gramatica limbii chineze contemporane*”), în care demonstrează existența unor diferențe majore și în sistemul gramatical al varietăților locale. Ulterior au apărut o serie de lucrări și articole referitoare la varietățile locale chineze, deși cele mai multe sunt dedicate fonologiei¹.

Pentru a da o imagine mai limpede a configurației repertoriului de vorbire chinez, vom ilustra diversitatea lingvistică a acestor varietăți semnalând câteva dintre zonele unde apar diferențele majore.

În această discuție privitoare la varietățile locale vom lua ca punct de reper varietatea dialectală nordică (北方话 *beifanghua*) față de care raportăm toate celelalte varietăți, întrucât este varietatea cea mai omogenă, cu aria cea mai largă de răspândire și, lucrul cel mai important, cea care constituie baza pentru varietatea standard.

După cum se evidențiază în toate studiile, cea mai mare varietate se regăsește la nivelul pronunției, diferită nu numai de la un grup dialectal la altul, dar chiar și în cadrul aceluiași grup. Yuan Jiahua (1960: 23) arată că grupul dialectal nordic

¹ În urma unui studiu statistic, Xu Shirong (1982: 15016) arată că diferențele dintre varietățile locale sunt în proporție de 80% în ceea ce privește pronunția, 40% în domeniul lexical și doar 20% în structura gramaticală.

dezvăluie gradul cel mai ridicat de omogenitate, în pofida extinderii sale pe o zonă geografică vastă, din nordul extrem până în sud. Cu toate acestea, grupul dialectal nordic dispune de unele variații la nivel fonetic, cum ar fi confuzia între fonemele **n** și **l**, **x** și **f**. Drept grupul cel mai eterogen din punct de vedere lingvistic este socotit Min, unde există cel puțin 9 subgrupe dialectale în care diferențele de pronunție sunt atât de mari încă împiedică înțelegerea reciprocă a vorbitorilor respectivelor varietăți.

Diferențe foarte mari de ordin fonetic se constată însă și între cele 7 grupuri dialectale, între care varietățile centrale (Wu, Xiang, Gan) și cele sudice (Kejia, Yue, Min) prezintă o serie de trăsături inexistente în grupul dialectal nordic, de pildă un număr sporit de tonuri (în general 6-7, mergând până la 9 tonuri în dialectul cantonez – Yue), un inventar mai mare de combinații fonematice și contraste vocalice. În cazul varietății Yue, o varietate care s-a menținut mai izolată geografic (în provinciile sudice Fujian și Guangdong), se remarcă, de asemenea, anumite trăsături arhaice, spre exemplu păstrarea grupurilor consonantice specifice chinezei vechi, care s-au pierdut în chineza modernă. De altfel, cele trei varietăți sudice au conservat cel mai bine un fond lingvistic arhaic pe care s-au grețat elemente proprii varietății nordice, aduse de valurile succesive de imigrație dinspre nord spre sud (J. Norman, 1993, 210-244).

În ceea ce privește lexicul, se poate afirma că există un

fond lexical comun, deși se vorbește adeseori în lucrările de specialitate despre un sistem lexical specific varietăților dialectale sudice sau celor nordice. Pe lângă existența unor elemente lexicale marcate zonal, ce fac referire la cutumele sau realitățile fiecărei regiuni, intervin și diferențe datorate evoluției fiecărei varietăți locale. S-a putut constata că în cazul varietăților sudice, în special Min, există un număr ridicat de cuvinte provenind din limba veche, care sunt socotite arhaisme în cadrul varietății nordice.

Circumscrierea fondului lexical comun și a elementelor lexicale specifice fiecărei varietăți este o operațiune extrem de dificilă, deoarece aceste varietăți au o origine comună și, deci, împărtășesc o mare parte dintr-un fond comun. Pe de altă parte, interferența dintre varietăți a fost continuă, iar varietățile din zonele centrale, cât și cele sudice au asimilat neconținut cuvinte din grupul dialectal nordic care, extins pe o arie vastă, nu a încetat să-și exercite influența asupra acestora.

S. R. Ramsey (1987: 37) remarcă faptul că unele varietăți locale dispun de numeroase cuvinte utilizate doar în vorbire și pentru care nu există ideograme care să le transcrie. Precizând că ponderea unor asemenea elemente este mai mare în varietățile locale sudice, autorul consideră că aceste elemente își au originea în diferite limbi din sud-estul Asiei, cu care varietățile sudice au venit în contact. Varietatea Yue a compus pentru asemenea cuvinte ideograme care să permită consemnarea lor, în special în lucrările literare, dar aceste

semne grafice au un caracter pur zonal, nefiind cunoscute în alte varietăți.

În domeniul gramaticii, studiile comparative întreprinse în ultimii ani au scos la iveală similitudini, dar și numeroase diferențe între varietăți. Într-un studiu recent – "*Comparative Chinese Dialectal Grammar*" (1993), în care se intenționează constituirea unui cadru teoretic pentru abordarea comparativă a varietăților dialectale, A. Yue–Hashimoto supune discuției o serie de probleme rezultate în urma investigării a numeroase varietăți locale. Autoarea demonstrează că varietățile prezintă diferențe și în sintaxă, considerată până nu de mult drept cea mai omogenă. Dintre aceste aspecte vom prezenta selectiv doar pe acelea pe care le socotim relevante pentru gradul de variație dovedit de varietățile lingvistice chineze.

În privința aspectului verbal s-a putut constata existența unor diferențe substanțiale între varietățile nordice și cele sudice, legate de categoriile aspectuale, cât și de sistemul de mărci specifice. În comparație cu varietățile nordice, cele sudice disting mai multe valori aspectuale. De pildă, în varietatea Min utilizată în Kaifeng (Provincia Guangdong) este identificat aspectul "*permanent*" care poate fi simplu, intensiv sau destins, iar în varietățile Yue și Kejia se remarcă aspectul "*compensator*" care se referă la repetarea unei acțiuni ca efect al unui eșec sau unei erori. Acest din urmă aspect este marcat prin sufixul 过 *guo* care în varietatea nordică redă cu totul alte valori aspectuale. De asemenea, aspectul

“*schimbării*” care descrie o schimbare intervenită în mijlocul unei acțiuni este marcat în varietatea dialectală din zona Chengdu prin reduplicarea verbului, însoțit de sufixul 到 *dao*, inexistent în alte varietăți, în timp ce în varietatea Yue se utilizează sufixul 下 *xia* dublat de o intonație ascendentă. Pe de altă parte, aspectul *incoativ*, marcat de varietățile nordice, lipsește în multe alte varietăți locale.

Inventarul de mărci aspectuale specifice este foarte bogat și variat, cuprinzând diverse sufixe, dar și prefixe (cum ar fi, de exemplu, prefixul 有 *you* pentru aspectul *perfectiv afirmativ*). Prezența prefixelor aspectuale se remarcă doar în varietățile sudice, întrucât cele nordice exprimă aspectul doar prin sufixare. Un fenomen interesant și totodată special este acela al marcării aspectului verbal prin intonație sau schimbarea tonului, împreună cu lungimea vocalei cuprinsă în verb, așa cum se întâmplă în varietatea din zona Shangxian (Provincia Shaanxi).

Toate aceste valori sau modalități de marcare pe care le-am punctat sunt specifice varietăților dialectale sudice, lipsind din sistemul gramatical al varietății nordice și, implicit, din varietatea standard.

În exprimarea interogației se observă, de asemenea, o mare varietate de forme utilizate. Dacă interogația prin alternarea verbului la afirmativ și negativ (*Verb–Negație–Verb*) se regăsește în majoritatea varietăților, sistemul pronomelui interogativ prezintă o multitudine de forme, mai ales în cadrul

varietăților Wu, Yue și Min. Pentru interogația disjunctivă, varietățile nordice apelează doar la conjuncții (还是 *haishi*, 或者 *huozhe*), în timp ce celelalte varietăți folosesc pe lângă conjuncții și o serie de particule care să marcheze unul sau ambele elemente puse în relație disjunctivă. În urma cercetării făcute, A. Yue Hashimoto (1993: 47) remarcă existența în unele varietăți a unui “*fenomen de stratificare sintactică*” prin utilizarea unor structuri interogative diferite în funcție de clasele de verbe. De pildă, în varietatea Min de sud din Yilan (Taiwan) structura Verb–Negatie–Verb se folosește doar în cazul verbelor de tip copulativ, în timp ce pentru celelalte clase de verbe se apelează la alte structuri interogative. Aceeași diferențiere în funcție de clasele de verbe este realizată de varietatea Min și în cadrul sistemului mărcilor negative pentru aspectul imperfectiv sau pentru schimbarea unei situații.

Și mărcile negației reprezintă un aspect care diferențiază sau aseamănă varietățile locale. Cea mai mare parte a varietăților dispun de 3 mărci, ca și în varietatea nordică: 不 *bu* (negație simplă), 没 *mei* (pentru aspectul perfectiv) și 别 *bie* (pentru imperativ). Unele varietăți, cu precădere cele sudice, utilizează alte mărci, spre exemplu 未 *wei* sau 未曾 *weiceng* pentru negarea perfectivului, 无 *wu* ca negație pentru verbele de existență/posesie. Varietatea Min dispune de 5 mărci pentru a nega dorința, capacitatea, necesitatea, posibilitatea, de tipul *m*, *bue*, *mian*. Varietatea Yue prezintă un sistem mai complex în care se cuprind 7 mărci specifice pentru negarea trecutului,

supoziției, intenției, cum ar fi *m*, *mei*, *mae*, *mou* sau mărci negative emfatice *mou*, *mhae* (M. Coyaud, M. C. Paris, 1979: 95-104).

Varietățile prezintă diferențe și în ce privește topica, considerată până nu demult a fi identică în toate varietățile și mai ales relativ fixă, lucru extrem de important pentru o limbă izolantă cum este chineza. Cele mai importante deosebiri se referă la topica obiectului în cadrul structurii cu dublu obiect, cât și la poziția determinantului în raport cu elementul determinat. În varietatea nordică, obiectul indirect precede întotdeauna obiectul direct, rezultând structura Predicat–Obiect Indirect–Obiect Direct, dar în varietățile sudice ordinea obiectelor este inversă, deși unele varietăți folosesc ambele structuri.

Aceeași răsturnare a topicii se remarcă și în cazul determinării atributive sau circumstanțiale. În varietatea nordică, determinantul precede întotdeauna cuvântul determinat, în timp ce în varietățile sudice determinantul urmează determinatului. Cercetările efectuate în anii '70 au ajuns la concluzia că această topică inversată se datorează influenței exercitate de varietățile din zonele învecinate din Asia de Sud-Est, cât și chinezei clasice în care o atare topică apărea frecvent. În ultimii ani, în urma unei studieri mai profunde și mai sistematice a gramaticii dialectale, s-a dovedit că asemenea forme se regăsesc și în varietățile centrale Wu și Gan, dar și în unele varietăți din cadrul grupului dialectal nordic.

Cum chineza se caracterizează printr-o corespondență a

structurilor (F. Vișan, 1984: 4), aceeași dispunere a elementelor se constată și la nivelul formării de cuvinte. Dacă în varietățile nordice modelul lexical este Determinant–Substantiv (ex. 客人 *keren* "musafir", 生鱼 *shengyu* – "pește proaspăt", 拖鞋 *tuoxie* – "papuci"), în varietățile sudice ordinea morfemelor este inversă (人客 *renke*, 鱼生 *yusheng*, 鞋拖 *xietuo*). Aceeași ordine apare și în cazul în care la un substantiv se atașează un morfem – marcă a genului, de tipul 公 *gong* ("masculin"), 母 *mu* ("feminin"). În varietățile nordice această marcă prefixează substantivul, în timp ce în varietățile sudice apare ca sufix (Yue–Hashimoto, 1993: 2-21).

Am semnalat aici doar câteva dintre aspectele cele mai importante care dovedesc gradul de variație din cadrul celor 7 grupe dialectale chineze. Așadar, pe lângă diferențe majore la nivelul pronunției, aceste varietăți locale prezintă deosebiri semnificative și în domeniul lexicului sau al gramaticii.

1.3. Varietatea literară: origini, evoluție

Repertoriul de vorbire chinez are o configurație complexă nu doar datorită acestor varietăți locale atât de diferite și de numeroase, ci și datorită existenței, până la sfârșitul secolului XIX, a unei varietăți literare clasice (文言 *wenyan*). Aceasta este apreciată drept cea mai prestigioasă varietate, ea fiind purtătoarea unui imens patrimoniu cultural scris. De-a lungul secolelor *wenyan* a reprezentat unica varietate supradialectală

și, totodată, cel mai important simbol al etnicității și unității culturale chineze.

Wenyan își are are originile în perioada pre-Qin (până în sec. III î.Hr.), fiind folosită în scris neîncetat până în perioada modernă. Sursele documentare dovedesc că această varietate la început s-a identificat cu limba vorbită, dar treptat, dovedind un caracter mai conservator, conferit de textele clasice care o impuneau în tipare imuabile și fiind extrem de normată, s-a depărtat de varianta orală populară. Cele două au devenit în timp varietăți lingvistice independente. 李行建 Li Xingjian (1985: 20) arată că încă din perioada Qin (221-206 î.Hr.) *wenyan* a început să fie doar o varietate scrisă ce nu putea fi utilizată în comunicarea curentă, motivația principală fiind aceea că nu exista o normă de pronunție (în fiecare regiune textele scrise erau citite în mod diferit în funcție de dialectul local), dar și datorită distanței create față de limba vorbită. Este dificil, totuși, de stabilit în ce consta această distanțare deoarece consemnări ale limbii vorbite în perioada veche lipsesc până foarte târziu.

Începând cu dinastia Tang (618-907) se remarcă în tabloul varietăților lingvistice chineze prezența unei alte varietăți scrise care va fi folosită în paralel cu *wenyan* – 白話 *baihua* (limba literară colocvială), o varietate mult mai puțin prestigioasă, chiar disprețuită de către intelectuali datorită impregnării sale cu elemente și structuri specifice varietății orale. Limba literară colocvială, a cărei naștere poate fi pusă pe

seama nevoii unei limbi literare mai accesibile și mai apropiate de limba vorbită, este utilizată cu începere din dinastia Tang pentru scrierea unei bogate literaturi populare, iar în dinastiile ulterioare este folosită chiar și pentru redactarea unor lucrări științifice sau documente oficiale.

Câ privește originile sale, *baihua* este identificată drept o varietate de chineză nordică, fapt ce ar putea fi pus în legătură cu tendința spre formarea unei limbi comune bazate pe varietatea specifică zonei capitalei care, exceptând scurte perioade, în ultimii opt sute de ani s-a aflat în zonele vorbitoare de varietăți din grupul dialectual nordic (*beifanghua*).

În ciuda accesibilității sale și a faptului că era vehicolul unui însemnat volum de scrieri, *baihua* era disprețuită în cercurile elitei conducătoare și ale intelectualilor, fiind considerată adecvată doar pentru literatura de amuzament și în nici un caz pentru scrierile serioase. Structurile lingvistice mult mai simple și lexicul epurat de elemente arhaice ajutau considerabil însușirea acestei varietăți de către un număr mult mai mare de vorbitori, comparativ cu limba literară clasică. De aceea, asociind-o idealurilor lor politice, mișcările democratice generate de răsturnarea guvernării dinastice și întemeierea Republicii, urmăresc promovarea limbii literare colocviale la rang de limbă oficială, aceasta fiind mai accesibilă și, prin urmare, capabilă să înlesnească răspândirea noii ideologii.

În registrul oral, de asemenea, se remarcă existența unei varietăți a administrației – 官话 *guanhua* (limba mandarină),

bazată pe varietatea vorbită în zona capitalei. Născută ca o reacție firească la nevoia de a administra un imperiu multidialectal, limba mandarină este lipsită de norme precise de pronunție, cunoscând adeseori o puternică marcă dialectală, în funcție de zona unde era folosită. Cu toate acestea, chiar având un număr redus de vorbitori (aceștia erau de regulă cei angrenați în administrația imperială), *guanhua* era instrumentul prin care se realiza comunicarea pe scara cea mai largă între diferite zone geografice ale țării și, în plus, asigura accesul în sistemul birocratic. Acest tip de limbă, care a circulat extensiv mai ales în timpul ultimei dinastii, Qing (1644-1911), ca și *baihua*, s-a format din nevoia de a apela la o limbă comună pentru o populație atât de eterogenă din punct de vedere lingvistic.

Noul cadru istoric în care se situează China după începutul secolului XX solicită alegerea unei limbi naționale, amplificând nevoia de normare și de unificare a limbii vorbite cu cea scrisă.

1.4.. Statutul varietăților lingvistice.

Încercând să realizăm o încadrare sociolingvistică a principalelor două varietăți lingvistice – *wenyan* și *baihua* – care intră în competiție pentru poziția de limbă națională, vom utiliza parametrii propuși de H. Kloss (1968: 83 -85): originea varietății lingvistice, gradul de dezvoltare, statutul juridic al varietății în cadrul comunității, numărul de vorbitori.

Din punct de vedere al *originii*, *wenyan* este o varietate pur indigenă care și-a menținut stabilitatea chiar și în perioadele de divizare politică sau de dominație străină. Aceeși natură o are și *baihua*, iar faptul că această varietate aparține grupului dialectal nordic cu aria cea mai mare de răspândire, de asemenea îi îndreptățește ascensiunea ca o importanță rivală la statutul de limbă națională.

Conform celui de al doilea parametru – *gradul de elaborare* – *wenyan* poate fi calificată drept o limbă arhaică, resimțită ca neadecvată necesităților de comunicare într-o societate modernă, la fel ca greaca, latina sau sanscrita. Aceasta era în mod fundamental limba culturii, cunoașterea ei fiind obligatorie pentru cărturari și elita conducătoare, însă era extrem de dificilă pentru oamenii de rând datorită complexității sale. *Baihua*, dimpotrivă, dovedește un grad sporit de accesibilitate, în virtutea apropierii sale de limba vorbită. Din punct de vedere al elaborării *baihua* era o limbă mult mai simplă decât *wenyan*.

În ceea ce privește *statutul juridic*, *wenyan* era considerată drept unica limbă națională, chiar dacă ea servea exclusiv necesităților de comunicare în scris. Lipsită de prestigiu, *baihua* nu se bucura de același statut, ci era privită ca o varietate populară, inferioară celei literare clasice.

În cazul limbii chineze literare clasice, statutul său nu este în mod necesar într-o relație directă cu numărul celor care o cunoșteau și o utilizau, ci mai degrabă prestigiul era conferit

de o tradiție culturală adânc înrădăcinată în trecut. În schimb, numărul cunoscătorilor de *baihua* era cu mult mai mare, acest factor pledând, alături de gradul de elaborare, în favoarea selecției acesteia drept limbă națională, odată cu asimilarea ei cu idealurile propuse de Mișcarea pentru Renaștere Culturală de la 4 Mai 1919.

Se apreciază că apariția limbii literare colocviale reprezintă o etapă nouă în evoluția limbii chineze, ce dezvăluie încercarea realizării unei joncțiuni între limba scrisă și cea vorbită în nord, constituindu-se astfel baza limbii naționale în perioada modernă. Putem afirma, așadar, că în procesul formării sale, *baihua* s-a aflat în strânsă legătură cu dezvoltarea unei limbi comune vorbite, după cum evidențiază și Norman (1993: 112): “Pare posibil ca limba scrisă colocvială în toate etapele să fi fost strâns legată de dezvoltarea unui koine bazat pe limba capitalei, care, cu mici excepții, s-a aflat în zonele vorbitoare de mandarina de la începutul dinastiei Tang.” Ținând seama de faptul că lucrările de specialitate situează constituirea limbii comune nu mai târziu de secolul XIV, deci perioada în care *baihua* cunoaște o amplă dezvoltare, este evident că între cele două fenomene (formarea unei limbi bazate pe varietatea nordică și apariția limbii literare colocviale) există o relație directă.

Interesantă este părerea prezentată de diverși lingviști chinezi, potrivit căreia tendința către întemeierea unei limbi comune a existat din totdeauna în China, o asemenea varietate

fiind ridicată la rangul de limbă națională abia la începutul secolului XX. Unii lingviști datează această varietate încă din perioada Zhou (1066-771 î.e.n.) (李新魁 Li Xinkui, 1993), alții, bazându-și afirmațiile pe atestări documentare, consideră că limba comună poate fi urmărită continuu începând cu dinastia Han (206-220 e.n.). Desigur că la acea vreme nu putea fi vorba despre o varietate uniformă, cu norme bine precizate, însă ea servea în comunicarea între diferite zone. "Nu există un standard clar, însă în linii generale era o limbă comună, un instrument de comunicare între diferite regiuni dialectale", susține lingvistul chinez Li Xingjian (1985:19). Pentru o mai bună înțelegere a modului de constituire a limbii comune (共同语 *gongtongyu*), vom urmări acest proces etapă cu etapă.

1.5. Procesul de constituire a limbii comune

În al doilea mileniu î.Hr. limba pe baza căreia se presupune că a evoluat limba chineză se folosea în Câmpia Chinei de Nord, respectiv în bazinul Fluviului Huanghe, leagănul civilizației chineze. Cât de departe se întindea zona vorbitoare a acestei varietăți este greu de știut, așa cum este greu de apreciat cât de mare era diversitatea lingvistică la acea vreme. În mileniul următor însă aceasta limbă a început să se extindă atât spre nord, cât și spre sud, proces care a continuat pe parcursul întregii istorii a Chinei.

Se consideră îndeobște că procesul formării limbii

comune a demarat chiar din dinastia Shang (sec. XVI-1066 î.Hr.). La începutul acestei dinastii, fiecare trib avea propria sa varietate lingvistică, dar cum aceste triburi conviețuiau reunite sub conducerea dinastiei Shang, se produce curând o unificare la nivel lingvistic.

După ce capitala s-a mutat la Yin, varietatea vorbită aici a devenit limba comună în statul Shang. În plus, mai existau varietățile triburilor nomade care s-au păstrat nealterate, aceste triburi având un mod de viață mai mobil. Așadar, varietățile respective erau mai puțin expuse la influența varietății din capitala dinastiei. Pe măsură ce aceste triburi sunt supuse unui proces de sedentarizare, ele adoptă, de asemenea, varietatea din capitala dinastică și scrierea utilizată la curtea regală și își abandonează treptat propriile varietăți.

După ce triburile Zhou, care trăiau în Podișul de Loess, pe cursul mijlociu al Fluviului Weishui, înving triburile Shang și instaurează dinastia Zhou (1066-221), varietățile vorbite de populațiile care vin în contact, se contopesc, formând o singură limbă – limba dinastiei Shang. La formarea acestei limbi își aduc contribuția și alte triburi și neamuri din bazinul Fluviului Huanghe ce sunt asimilate treptat de către dinastia Zhou.

Odată cu instaurarea noii dinastii este inaugurată politica repartizării de feude nobililor care participaseră la cucerirea dinastiei Shang. În paralel cu fărâmițarea teritoriului determinată de această politică, în plan lingvistic intervin o serie de mutații. În primul rând, dialectele mici (cu un număr redus de vorbitori)

se concentrează treptat spre dialectele mari și utilizate de un număr mai mare de vorbitori, în zone mai dezvoltate economic. Acest proces de asimilare se petrece pe măsură ce statele mici sunt cucerite de statele mari din Câmpia Centrală. Pe de altă parte, existența unor discrepante la nivel politic și economic a determinat apariția marilor zone care își afirmă puterea în cadrul dinastiei Zhou. Acestea devin, totodată, și zonele dialectale majore, căci pe lângă diferențele de dezvoltare se conturează și diferențe de ordin lingvistic.

Dar nu numai nivelul atins în evoluția pe plan economic și politic contribuie la delimitarea marilor zone dialectale, ci și barierele geografice care, în unele situații, îngreunează sau chiar blochează comunicarea între diferite regiuni. Este cazul statelor Jin și Qi, despărțite de bariere naturale, ce au jucat un rol semnificativ în dezvoltarea unor varietăți lingvistice în cele două state.

În pofida evoluției independente a statelor pe parcursul dinastiei Zhou, nevoia comunicării între acestea a solicitat alegerea unei varietăți comune, iar aceasta nu putea fi decât limba folosită de casa regală Zhou. Nu doar prestigiul atribuit casei regale încuraja această alegere, dar și o serie de factori sociali au stimulat utilizarea varietății respective ca instrument de comunicare între state. Un rol important în acest sens îl joacă dezvoltarea schimburilor comerciale și apariția târgurilor în care se întâlneau vorbitori de diferite varietăți. La fel de importante sunt edictele imperiale pentru a căror elaborare era

necesară utilizarea unei varietăți pe înțelesul tuturor. Nu în ultimul rând, apariția școlilor filozofice încă de la începutul dinastiei Zhou a reprezentat un important factor în promovarea varietății din zona Luoyang (capitala dinastiei Zhou de Răsărit) ca limbă comună.

Încă de la acea vreme, diferențele mari existente între dialecte impuneau utilizarea unei limbi comune în relațiile dintre state. În Perioada Primăvară-Toamnă (722-481) și în Perioada Regatelor Combatante (403-221) populația han vine în contact cu alte populații din zonele învecinate. Stabilirea unor relații comerciale cu aceste populații sau chiar asimilarea acestora de către populația han (de pildă, statele Qi și Lu asimilează populații non-chineze din răsărit, în timp ce statele Qin și Ji cuceresc în nord-est teritorii locuite de către barbari) reprezintă condiții favorabile pentru extinderea limbii din zona actualei Provincii Henan.

Este de presupus că această limbă comună cunoaște o largă răspândire, întrucât lucrări elaborate în această perioadă (cărți clasice, lucrările filozofilor 庄子 Zhuangzi, 老子 Laozi, 荀子 Xunzi, 孟子 Mengzi) dovedesc o mare uniformitate în exprimare, remarcându-se doar câteva diferențe minore. Este foarte probabil că această limbă era apropiată de limba vorbită la acea vreme.

Din această perioadă se observă conturarea a două tendințe care coexistă: pe de o parte, varietățile utilizate în fiecare stat, în diferite regiuni, se dezvoltă neconținut, fiind

principalul instrument de comunicare al populațiilor respective. Pe de altă parte limba comună reprezentată de varietatea din zona Henan era folosită extensiv în relațiile dintre state, această varietate exercitând o influență puternică asupra varietăților locale respective. Existența acestor două tendințe se remarcă pe parcursul întregii istorii a Chinei.

Perioada dinastiei Han (206 î.Hr. - 220) a reprezentat o etapă importantă în evoluția limbii chineze comune. Revitalizarea studiilor confucianiste, înflorirea activității filologice, stimulată de traducerea scripturilor budiste, au impus necesitatea elaborării unei limbi scrise standard. Fără îndoială că acest lucru a avut efect direct și asupra promovării limbii comune. Pe tot parcursul acestei dinastii, baza limbii comune rămâne varietatea din zona Câmpiei Centrale, întrucât varietatea zonei Chang' an, capitala dinastiei, nu se poate impune ca instrument de comunicare comun în cadrul imperiului.

Dinastiile Qin și Han reprezintă o perioadă de consolidare politică, iar în acest scop unul dintre obiectivele majore era elaborarea unei limbi standard care să servească tuturor nevoilor de comunicare în sfera administrativă. Această varietate scrisă standard a exercitat o influență puternică asupra limbii comune. În paralel cu politica de unificare, guvernul central desfășoară și o campanie de cucerire de noi teritorii, deținătoare ale unor tradiții, obiceiuri și varietăți lingvistice diferite de cele ale imperiului. Acest fapt a creat condiții pentru

perpetuarea și sporirea diversității dialectale. Acum sunt cucerite teritorii din sud, precum actualele provincii Guangxi, Guangdong, Jiangxi, Fujian, unde se constituie grupul dialectal sudic, distinct de restul grupurilor dialectale de la acea vreme.

De la sfârșitul dinastiei Han până la începutul dinastiei Sui (581-618), China trece printr-o perioadă de divizare politică (exceptând scurta dinastie Jin de apus, 265-316). În sud se perindă o serie de dinastii slabe și efemere, în timp ce nordul este fărâmițat în câteva state conduse de populații non-chineze. Cele aproape patru secole de divizare politică și culturală au avut un efect profund asupra situației lingvistice din China. În sud, teritoriile recent cucerite nu au putut fi ținute sub controlul atent al puterii actuale, fiind lăsate în numeroase cazuri să se dezvolte independent. În plan lingvistic, aceasta a însemnat și dezvoltarea independentă a unor varietăți lingvistice ferite astfel de influența limbii comune din nord. În nord, limba comună există în continuare, însă ea nu mai joacă un rol atât de important ca în perioadele precedente. Datorită deplasării unor populații non-chineze în regiunile nordice, apar totodată noi varietăți care vin în contact cu dialectul nordic.

În timpul Dinastiilor de Nord și de Sud (420 - 581) limba comună continuă să fie folosită, având ca bază dialectul orașului Luoyang, fostă capitală în mai multe dinastii.

Prestigiul acestei varietăți este recunoscut în întreg imperiul chinez. Chiar dacă Dinastiile de Nord sunt conduse de către populații nechineze, acestea optează tot pentru pronunția

din zona Luoyang ca standard pentru zona nordică. De pildă, împăratul Xiaowen din Wei de Nord ia măsuri pentru limitarea folosirii limbilor barbare și adoptarea pronunției din capitala Luoyang ca pronunție standard (正音 *zhengyin*). În cadrul Dinastiilor de Sud norma era reprezentată de varietatea utilizată în Nanjing.

Deși limba comună prezenta unele particularități în funcție de zona în care se folosea, totuși era o limbă în linii generale unitară. Această unitate se datorează unor factori sociali, cum ar fi contactele frecvente între Nord și Sud prin schimburi comerciale, dar și deplasările frecvente de populație nordică în sud. Un asemenea fenomen se produce, de pildă, odată cu prăbușirea dinastiei Jin de Apus (316), când aristocrația împreună cu funcționarii de la curtea imperială se refugiază la sud de Changjiang. Aici, împreună cu aristocrația locală alcătuiesc clasa conducătoare a dinastiilor sudice. Cei din nord au adus în zonele sudice propriul dialect care a devenit apoi, în virtutea prestigiului său, baza unui nou standard în Sud. Influența dialectului nordic a fost mai puternică în regiunile de-a lungul fluviului Changjiang și în jurul capitalei sudice, Jinling (actualul Nanjing).

Dinastia Sui (581-618) pune capăt tensiunilor dintre Nord și Sud și readuce teritoriul chinez sub conducerea centralizată. China reunificată cunoaște o perioadă de prosperitate generală în timpul dinastiei Tang, ceea ce în plan cultural a însemnat atingerea apogeei culturii medievale. Dezvoltarea culturii

scrise a stimulat elaborarea limbii literare colocviale *baihua*, promovată prin intermediul lucrărilor literare. Totodată dezvoltarea sistemului examenelor imperiale, a reprezentat un factor favorabil impunerii unei varietăți literare comune, cu norme clare, cunoscute de către toată lumea.

Din nevoie de a alcătui cărți de rime, necesare celor ce susțineau examenele imperiale, cărturarii își îndreaptă acum atenția mai mult ca niciodată asupra pronunției limbii literare colocviale și implicit asupra limbii comune. Apariția unor lucrări precum “唐韵” “*Tang Yun*” (“*Rimele din Tang*”), “切韵” “*Qie Yun*” (“*Analiza rimelor*”), “韵诠” ” *Yun Quan*” (“*Explicarea rimelor*”) a avut o semnificație deosebită pentru fixarea normelor de pronunție și lexicale.

Deși capitala dinastiei este Chang’ an, Luoyang își menține prestigiul politic, economic și cultural, fiind considerat cea de-a doua capitală (Dongjing), iar pronunția acestei zone este socotită în continuare ca pronunția standard. În numeroase lucrări din această perioadă, dialectul din Luoyang este considerat baza limbii comune, în timp ce pronunția din Chang’ an este numită 秦音 *Qin yin*.

În Song de Nord (960-1127) varietatea din Luoyang continuă să funcționeze ca limbă comună, fiind numită în general limba standard din Câmpia Centrală. Odată cu mutarea dinastiei în Sud (1127) se creează condiții pentru răspândirea extensivă în această zonă a dialectului nordic. În capitala Yang Zhou, unde se vorbește dialect Wu, începe a se folosi acum

dialectul nordic, utilizându-se pronunția din zona Câmpiei Centrale. Aristocrația și elita intelectuală refugiate în sud impun aici limba comună din Câmpia Centrală și pronunția din zona Kaifeng - Luoyang).

Producția literară de obârșie populară, extrem de bogată, începând din dinastia Tang, ajută de asemenea la promovarea dialectului nordic în întreg teritoriul chinez.

Dar nu numai refugierea elitei în Sud a contribuit la răspândirea dialectului nordic. În timpul ocupării nordului de către populații străine (ruzhen și apoi mongolii) s-au produs numeroase deplasări de populație dinspre nord spre sud, ceea ce a permis o anumită omogenizare lingvistică.

În dinastia Yuan (1279-1368), limba din Câmpia Centrală avea o sferă largă de folosire, cuprinzând elemente specifice unei zone mai largi: Kaifeng, Luoyang, zona muntoasă centrală (Hebei, Shanxi, Henan). Pronunția limbii comune este pronunția specifică acestor zone. Începând din acea perioadă centrul de greutate al imperiului revine în nord. Pe parcursul întregii dinastii Ming (1368 - 1644) activitatea la palatul imperial se desfășoară în dialectul nordic din Câmpia Centrală, dar acum este adoptată pronunția capitalei Nanjing, numită la acea vreme 雅言 *yayan*, 汉音 *hanyin*, 官话 *guanhua*, 官音 *guanyin*.

Datorită atașamentului față de pronunția din zona Câmpiei Centrale, foarte mulți cărturari au refuzat vreme îndelungată adoptarea pronunției din Beijing. Deși capitala imperială s-a aflat timp de câteva secole la Beijing, pronunția de

aici începe să fie considerată drept standard abia de la mijlocul dinastiei Tang.

2. Scurt istoric al procesului normativ în China

Așa cum arătam la începutul acestui capitol, sfârșitul guvernării dinastice în China în 1911 a generat o serie de transformări la toate nivelele vieții sociale, obiectivul general fiind reînnoirea societății printr-o detașare totală de trecut și o reorientare către valorile lumii moderne. Între cauzele înapoierii, problema lingvistică era socotită a fi una dintre cele mai grave: lipsa unei limbi comune normate oficiale, existența unei limbi clasice scrise extrem de sofisticate, inaccesibilă pentru o mare parte a populației, scrierea hieroglifică complexă contribuiau, după părerea elementelor progresiste ale noii societăți, la menținerea țării într-un stadiu de înapoiere.

În aceste condiții ia naștere o amplă activitate de planificare lingvistică, începând din cel de al doilea deceniu al secolului XX, menită să soluționeze toate problemele legate de limbă: alegerea unei varietăți lingvistice drept limbă națională, codificarea ei, standardizarea scrierii, cercetarea și normarea varietăților locale.

Pentru a înlesni analiza procesului de planificare a limbii chineze în perioada amintită vom realiza mai întâi o punctare cronologică a evenimentelor, acest scurt istoric fiind întocmit prin sistematizarea informațiilor furnizate de lucrări ca “汉语

言文字规范化研究与指导” *"Han yuyan wenzhi guifanhua yanjiu yu zhidao"* (*"Cercetări și îndrumări privind standardizarea limbii și scrierii chineze"*) (Zhang Yulai, Cheng Kai, 1992), “中共文字改革之演变与结局” *"Zhonggong wenzhi gaige zhi yanbian yu jieju"* (*"Evoluția și rezultatele Reformei Scrierii întreprinse de P. C. Chinez"*) (Wang Xuewen, 1984) și de un număr însemnat de articole din revista “语文建设” *"Yuwen jianshe"* (*"Planificarea lingvistică"*). Ulterior vom proceda la interpretarea acestor date într-o perspectivă sociolingvistică, încercând să detașăm obiectivele propuse, specificul lor, precum și măsura în care ele au fost atinse.

Activitatea de planificare lingvistică în China poate fi împărțită în 3 mari etape (Hagege, Metallie, Peyraube, 1983: 190-193):

1. Sfârșitul secolului XIX - 1919;
2. Perioada cuprinsă între 1919 și 1949;
3. Perioada după 1949.

2.1. Sfârșitul secolului XIX - 1919

Prima etapă a procesului de planificare lingvistică se află sub semnul marilor obiective de înnoire a societății. În această perioadă se evidențiază două obiective fundamentale în domeniul lingvistic: reforma scrierii prin trecerea la alfabet și promovarea limbii literare colocviale, *baihua*, în literatură și presă.

Reforma scrierii debutează cu un lung șir de proiecte de scriere alfabetică, al căror inițiator este 卢赣章 Lu Ganzhang, cel care în 1892 propunea un set de simboluri pentru transcrierea varietății locale Min, sistem luat ca model mai târziu și pentru celelalte varietăți.

Totodată, aceasta este perioada în care se încearcă fixarea unei limbi naționale, dar legătura încă strânsă cu tradiția și practica culturală nu permit în prima parte decât o înlocuire de terminologie, nu și una de esență: termenul 国语 "*guoyu*" (limba națională) îl înlocuiește pe cel de 官话 "*guanhua*" (limba mandarină).

În 1909 ministrul învățământului îi prezintă împăratului un proiect pentru generalizarea învățământului în limba națională.

În 1911, la Congresul Pedagogic de la Beijing această varietate, considerată adecvată pentru a reprezenta limba națională, este calificată ca artificială. Această calificare se datorează faptului că norma fonologică era reprezentată de sistemul fonetic al varietății folosite în Beijing, în timp ce gramatica reunea elemente specifice diverselor varietăți locale din întreaga țară.

Sub conducerea noului ministru al învățământului, 蔡元培 Cai Yuanpei, începând din 15 februarie 1913 are loc la Beijing Conferința pentru unificarea Pronunțiilor (读音统一会 *Duyin Tongyi Hui*) care își stabilește ca obiective principale fixarea unui standard național de pronunție pentru semnele grafice, analizarea acestui standard și adoptarea unui set de simboluri

fonetice (注音字母 *zhuyin zimu*) pentru reprezentarea sunetelor respective. Cu ajutorul acestui alfabet fonetic erau fixate pronunțiile pentru 6500 de hieroglife uzuale.

Sistemul de scriere alfabetică este promulgat oficial în 1918, fără a fi gândit ca un substitut al scrierii hieroglifice, ci doar ca un suport în învățarea acestuia.

2.2. Perioada cuprinsă între 1919 și 1949

După 1919 începe o intensă activitate de planificare lingvistică, în care sunt fixate obiective ce sunt urmărite cu consecvență în deceniile următoare.

Mișcarea pentru limba națională (国语运动 *Guoyu yundong*) și cea pentru Reforma limbii literare (白话文运动 *Baihuawen yundong*), solicitând înlocuirea limbii clasice cu cea vorbită și promovarea acesteia la rang de limbă literară, ating punctul culminant în cadrul Mișcării pentru Renaștere culturală de la 4 mai 1919. Ideea de literatură scrisă în limba literară colocvială, promovată puternic de către 胡适 Hu Shi, 陈独秀 Chen Duxiu, 鲁迅 Lu Xun și alții în revista “新青年” “*Xin qingnian*” (“*Tineretul nou*”), încă din 1917, captează tot mai mult atenția intelectualilor.

În 1919, Ministerul învățământului publică lucrarea “国音字典” “*Guoyin zidian*” (“*Dicționar de pronunție a limbii naționale*”), care nici pe departe nu reușește să impună o normă unică, ci complică și mai mult situația lingvistică,

deoarece propune o normă artificială.

Zhao Yuanren, unul dintre membrii Comitetului pentru Unificarea Pronunțiilor, desfășoară o muncă de cercetare și înregistrare a pronunțiilor din diferite zone și la diferite categorii de populație, dar și setul de norme propuse de el este ineficient.

În 1932, sub egida Comitetului, este publicată lucrarea “国音常用字汇” *"Guoyin changyong zihui"* (“*Vocabularul uzual cu notarea pronunției pentru limba națională*”), care se diferențiază de dicționarul din 1919 prin faptul că de astă dată pronunția indicată pentru fiecare semn grafic era cea existentă în varietatea lingvistică din zona Beijing.

În anii ' 30 se desfășoară în paralel o intensă activitate în cadrul Reformei Scrierii, având ca scop principal pentru început trecerea la scrierea alfabetică. În acest sens sunt elaborate două proiecte majore: “国语罗马字” *"Guoyu luomazi"* (“*Scrierea romanizată pentru limba națională*”), creat în 1922 prin contribuția lingviștilor 钱玄同 Qian Xuantong, 黎锦熙 Li Jinxi, 赵元任 Zhao Yuanren, 朱文熊 Zhu Wenxiong și promulgat în 1928 și “拉丁化新文字” *"Ladinghua xin wenzi"* (“*Noua scriere latinizată*”), care prezenta sistemul scrierii latine, ce urma să fie promovat de către 瞿秋白 Qu Qiubai și 吴玉章 Wu Yuzhang în regiunile administrate de comuniști.

Punerea în aplicare a celor două planuri, ca de altfel întreaga planificare lingvistică, este întârziată de războiul sino-japonez care izbucnește în 1937. Un eveniment important este

totuși, în această perioadă tulbure, înființarea în 1940 a Comitetului Mișcării pentru o Nouă Scriere 新文字运动会 (*Xin wenzi yundonghui*) sub îndrumarea lui Mao Zedong.

2.3. Perioada după 1949

Activitatea de planificare a limbii este reluată după 1949, în urma unei întreruperi de 10 ani. În luna octombrie a acestui an se înființează Asociația pentru Reforma Scrierii (文字改革协会 *Wenzi gaige xiehui*), din care fac parte 吴玉章 Wu Yuzhang, 黎锦熙 Li Jinxi, 罗常培 Luo Changpei, 陆志韦 Lu Zhiwei. Aceștia inițiază dezbateri privind viitorul procesului de planificare lingvistică.

În februarie 1952 se înființează Comitetul Pregătitor pentru Reforma Scrierii (文字改革筹备委员会 *Wenzi gaige choubei weiyuanhui*) și în același an apare primul număr din revista “中国语文” “*Zhongguo yuwen*” (“*Limba chineză*”), care prin articolele publicate contribuie substanțial la normarea limbii chineze.

Primele măsuri normative se finalizează cu publicarea, în 1953, a primei ediții din dicționarul “新华字典” “*Xinhua zidian*” (“*Dicționarul China Nouă*”), revizuit ulterior în ediția din 1957.

În 1954, Comitetul Pregătitor pentru Reforma Scrierii își schimbă numele în Comitetul pentru Reforma Scrierii (文字改革委员会 *Wenzi gaige weiyuanhui*) și trece sub conducerea

Consiliului de Stat, primind ca sarcini imediate: simplificarea ideogramelor, popularizarea limbii standardizate și fixarea sistemului de transcriere fonetică 拼音 pinyin, obiective ce sunt urmărite în mod susținut în perioada 1956-1964.

Anul 1955 este o perioadă de intensă activitate în domeniul planificării limbii, ceea ce demonstrează hotărârea tuturor de a împlini obiectivele propuse. În luna ianuarie, Comitetul pentru Reforma Scrierii, împreună cu alte organe de resort, supun atenției publice un proiect “汉字简化方案草案” “*Hanzi jianhua fang' an cao' an*” (“Proiect pentru simplificarea hieroglifelor”), iar în martie 吴玉章 Wu Yuzhang sintetizează reacțiile la adresa acestui proiect într-un raport prezentat la Conferința Politică Consultativă.

Evenimente majore în ceea ce privește normarea limbii sunt cele două conferințe din 1955: 第一次全国文字改革会议 *Di yi ci quanguo wenzi gaige huiyi* (Prima Conferință Națională pentru Reforma Scrierii), 15-23 octombrie, și 现代汉语规范化问题学术会议 *Xiandai hanyu guifanhua wenti xueshu huiyi* (Conferința științifică pe problema standardizării limbii chineze contemporane), 25-31 octombrie.

Tot în 1955 (6-15 decembrie) are loc și o altă conferință: 少数民族语会议 *Shaoshu minzuyu huiyi* (Conferința privind Limbile Minorităților Naționale).

În anul următor, Consiliul de Stat, direct răspunzător acum de măsurile privind normarea limbii chineze, promulgă în luna ianuarie “汉字简化方案” “*Hanzi jianhua fang' an*”

(Plan pentru simplificarea hieroglifelor), iar în februarie “推广普通话知识” *"Tuiguang putonghua zhishi"* (Directive pentru popularizarea limbii standard), pe baza căreia Ministerul Învățământului solicită organizarea unor cursuri de pregătire pentru profesorii din diverse provincii. După scurt timp, Comitetul pentru Reforma Scrierii publice “汉语拼音方案” *"Hanyu pinyin fang'an"* (“Planul de transcriere fonetică a limbii chineze”), adoptat de Congresul Reprezentanților Poporului în februarie 1958.

Popularizarea limbii standard devine o preocupare majoră în această perioadă, așa încât organismele educaționale își stabilesc sarcini pentru pregătirea cadrelor și predarea acestei varietăți în școlile de toate gradele. Conferința Națională pentru Popularizarea Limbii Standard (全国普通话推广工作汇报会议 *Quanguo putonghua tuiguang gongzuo huibao huiyi*), organizată de Ministerul Învățământului și Comitetul pentru Reforma Scrierii în iunie-iulie 1957, este urmată anual, în perioada 1958-1960 și apoi în 1964, de conferințe naționale privitoare la predarea limbii standard.

Activitatea de planificare lingvistică, deși căpătase o amploare fără precedent după 1950, cunoaște o perioadă de stagnare între 1964-1973 din cauza Revoluției Culturale. Sub impactul spiritului impus de revoluție, activitatea de planificare a limbii este reluată în 1973, dar de această dată căpătând proporțiile și caracteristicile unei adevărate campanii politice. Anii 1975-1976 aduc tulburări grave pe plan economic și social,

ceea ce înseamnă o perioadă de stagnare și în domeniul planificării lingvistice.

Problematica lingvistică se bucură din nou de interes larg în anii 1977-1978, însă toate discuțiile se fac în spiritul unei critici vehemente la adresa celor situați pe o poziție contrarevoluționară, acuzați de a fi răspândit păreri reacționare cu privire la reforma limbii.

În 1977 preocupările pentru normarea limbii și standardizarea scrierii se intensifică din nou. În același an, Comitetul pentru Reforma Scrierii publică “第二次汉字简化方案” “*Di er ci hanzi jianhua fang'an*” (“Cel de al doilea plan pentru simplificarea hieroglifelor”).

Anii ' 80 înseamnă o etapă nouă în ceea ce privește organizarea procesului de planificare lingvistică pe baze științifice, fapt dovedit de cele două conferințe majore ce au loc în această perioadă: Dezbateri privind problematica standardizării limbii chineze (汉语规范问题座谈会 *Hanyu guifan wenti zuotanhui*) - aprilie 1981 și Conferința pentru planificare lingvistică în noua etapă (新时期的语言文字工作会议 *Xin shiqi de yuyan wenzhi gongzuo huiyi*), în cadrul cărora sunt precizate prioritățile în normarea limbii și sunt stabilite direcțiile în vederea promovării limbii standard în întreaga societate.

După această prezentare punctuală a principalelor momente ale activității lingvistice în China, cu scopul de a trasa jaloanele fundamentale ale acestui proces, vom încerca să

analizăm obiectivele procesului de planificare lingvistică în etapa modernă.

În China, ca și în cazul altor țări, intervenția autorităților lingvistice se concretizează atât într-o acțiune externă, de planificare a statutului varietății lingvistice, cât și într-o acțiune internă, de planificare a structurii limbii. Cum pentru China modernă este specifică activitatea de planificare a statutului, ne propunem să analizăm mai întâi acest proces de selecție a normei, iar apoi vom dedica un capitol special procesului de graficizare – un alt mare obiectiv în etapa modernă.

3. Planificarea statutului varietăților lingvistice.

3.1. Selecția varietății standard.

În China începutului de secol XX, de abia ieșită de sub guvernarea dinastică, problema selecției normei constituie obiectivul prioritar. Sub impactul transformării ideologice profunde din societate, forțele progresiste militează pentru înlocuirea limbii literare clasice cu cea colocvială, accesibilă tuturor.

Astfel, modificarea ideologiei oficiale determină o schimbare planificată a statutului varietăților, prin ascensiunea varietății *baihua* ca limbă literară unică. Ideologia care determină în acest caz modificarea de statut este cea de

vernacularizare, căci scopul urmărit pare a fi nu atât impunerea unei noi varietăți lingvistice, cât promovarea unei varietăți drept mijloc de comunicare pentru o sferă de vorbitori mai largă și mai variată. Se abandonează astfel statutul de "apanaj al elitei" pe care varietatea clasică îl deținuse secole de-a rândul.

Substituția celor două varietăți nu a fost intenționată de guvernul instituit după 1912, însă ea a devenit un obiectiv major impus cu precădere de Mișcarea de la 4 mai 1919, o adevărată revoluție culturală pentru o nouă literatură și o nouă limbă literară. De altfel, în China, ca și în Japonia, eforturile pentru întemeierea unei noi limbi literare au coincis cu eforturile pentru impunerea unei noi literaturi, ambele fiind privite acum drept căi indispensabile pentru o perioadă de înnoire în plan social.

Motivația pe care o aduc reformiștii în alegerea acestei varietăți ca limbă națională constă în faptul că, fiind limba poporului, ea este unicul instrument prin care se poate împlini idealul democratizării culturii. Așa cum am mai subliniat, această varietate dovedește nu doar virtuți legate de răspândirea largă, ci și un anumit prestigiu, fiind folosită în scrierile literare încă din dinastia Tang (618-907).

După cum arată Haugen (1972), stabilirea normei se impune în contextul existenței mai multor norme aflate în conflict, însă în China acest proces de selecție ia forma unei lupte pentru supremația politică. Varietății *baihua* îi este atribuită o valoare simbolică în virtutea căreia ascensiunea sa la statutul de limbă națională implică totodată atingerea unor obiective mai

ample în plan social, fixate de noua clasă socială ce își afirmă puterea.

Cele două varietăți angajate în lupta pentru supremație își modifică funcțiile și, în mod implicit, statutul, conform evoluției disputei dintre clasele sociale susținătoare: burghezia tradiționalistă, conștientă de capacitatea limbii clasice *wenyan* de a-i apăra privilegiile și reformiștii (Hu Shi, Li Dazhao, Chen Duxiu, Lu Xun) care promovau ideea democratizării culturii, proces legat cu necesitate de impunerea limbii literare colocviale *baihua*. Acest aspect este subliniat și în volumul “五四以来汉语书面语言的变迁和发展” “*Wusi yilai hanyu shumian yuyan de bianqian he fazhan*” (1959) (“Evoluția limbii chineze scrise după Mișcarea de la 4 mai”): “... a fost o mișcare împotriva codului etic feudal; cei ce respingeau limba populară colocvială apărau morala veche, iar cei care o promovau respingeau gândirea feudală și limba literară clasică.” Totodată, se evidențiază faptul că selecția uneia dintre cele două varietăți s-a aflat în strânsă legătură cu acest conflict, opțiunea fiind determinată nu de caracteristicile structurale, ci de o modificare calitativă la nivel funcțional.

După momentul important marcat de anul 1919, procesul de selecție a normei înseamnă în fapt o permanentă luptă între cele două curente susținătoare ale *wenyan* și, respectiv, *baihua*, reprezentate de două partide politice diferite, aflate în opoziție – cel naționalist (国民党 *Guomindang*) și cel comunist (共产党 *Gongchandang*). Amândouă sunt conștiente de capacitatea

limbii de a funcționa ca instrument de guvernare și, implicit, de a le asigura supremația în plan politic.

În pofida încercărilor susținute pentru promovarea varietății literare colocviale, sub sloganul “言文一致!” “*Yan wen yizhi!*” (“Să unificăm limba vorbită cu cea scrisă!”), adevărata impunere a acesteia nu se petrece decât după Eliberare (1949).

Această confruntare pentru impunerea unei anumite varietăți a fost în permanență sub directa influență a ideologiei, căpătând accente specifice campaniei și strategiilor politice. Chiar dacă la nivel oficial se declară adoptarea limbii colocviale în locul celei clasice, Partidul Naționalist a încercat continuu, până în 1949, subminarea acesteia, dovedind un vădit atașament față de varietatea clasică și valorile tradiționale, privite ca păstrătoare ale etnicității chineze. Măsurile adoptate de membrii acestui partid au mers de la neglijarea varietății colocviale până la utilizarea exclusivă a varietății clasice, în perioada Războiului Civil. În acest timp în zonele sub administrație comunistă era promovată varietatea colocvială împreună cu scrierea latină – ambele fiind idealuri pe care comuniștii le promiteau poporului ca șanse ale salvării naționale. Documente oficiale demonstrează că în perioada 1935-1937, deși se solicitase păstrarea unei proporții în folosirea celor două varietăți în materialele didactice în favoarea varietății colocviale, guvernul naționalist nu a luat în seamă această cerință. Mai mult, se solicita în mod constant utilizarea limbii clasice în

învățământ (" *Zhongguo yuwen* " , 4/1959: 165).

Atingerea obiectivelor legate de selecția și impunerea normei a fost condiționată de fluctuațiile în sfera autorității la nivel național. Dezintegrarea acestei autorități în anii ' 30 - ' 40 a făcut ca puterea politică să fie adeseori disputată de guvernările locale. În felul acesta, guvernul central era privat de posibilitatea de a urmări sistematic obiectivele în plan social, dar și pe cele din domeniul planificării lingvistice.

3.2. Alegerea normei de pronunție.

Unul dintre aspectele cu care oponenții varietății literare colocviale motivau inadecvarea acesteia ca limbă națională era lipsa codificării sale. Chiar unul dintre susținătorii săi fervenți, Hu Shi, declara: "Aceia dintre noi care pot scrie proză în baihua au învățat-o nu din manuale și dicționare, ci au dobândit-o prin lectura marilor romane. Marile opere ale copilăriei ne-au devenit cei mai eficienți maștri pentru însușirea acestei limbi." (1933: 58).

Dar nu lipsa codificării sale în dicționare și manuale constituie problema cea mai spinoasă, ci lipsa unei norme fonetice. În condițiile existenței unei mari diversități etnice și lingvistice, elaborarea unei limbi naționale presupunea mai întâi fixarea unei norme de pronunție, căci dacă la nivel grafic se putea vorbi despre o unitate, la nivel fonetic nu exista o normă unică. Acest lucru făcea ca posibilitățile de comunicare între

diverse zone să fie reduse. Așadar, fixarea unei pronunții standard constituie preocuparea majoră în ce privește selecția normei, aspect luat în considerație încă de la primele încercări de unificare a limbii.

Selecția normei este susținută în același timp și de un alt mare obiectiv al planificării lingvistice din perioada modernă – graficizarea, dorită la acea vreme a se desfășura sub forma unei reforme radicale, prin trecerea la scrierea alfabetică. Hu Shi (citat de DeFrancis, 1950: 70) arată că: "Este mai întâi necesar să înlocuim limba literară cu limba colocvială și apoi de la limba colocvială să putem trece la scrierea alfabetică." Pentru reformiști era limpede că transformarea scrierii avea ca o condiție absolut necesară alegerea unui standard lingvistic, mai ales la nivel fonetic.

O primă tentativă de selectare și fixare a normei apare în cadrul Conferinței Pentru Unificarea Pronunțiilor, organizată în februarie 1913 de către Ministerul Învățământului, la care au participat personalități din diverse sfere și din regiuni diferite. Având în intenție stabilirea unui standard național, atât scris cât și oral, Conferința anunță deschiderea unui nou proiect de normare, în care obiectivele sunt: stabilirea unui standard de pronunție pentru fiecare semn grafic, analizarea pronunției standard în termenii sunetelor sale de bază și adoptarea unui set de simboluri grafice pentru reprezentarea acestora. Acestea erau obiective foarte ample pentru o perioadă de început a planificării lingvistice, motiv pentru care ele nu au fost realizate

decât parțial (“*Zhongguo yuwen*” ; 4/1959: 163).

Eșecul conferinței s-a datorat și faptului că, din raționamente politice, invitațiile au fost adresate nu pe criteriul pregătirii și competenței fiecărui participant în domeniul lingvistic, ci luându-se în considerație în primul rând orientarea politică.

Reușita fundamentală a Conferinței este însă fixarea, prin vot, a pronunției standard pentru un număr de 6500 de hieroglife uzuale, cu ajutorul noului sistem de notare fonetică. Această pronunție, numită 国音 “*guoyin*” (pronunția națională), prezenta următoarele caracteristici: 1. asemănarea aproape în totalitate cu pronunția specifică zonei Beijing, diferențele față de aceasta fiind doar în proporție de 5%; 2. delimitarea de pronunția din Beijing la nivel tonal, păstrându-se cel de al cincilea ton (ru), dar fără a se stabili o normă referitoare la valoarea fiecărui ton (周有光 Zhou Youguang, 1961: 94).

Selectarea pronunției specifice zonei Beijing a stârnit vii dispute în cadrul Conferinței, această alegere fiind interpretată de către participanții din sud drept o discriminare față de varietățile locale ai căror reprezentanți erau. În cele din urmă se produce o scindare a participanților în două grupări cu poziții ireconciliabile: nordici și sudici. Fiecare dintre grupări încearcă să-și susțină cauza cu argumente cât mai temeinice. Reprezentanții Nordului, vorbitori ai grupului omogen de dialecte nordice, afirmă necesitatea alegerii ca normă a pronunției specifice varietății din Beijing, făcând referiri la istoria

îndelungată a varietății mandarine ca instrument de comunicare. Pe de altă parte, reprezentanții sudului arată că norma fixată nu ia în seamă o serie de elemente fonetice cu capacitate distinctivă pentru vorbitorii varietăților locale sudice.

Disputele rămase fără soluționare împiedică însă publicarea lucrării “国音字典” *"Guoyin zidian"* (“*Dicționar de pronunție a limbii naționale*”) pregătită de conferință, datorită lipsei unui acord unanim asupra normei selectate. Ramsey (1987: 6) arată că o decizie care ar fi afectat soarta unei mari părți a populației era dificil de luat, iar “disputele politice ascundeau adevăratul impas. Regionalismul mascase o dilemă lingvistică.”

Selecția normei de pronunție constituie încă subiectul unor discuții aprinse timp de câteva luni, până când 王照 Wang Zhao, liderul grupării nordice, reușește să impună o nouă manieră de vot cu privire la normă, prin alegerea unui reprezentant pentru fiecare regiune, conștient de superioritatea numerică a grupării sale. În acest fel, conferința se încheie cu adoptarea pronunției specifice zonei Beijing ca normă națională și este elaborată o rezoluție prin care se cere Ministerului Învățământului predarea limbii naționale în școlile primare, medii și normale.

Norma de pronunție elaborată de Conferința din 1913 este departe însă de a putea fi implementată, întrucât conține o serie de elemente artificial create, în încercarea specialiștilor de a da standardului rigoare și caracter științific. Această situație se

datora totodată și unui viciu de metodă, și anume faptul că norma fusese stabilită prin vot. Efectul pe care îl are Conferința din 1913 este apariția a două norme: una oficială, dar arbitrară și într-o oarecare măsură artificială, și o alta neoficială, dar reală și utilizată efectiv.

Necesitatea stabilirii unui standard de pronunție rămâne în continuare o problemă de mare actualitate în următorii ani, aspect reflectat în numeroase documente și lucrări, precum și în încercările de elaborare a unui dicționar de pronunție autorizat. În decretul 75 al Ministerului Învățământului din 23 noiembrie 1918 se arată că: "... unificarea limbii naționale trebuie să înceapă mai întâi cu unificarea pronunției." (刘照雄 Liu Zhaoxiong, 1993: 58). De asemenea, unele lucrări propun soluții care să fixeze standardul și să facă posibilă aplicarea lui la scara întregii țări. 张士一 Zhang Shiyi, profesor la Nanjing, propune în articolul său “国语统一问题” "*Guoyu tongyi wenti*" ("*Problema unificării limbii naționale*"), 1920, ca standardul de pronunție al limbii naționale să fie constituit de pronunția celor originari din Beijing, care au un nivel de pregătire cel puțin mediu. Totodată, el sugerează ca Ministerul Învățământului să trimită specialiști din domeniul fonologiei, care să consemneze, să analizeze pronunția standard și să elaboreze un alfabet pentru transcrierea ei (刘照雄 Liu Zhaoxiong, 1993: 59).

În 1923, Comitetul Pregătitor pentru Unificarea Limbii Naționale (国语统一筹备会 *Guoyu tongyi choubenhui*) se

vede nevoit să înființeze un Comitet pentru Revizuirea Dictionarului de Pronunție Națională (增修国音字典委员会 *Zengxiu guoyin zidian weiyuanhui*), însărcinat cu alegerea unei norme de pronunție mai clare. Activitatea de revizuire este definitivată abia în 1926, iar standardul rezultat constă din pronunțiile obișnuite ale hieroglifelor, eliminându-se particularitățile dialectale. Pronunțiile respective sunt specifice zonei Beijing, și astfel s-a constituit ceea ce s-a numit 新国音 "*xin guoyin*" (noua pronunție a limbii naționale).

Consemnarea limbii vorbite din Beijing s-a făcut pentru a se extrage un standard cât mai apropiat de pronunția curentă. Această sarcină revine de astă dată lui Zhao Yuanren, un lingvist de prestigiu, de asemenea membru al Comisiei pentru Unificarea Pronunțiilor. În urma cercetărilor în teren el publică în 1920 un set de norme care să însoțească un manual destinat predării limbii naționale, dar încercând să confere un caracter științific consemnărilor sale nu face altceva decât să elaboreze o normă inexistentă în realitate. Deși a rămas ca punct de reper în procesul normării fonetice, ea nu și-a dovedit niciodată superioritatea față de celelalte modele, ba mai mult, acest eșec înregistrat de una dintre figurile proeminente ale lingvisticii chineze a aruncat și mai multă îndoială asupra posibilității sau necesității selecției unei norme de pronunție (Ramsey, 1987: 10). Însuși Zhao Yuanren apreciază că o normă clară de pronunție a fost oferită abia în 1931 în cadrul lucrării “国语常用字汇” "*Guoyu changyong zihui*" (“Dicționarul uzual al limbii

naționale”). În “Introducere” Zhao subliniază identitatea dintre pronunția consemnată, care va servi drept standard național, și pronunția aparținând varietății locale din zona Beijing. Autorul optează pentru această varietate, susținându-și alegerea și cu motivații de ordin istoric: “Pronunția națională este chiar așa-numita pronunție mandarină, care de fapt este pronunția din Beijing (...). Ea, prin forța literaturii și a politicii, s-a răspândit în toate zonele, devenind de șase sute de ani încoace norma națională de pronunție. În al doilea an al Republicii Comitetul pentru Unificarea Pronunției a elaborat alfabetul pentru notare fonetică și a publicat “Dicționarul de pronunție națională”. Deoarece la acea vreme decizia a fost a majorității, în mod inevitabil s-a neglijat pronunția dialectului din Beijing. Acesta este defectul vechiului dicționar. Pronunția pe care o fixează lucrarea noastră are ca standard pronunția dialectului contemporan din Beijing.” (în Zhou Youguang, 1961: 95-96).

În fapt, adeziunea totală față de pronunția specifică varietății locale Beijing fusese exprimată pentru prima oară în ianuarie 1926 la Congresul Național al Mișcării pentru Limba Națională (全国国语运动会 *Quanguo guoyu yundonghui*), când se afirmase în Declarația Congresului: “... nu considerăm că limba mandarină transmisă de sute de ani prin romane și piese de teatru este satisfăcătoare, ci este nevoie să adoptăm un dialect contemporan, iar acesta este chiar dialectul Beijing. Dialectul acesta va fi folosit pentru a unifica limba națională.” Totodată, în sprijinul acestei alegeri sunt aduse argumente ce

țin de planul extralingvistic, referitoare la prestigiul economic, cultural, politic al zonei Beijing, care a fost capitală în ultimii 800 de ani.

Iată cum în urma conferinței și a publicării dicționarului în 1932 opțiunea pentru alegerea varietății locale Beijing este făcută în mod direct, fără ca această problemă să mai fie supusă dezbaterilor. Motivarea alegerii normei pe baza unor criterii extralingvistice și nu de natură structurală confirmă teoria lui Kloss, potrivit căreia planificarea statului (sau selecția normei, în termenii lui Haugen) ține de domeniul socio-politic și mai puțin de cel lingvistic. Acest lucru este întărit și de faptul că participarea la decizia privind identificarea problemelor și elaborarea normei revine într-o proporție covârșitoare factorilor de decizie politici și doar în mică măsură lingviștilor și literaților.

Hu Shi, politician și reformator, promotor al varietății literare colocviale, la rândul său consideră îndreptățită alegerea pronunției din dialectul Beijing ca normă, susținându-și părerea cu exemplificări ale unor situații similare în cazul altor țări: "Dacă cercetăm istoria limbilor naționale din țările europene în perioada modernă, vom observa că nu există nici o țară care mai întâi și-a stabilit norma, iar aceasta abia după aceea a început să ființeze. În cazul lor, mai întâi a existat un dialect cu cea mai îndelungată folosire, cu cea mai bogată și vie literatură, care a constituit componenta centrală a limbii naționale." (în Liu Zhaoxiong, 1993: 59).

3.3. Modificări de atitudine privind norma selectată

Pe măsură ce varietatea literară colocvială era utilizată tot mai mult în societate, membrii Comitetului pentru Unificarea Pronunțiilor își întăresc convingerea că norma nu se putea constitui decât prin alegerea unei singure varietăți locale, iar aceasta nu putea fi alta decât varietatea vorbită în capitală. Dar această hotărâre nu rămâne neclintită decât pentru scurt timp, căci în paralel cu mișcarea pentru fixarea și implementarea unei varietăți standard, numită 国语 "guoyu" (limba națională), are loc o altă mișcare pentru reforma scrierii prin trecerea la scrierea alfabetică, ce aduce o lumină nouă asupra implicațiilor pe care le-ar putea avea o normă unică pentru întreaga țară. Problema limbii naționale standard capătă din nou accente politice și devine subiectul unor îndelungate confruntări, fiind supusă dezbaterilor de către cele două orientări: naționaliști și comuniști. Dacă cei dintâi susțin ideea necesității aplicării unei norme lingvistice la scara întregii țări, comuniștii priveau impunerea unui standard inflexibil drept o gravă amenințare la adresa minorităților naționale, forțate să-și abandoneze propria varietate, ceea ce era o dovadă certă a imperialismului cultural al Nordului față de cei din Sud. 曹伯韩 Cao Bohan, unul dintre reprezentanții acestei orientări, a luat atitudine în 1937, arătând că nu se poate ca întreaga țară să fie forțată să vorbească dialectul din Beijing. În acest sens și formularea Comitetului Pregătitor pentru Unificarea Limbii Naționale îi încuraja pe

adeptii orientării de stânga "înnoirea Chinei nu se va putea face decât printr-o unificare la nivel administrativ, deci cu o limbă unică... Dacă nu se vor face presiuni, nu vom putea împlini acest lucru." (în 魏建功 Wei Jiāngōng, 1959: 22).

La această modificare de atitudine contribuie într-o măsură considerabilă încă un alt eveniment important în activitatea de planificare lingvistică din această perioadă, și anume Conferința pentru o Nouă Scriere (新文字会议 *Xin wenzì huìyì*), organizată la Vladivostok în 1931 de către emigranți chinezi și lingviști ruși. Obiectivul major al acestei conferințe este alcătuirea unui sistem de scriere cu caractere latine pentru chinezii analfabeți, sistem care urma să fie folosit pentru transcrierea fiecărui dialect în parte. Având ca sursă de inspirație teoria naționalismului federal rus, care acorda autonomie lingvistică minorităților (Ramsey, 1989: 11-12), Carta adoptată de Conferință respingea cu hotărâre impunerea unei singure varietăți locale ca limbă națională. *Guoyu* este identificată ca o emblemă a intereselor de clasă ale burgheziei, dornică să-și impună tirania lingvistică asupra dialectelor. Ideea a fost imediat preluată de către comuniști, printre ei numărându-se și intelectuali de marcă, precum 鲁迅 Lu Xun, 郭沫若 Guo Moruo, 茅盾 Mao Dun, pentru care importantă era obținerea unei recunoașteri oficiale a statului egal pentru toate dialectele.

Conferința de la Vladivostok era totodată importantă și prin faptul că în cadrul dezbaterilor referitoare la gradul sporit de neinteligibilitate reciprocă a dialectelor, 瞿秋白 Qu Quibai, unul

dintre cei mai activi participanți, susținător al noii scrieri alfabetice, lansează ideea că, în pofida diversității dialectale, în China există o limbă comună (*putonghua*) la care se poate apela în comunicarea dintre vorbitorii de diferite varietăți locale. Fără a comenta suplimentar această noțiune, accețiunea pe care o dă el pare să fie cea de "sinteză a tuturor dialectelor", diferită de ceea ce ulterior *putonghua* avea să însemne - limba standard. Mai târziu, Qu Qubai explicitează pe larg conceptul de "limbă comună", opunându-l celui de "limbă națională" (*guoyu*), susținut de adversarii săi politici, naționaliștii: "Cât privește așa-numita limbă națională eu nu o recunosc decât în sensul de limbă comună. Acest termen de limbă națională nu este valabil (...). Limba comună nu este identică neapărat cu limba mandarină din Beijing și cu atât mai puțin cu dialectul Beijing. Ca rezultat al evoluției vieții sociale, treptat s-a format o limbă comună. Aceasta are o pronunție, în linii generale asemănătoare cu norma fixată de Comitetul Pregător pentru Unificarea Limbii Naționale și, în general, are același înțeles cu așa-numita limbă mandarină din Beijing. Această limbă comună nu trebuie numită limbă națională" (în Zhou Youguang, 1961: 98). Ambiguu în explicații, Qu Qubai are totuși meritul de a fi atras atenția asupra unui concept care în anii următori va fi adoptat și elaborat, având semnificația de limbă standard.

Explicația pe care o oferă Qu, fervent politician, dar lipsit de orice pregătire în domeniul lingvistic, dezvăluie încă o dată o caracteristică a procesului de selecție a normei în China, și

anume că problemele lingvistice sunt puse în lumina intereselor și disputelor politice.

3.4. Opțiunea definitivă pentru unificarea lingvistică.

Păreră celor de stânga față de ideea de diversitate lingvistică între granițele aceluiași stat pare să fi suferit o modificare esențială după 1950. Ei optează acum pentru unificarea lingvistică, atât de dezavuată cu câțiva ani în urmă. Unul dintre primele semne ale hotărâii guvernului, instaurat în octombrie 1949 de a promova o limbă standard bazată pe dialectul Beijing este chiar înființarea Comitetului Chinez pentru Reforma Scrierii (中国文字改革委员会 *Zhongguo wenzi gaige weiyuanhui*), ale cărui obiective vizează nu doar scrierea, ci și fixarea unei norme lingvistice unice. În următorii ani, revista "*Zhongguo yuwen*" ("Limba chineză") reunește o serie de articole din care transpare aceeași preocupare față de stabilirea unui statut oficial pentru varietatea standard.

În acest context, treptat este abandonat planul ce conferea autonomie lingvistică fiecărei minorități naționale și respingea ideea de limbă națională, plan pe care comuniștii îl repudiaseră odinioară, dar numai pentru că fusese propus de naționaliști.

După 1950, forța politică aflată la putere își afirmă hotărârea de a conferi un statut oficial limbii comune și de a promova la scara întregii țări – acesta fiind un obiectiv de primă

necesitate, pus în relație directă cu progresul social pe toate planurile. Conferințele și dezbaterile organizate în anul 1955 și în perioada imediat următoare vizează trei mari probleme ce se pun în contextul noii societăți: răspândirea limbii comune, standardizarea ei și standardizarea scrierii (prin simplificarea hieroglifelor și elaborarea transcrierii fonetice 拼音 *pinyin*).

Probleme referitoare la limba comună ce va servi ca mijloc de comunicare în mod oficial sunt abordate mai întâi la Conferința Națională pentru Reforma Scrierii (全国文字改革委员会 *Quanguo wenzi gaige weiyuanhui*) din 15-23 octombrie 1955, deși aici conținutul principal îl constituie Reforma Scrierii. În cadrul discuțiilor sunt cuprinse aspecte privind nevoia elaborării unei norme lingvistice unitare. Acest obiectiv este stabilit în primul rând în vederea trecerii la scrierea alfabetică ce se presupune că va trebui să transcrie o unică varietate lingvistică și nu mai multe. Pe lângă rezoluțiile adoptate privind simplificarea hieroglifelor și alcătuirea unui proiect pentru transcrierea fonetică, Conferința are o semnificație deosebită din perspectiva selecției normei, întrucât lansează campania pentru impunerea limbii standard. Dar această varietate capătă un statut oficial abia în cadrul Conferinței științifice pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane (现代汉语规范化问题学术会议 *Xiandai hanyu guifanhua wenti xueshu huiyi*), punctul culminant al unei îndelungi perioade de căutări legate de alegerea normei. Astfel, în Rezoluția Conferinței se arată: "în urma dezbaterilor, Conferința a ajuns la o

recunoaștere unanimă a semnificației limbii comune (...). Aceasta are ca dialect de bază dialectul nordic, iar ca normă fonetică pronunția specifică zonei Beijing, ceea ce corespunde situației reale și evoluției istorice a limbii chineze." (“现代汉语规范问题学术会议文件汇” “*Xiandai hanyu guifan wenti xueshu huiyi wenjianhui*” , 1956).

O definiție completă, care urmărește să trateze principalele caracteristici ale acestei norme lingvistice, este oferită însă în anul următor în “国务院关于推广普通话的知识” “*Guowuyuan guanyu tuiguang putonghua de zhishi*” (“Directivile Consiliului de Stat privind promovarea limbii standard”) din 6 februarie 1956: “Baza unificării limbii chineze există deja, aceasta fiind limba comună care are ca normă fonetică pronunția din Beijing, ca dialect de bază dialectul nordic și a cărei normă gramaticală se află în operele moderne model, scrise în limba literară colocvială.”(în “现代汉语规范问题学术会议文件汇.” “*Xiandai hanyu guifan wenti xueshu huiyi wenjianhui*” , 1956: 249).

Discursurile participanților la Conferința pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane evidențiază necesitatea existenței unei limbi comune în condițiile societății moderne, însă progresul înregistrat față de perioada precedentă îl reprezintă conștientizarea nevoii stringente de standardizare a varietății respective: “Ceea ce ne trebuie este o limbă foarte dezvoltată. Avem nevoie de o limbă comună a națiunii chineze, unificată, cu folosire largă și care să dețină un standard clar atât

la nivel scris, cât și vorbit. Doar o asemenea limbă națională comună își va putea asuma sarcina importantă de a uni poporul, de a dezvolta cultura și de a ridica nivelul de cultură al oamenilor." (罗常培 Luo Changpei și 吕叔湘 Lü Shuxiang, 1956: 4). Din nou promovarea unei norme unice este pusă în legătură nu doar cu obiectivele socio-politice, ci și cu cele lingvistice, mai precis aceasta este condiția obligatorie pentru trecerea la scrierea alfabetică, obiectiv pe care Conferința Națională pentru Reforma Scrierii îl fixase pentru un viitor nu foarte îndepărtat.

Conferința afirmă încă o dată îndreptățirea varietății locale de a fi aleasă ca fundament al limbii standard, selecție motivată mai ales prin criterii de ordin demografic, social și politic. În sinteza pe care o realizează asupra punctelor de vedere prezentate în cadrul dezbaterilor, 陈望道 Chen Wangdao enumeră toate aceste criterii care justifică promovarea varietății nordice: "Dialectul nordic este cel mai răspândit din China, fiind vorbit de nu mai puțin de 70% din populație și de aceea are o semnificație națională. Literatura scrisă în limba literară colocvială de sute de ani are la bază dialectul nordic (...). În al doilea rând, propunerea de a avea ca normă fonetică pronunția din Beijing este corectă, dialectul din Beijing fiind reprezentantul grupei dialectale nordice. În plus, de câteva sute de ani Beijing este centrul politic și cultural." (1956: 219-220). Regăsim aici criteriile invocate în selecția normei și în etapa precedentă, însă de astă dată sunt prezentate în cadrul

oficial al conferinței ca unic punct de vedere.

3.5. Relația dintre varietatea standard și varietățile locale.

Tot în cadrul Conferinței pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane se precizează, de asemenea, superioritatea limbii standard care va fi chintesența tuturor varietăților lingvistice din China și, în plus, se va îmbogăți neîncetat cu elemente din limba literară clasică și din limbile străine. "Limba standard nu va asimila integral dialectul de bază; acele elemente pur specifice acestuia nu vor fi luate în considerație. Concomitent, limba standard națională, în procesul de formare, se va hrăni neconținut din celelalte dialecte și va concentra treptat toate acele elemente vii, indispensabile evoluției sale. Noi nu trebuie doar să învățăm limba poporului, ci și elementele vii din limba clasică și, de asemenea, să asimilăm componentele necesare din limbile străine." (Luo și Lü 1956: 9).

Această poziție privind elaborarea varietății standard, în fapt, preia punctul de vedere al lui Mao Zedong, citat în articolul de fond “正确地使用祖国语言,为语言的纯洁和健康而斗争!” "*Zhengque de shiyong zuguo yuyan, wei yuyan de chunjie he jiankang er douzheng*" (“Să folosim corect limba patriei, să luptăm pentru puritatea și sănătatea limbii!”) din 6 iunie 1951, articol ce enunță marile direcții ale dezvoltării limbii chineze: vernacularizarea, precum și îmbogățirea lexicului cu

elemente din limba clasică și din limbile străine. Așadar, Conferința aduce în prim plan un concept nou, cel de limbă comună purtătoare a unui standard, superior celui destul de confuz vehiculat în urmă cu două decenii și jumătate de Qu Qiubai la Conferința de la Vladivostok.

Modificarea de optică privind semnificația și rolul pe care le va avea limba standard atrage după sine și o reformulare a concepției despre varietățile locale. Dacă în urmă cu câțva timp în zona de influență comunistă se milita intens pentru statutul egal al tuturor varietăților lingvistice, prin lansarea noii politici lingvistice varietățile locale sunt considerate ca având o poziție secundară ce urmează a se diminua treptat pe măsură ce varietatea standard își va consolida poziția.

Deși formulată într-o manieră imprecisă, încercându-se evitarea conflictelor și, implicit, a rezistenței față de impunerea normei unice, poziția oficială față de varietățile locale pare a fi destul de fermă. În cadrul Conferinței pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane relația dintre varietatea standard și varietățile locale constituie un subiect de interes pentru mulți participanți, chiar dacă nu este atins decât tangențial. Dintre cei care fac referiri la acest aspect se remarcă Lin Taoren și Zheng Zhidong, care dau glas poziției oficiale în această problemă extrem de delicată. Lin Taoren arată că promovarea limbii standard va însemna în mod firesc diminuarea folosirii dialectelor, dar subliniază că în ciuda acestor limitări, ele nu vor pieri, ci se vor dezvoltă neîncetat și vor contribui la îmbogățirea

limbii standard cu elemente noi. Zheng Zhidong, dimpotrivă, este mult mai ferm, arătând că "dialectele nu trebuie lăsate să se dezvolte continuu, ci este necesar să le dirijăm treptat spre limba comună." (în "*Xiandai hanyu guifan...*" , 1956: 233).

Fără a se pronunța direct, documentele Conferinței lasă să transpară hotărârea guvernului de a urmări unificarea lingvistică prin asimilarea treptată a varietăților locale. Chen Wangdao în "现代汉语规范问题学术会议总结" "*Xiandai hanyu guifan wenti xueshu huiyi zongjie*" ("Sinteza privind Conferința pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane") (1956: 220) evidențiază faptul că slăbirea varietăților locale este un proces de lungă durată: "... promovarea limbii standard nu înseamnă cumva distrugerea dialectelor? Diminuarea sferei de folosire a dialectelor este un proces de lungă durată, ele nu vor slăbi imediat."

Această idee apare și în prezentarea făcută de către Luo Changpei și Lü Shuxiang, formulată în aceeași manieră sugestivă pentru orientarea oficială: "Contribuția dialectelor la limba standard a națiunii va scădea treptat și chiar dialectele își vor diminua importanța sub influența ei, iar în cele din urmă vor pieri. Însă acesta este un proces îndelungat. Formarea limbii standard nu este condiționată de dispariția dialectelor, ci între ele există o relație de succesiune temporală." (Luo și Lü , 1956: 9).

Formulările tranșante referitoare la relația varietății standard cu cele locale sunt atenuate de propunerile de inițiere

a cercetării varietăților locale, cu toate că și în acest caz cercetarea are o finalitate practică, vizând însușirea și propagarea varietății standard. De pildă, 殷煥先 Yin Huanxian (1956: 179), discutând despre necesitatea desfășurării unei activități sistematice de cercetare în acest domeniu, subliniază că e "pentru a promova limba standard este nevoie de o serie de acțiuni pregătitoare, între care cercetarea dialectelor ocupă o poziție importantă."

Se constată deci o modificare a ideologiei ce guvernează politica lingvistică, opțiunea fiind pentru asimilarea lingvistică, pe care atât politicienii, cât și lingviștii o situează într-un viitor nedefinit, conștient fiind de dificultățile și pericolul pe care le-ar implica împlinirea forțată a acestui deziderat. Această ideologie este disimulată însă de obiectivele majore ale planificării lingvistice, în această perioadă de mare avânt național.

3.6. Autorități angrenate în planificarea statutului varietății standard.

O imagine cuprinzătoare asupra acestui obiectiv major al procesului de planificare lingvistică în China modernă – planificarea statutului varietăților lingvistice – nu poate fi realizată fără a cunoaște și cine desfășoară această activitate.

Pe măsură ce încercările de orientare a limbii și a comportamentului lingvistic în etapa modernă capătă o formă organizată, dirijată și sistematică, se instituie și acele autorități

planificatoare care își asumă sarcina de a alege forma lingvistică optimă. O inventariere exhaustivă a organismelor planificatoare și a activității lor în această perioadă de început este destul de anevoioasă datorită lipsei surselor de informații. În cazul în care asemenea surse există, adeseori se fac doar unele mențiuni lapidare. Pe baza referirilor din materialele de specialitate existente, vom încerca o trecere în revistă a principalelor autorități planificatoare în perioada pe care am supus-o atenției.

Pe fundalul unor profunde transformări în societatea modernă, problema lingvistică este în centrul preocupărilor tuturor forțelor angajate în descoperirea unui nou făgaș al dezvoltării, politicieni și intelectuali deopotrivă. La selecția normei participă persoane particulare, dar și autorități de tipul comitetelor sau asociațiilor planificatoare puse în subordinea organismelor de guvern: guvernul naționalist (în perioada modernă) sau guvernul comunist (după 1949), ceea ce evidențiază încă o dată faptul că alegerea normei lingvistice, mai mult decât alte obiective ale planificării, se află într-o relație indestructibilă cu sfera politică.

Întrucât planificarea statutului este o problemă de importanță majoră, cu implicații directe asupra destinului noii societăți, încă de la început, odată cu debutul Mișcării pentru Limba Națională, guvernul naționalist se angajează în desfășurarea activităților lingvistice și decretează înființarea unor organisme care să se ocupe nemijlocit de elaborarea și

desfășurarea activității de planificare lingvistică.

Una dintre principalele autorități planificatoare este Comitetul pentru Unificarea Pronunțiilor (读音统一会 *Duyin tongyi hui*), înființat în 1913, în subordinea Ministerului Învățământului care, de asemenea, joacă un rol activ în procesul de selectare a normei pe parcursul epocii moderne și contemporane. Direct coordonat de guvernul naționalist, acest minister organizează în 1916 Comitetul pentru Cercetarea Limbii Naționale (国语研究会 *Guoyu yanjiuhui*), însărcinat să promoveze setul de simboluri fonetice și să supravegheze predarea limbii literare colocviale în școlile de toate gradele.

Un alt organism aflat în subordinea Ministerului Învățământului este Comitetul pentru Unificarea Limbii Naționale (国语统一会 *Guoyu tongyi hui*), înființat în aprilie 1911 și care în 1928 își schimbă denumirea în Comitetul Pregătitor pentru Unificarea Limbii Naționale (国语同一筹备委员会 *Guoyu tongyi choubei weiyuanhui*), având ca membri și specialiști din domeniul lingvistic: Li Jinxi, Qian Xuantong, cât și pe ministrul învățământului, Cai Yuanpei, și pe filozoful Hu Shi. Comitetul, organizat pe secțiuni specializate (pentru simplificarea hieroglifelor, pentru cercetarea sistemului de scriere alfabetică, pentru selectarea normei de pronunție, precum și pentru activități lexicografice), desfășoară o activitate laborioasă, având atribuții legate de normare, dar și de propagandă și control cu privire la implementarea normelor în sistemul de învățământ.

Aceste două organisme, cu o substanțială contribuție la cercetare, normarea și promovarea limbii naționale (*guoyu*) sunt însă nevoite să-și înceteze activitatea pe parcursul războiului sino-japonez (“语言百科全书” “*Yuyan baike quanshu*”, 1989: 331-333).

După instaurarea Republicii Populare, angajarea factorilor de decizie politici în desfășurarea activității de planificare lingvistică determină înființarea, la 29 mai 1949, a Asociației pentru Reforma Scrierii Chineze (中国文字改革协会 *Zhongguo wenzi gaige xiehui*), condusă de lingvistul Wu Yuzhang.

Din 1950, Ministerul Învățământului, împreună cu Comitetul pentru Cultură și învățământ (文化教育委员会 *Wenhua jiaoyu weiyuanhui*), începe pregătirile pentru înființarea unui Comitet de Cercetare a Reformei Scrierii (中国文字改革研究委员会 *Zhongguo wenzi gaige yanjiu weiyuanhui*), însă acesta capătă un statut oficial abia în 5 februarie 1952, asimilând ulterior Asociația pentru Reforma Scrierii. Reunind pe cei mai activi lingviști în domeniul normării limbii și scrierii (马叙伦 Ma Xulun, Wu Yuzhang, Luo Changpei, Lü Shuxiang și alții), Comitetul își schimbă numele în Comitetul pentru Reforma Scrierii (文字改革委员会 *Wenzi gaige weiyuanhui*), cu începere din 23 decembrie 1954, subordonându-se direct Consiliului de Stat. Acest Comitet este organizat mai bine, în concordanță cu noile sarcini din sfera planificării lingvistice. În consecință, se modifică și structura organizatorică, fiind create

departamente separate pentru fiecare obiectiv în parte: pentru transcrierea fonetică, ordonarea caracterelor grafice, investigarea dialectelor, cercetarea lexicului, normarea gramaticii, predarea limbii standard. În perioada Revoluției Culturale și acest organism își întrerupe activitatea, pe care o reia în mai 1980 (汪学文 Wang Xuewen, 1984: 81-82).

P. Serruys (1962: 15) arată că în componența Comitetului pentru Reforma Scrierii intră în primul rând reprezentanți din sfera politică și abia în plan secund specialiști și cercetători din diverse domenii ale științelor umaniste. Cei dintâi sunt chemați să asigure însușirea și aplicarea corectă a ideologiei, în timp ce specialiștilor le revine activitatea practică de cercetare științifică. De altfel, participarea politicienilor la selecția normei în China se remarcă pe parcursul întregii perioade, ceea ce confirmă opinia existentă în teoria planificării lingvistice, întărită și de Cobarrubias, conform căreia cei care întreprind planificarea statutului sunt în primul rând oameni politici.

La aceste organisme de planificare se adaugă și scriitorii, care luptă individual, prin scrierile lor, pentru impunerea limbii literare colocviale ca normă. Printre aceștia se numără Hu Shi, Lu Xun, Mao Dun, Chen Duxiu, care pledează pentru înlocuirea limbii literare clasice cu cea colocvială, concomitent cu desfășurarea unei revoluții în literatură și în gândire.

Odată cu selecția normei lingvistice, care reprezintă opțiunea fără echivoc pentru varietatea dialectală nordică și, în

mod particular, pentru varietatea din Beijing la nivel fonetic, se încheie o perioadă îndelungată, deloc lipsită de frământări, ce ilustrează aspecte generale furnizate de modelele teoretice prezentate la începutul lucrării, dar și o serie de aspecte specifice datorate particularităților situației lingvistice și socio-politice din China. Totodată, se deschide o perioadă de mare efervescență în care va fi lansată noua politică lingvistică, cu obiective, strategii, căi de acțiune bine precizate, într-un program elaborat în strictă consonanță cu imperativele majore ale politicii în China contemporană.

4. Implementarea normei lingvistice unice.

Odată cu alegerea definitivă a varietății standard și declararea ei în mod oficial în cadrul Conferinței pentru Reforma Scrierii (1955), activitatea de planificare lingvistică intră într-o nouă etapă, și anume aceea a implementării normei lingvistice alese.

Se poate aprecia că originile acestui proces se regăsesc încă din 1903, când se propusese inaugurarea unui program de promovare în cadrul sistemului educațional a limbii vorbite din zona capitalei, însă datorită lipsei de interes public planul a eșuat, reușita sa neputând fi determinată doar prin decretele emise. La acea vreme, tentativa de a introduce ca obiect de studiu limba vorbită, care să devină un instrument de

comunicare pe scară largă, era oarecum prematură, într-un context istoric în care nevoia de schimbare abia începe să se insinueze. Încercările sporadice de includere a varietății orale în programa școlară se soldaseră cu un eșec, nu doar datorită lipsei unei conștientizări generale a acestei necesități, ci și datorită inexistenței unei strategii de acțiune. Cu alte cuvinte, lipsa unei planificări, cu întreg arsenalul de informații, mijloace, obiective, a decis soarta acestui proiect inițial.

O activitate planificată de impunere și răspândire a normei lingvistice este inițiată abia după ce toate forțele angajate în programul de dirijare a limbii își afirmă hotărârea de a promova limba standard, acest deziderat fiind prezentat în perspectiva progresului general al întregii țări ca o problemă extrem de importantă.

4.1. Organisme ale implementării varietății standard.

Ca autorități planificatoare în acest domeniu se remarcă în primul rând Comitetul pentru Reforma Scrierii, Ministerul Învățământului, Consiliul de Stat, care își asumă răspunderea pentru elaborarea direcțiilor de acțiune, cu obiective, strategii și căi ce vor fi concretizate într-o amplă campanie de propagare a varietății standard.

După 1955 sunt înființate o serie de organisme a căror funcție este de a participa efectiv la promovarea normei lingvistice. Primul dintre acestea este Comitetul pentru

Cercetarea Pronunției Limbii Standard (普通话审议委员会 *Putonghua shenyi weiyuanhui*) care ia ființă în ianuarie 1956, conform hotărârii Conferinței pentru Standardizarea Limbii Chineze, având în componența sa numeroși lingviști angrenați în procesul de planificare a limbii: Luo Changpei, Zhou Youguang, Gao Mingkai, Lu Zhiwei, dar și dramaturgii 丁西林 Ding Xilin și 欧阳予倩 Ouyang Yuqing sau scriitori, precum 老舍 Lao She. Activitatea acestui comitet se concentrează asupra problemei fixării unui standard de pronunție, activitate concretizată prin “ 普通话异读音审音总表初稿 ” *"Putonghua yiduci shenyin zongbiao chugao"* (“Proiect preliminar pentru stabilirea pronunției în cazul cuvintelor cu variante de pronunție din cadrul limbii standard”), publicat eşalonat în trei etape între 1957 și 1962. La acea vreme Proiectul a jucat un rol important în standardizarea pronunției, dar cu trecerea timpului unele cuvinte au cunoscut modificări de pronunție, astfel încât Comitetul, reorganizat în 1982, după o lungă perioadă de inactivitate, s-a preocupat de revizuirea acestor liste cu caracter normativ (张玉来 Zhang Yulai și 程凯 Cheng Kai, 1992: 67).

Un organism foarte activ este Comitetul de Lucru al Comitetului Central pentru Promovarea Limbii Standard (中央推广普通话工作委员会 *Zhongyang tuiguang putonghua gongzuo weiyuanhui*), înființat de către Consiliul de Stat la 10 februarie 1956 și condus de către generalul 陈毅 Chen Yi împreună cu scriitorul 郭沫若 Guo Moruo, ministrul

învățământului, 张奚若 Zhang Xiruo și alții. Comitetul reunește membrii aparținând unor domenii diferite: lingviști (王力 Wang Li, 吕叔湘 Lǚ Shuxiang, 黎锦熙 Li Jinxi), scriitori (茅盾 Mao Dun, 叶圣陶 Ye Shengtao), politicieni (胡耀邦 Hu Yaobang, 周建人 Zhou Jianren, 胡乔木 Hu Qiaomu, 陆定一 Lu Dingyi) și alții.

Până la declanșarea Revoluției Culturale (1966) acestea sunt organismele fundamentale care se preocupă de promovarea normelor. Cum după 1966 activitatea din domeniul lingvistic stagnează, nu mai apar nici un fel de tentative de a înființa alte asemenea structuri. Abia în anul 1980, când încep să se desfășoare activități de reconstrucție socială, și planificarea lingvistică intră, de asemenea, într-o perioadă de reviriment. Atunci Consiliul de Stat hotărăște ca preocupările pentru propagarea limbii standard să revină mai ales Ministerului Învățământului și, în consecință, este instituit Biroul pentru Promovarea Limbii Standard din cadrul Ministerului Învățământului (教育部推广普通话办公室 *Jiaoyubu tuiguang putonghua bangongshi*), cu sarcini privind propagarea acestei varietăți în școli și în societate în general, desfășurarea activităților de propagandă și pregătirea cadrelor didactice (Wang Xuewen, 1984: 87-88).

4.2. Documente, conferințe și campanii privind promovarea varietății standard

Principalele documente elaborate pentru acest tip de planificare lingvistică sunt “关于在中,小学和各级师范学校大力推广普通话的知识” "*Guanyu zai zhong, xiaoxue he ge ji shifan xuexiao dali tuiguang putonghua de zhishi*" (“*Directivele Ministerului Învățământului cu privire la promovarea puternică a limbii standard în învățământul primar, mediu și în școlile normale de toate gradele*”) din 17 noiembrie 1955 și “关于推广普通话的知识” "*Guanyu tuiguang putonghua de zhishi*" (“*Directivele Consiliul de Stat cu privire la promovarea limbii standard*”) din 6 februarie 1956. Deși cele două documente se adresează unor segmente diferite de populație, obiectivele și căile de acțiune vizează același țel, și anume instituirea varietății standard ca unic instrument de comunicare ce ar putea în timp să se substituie varietăților locale în cele mai multe situații de comunicare.

“教育部的知识” "*Jiaoyubu de zhishi*" (“*Directivele Ministerului Învățământului*”), publicate la scurt timp după încheierea Conferinței pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane, dovedesc faptul că sistemul de învățământ este ales drept principala cale pentru promovarea și însușirea normei lingvistice care să devină în 1956 instrumentul pentru desfășurarea procesului de învățământ. Cerințele formulate privesc nu doar însușirea varietății standard, ci și sistemul

standard de transcriere fonetică și a pronunției din zona Beijing, întrucât toate aceste aspecte concură la desăvârșirea profilului acestei varietăți.

Obiectivele sunt fixate gradual, în concordanță cu nivelul anilor de studiu, astfel încât pentru învățământul primar, mediu și pentru școlile normale se solicită învățarea și exersarea permanentă a limbii standard și a transcrierii fonetice, în timp ce pentru institutele pedagogice se impune și dobândirea unor cunoștințe de fonetică, necesare în viitoarea muncă de predare.

Totodată, sunt prezentate îndrumările cu privire la pregătirea cadrelor care să promoveze varietatea standard prin sistemul de învățământ, definindu-se sarcinile ce revin departamentelor la fiecare nivel de organizare administrativ-teritorială (provincie, oraș, raion, sat), precum și durata cursurilor de pregătire.

În privința materialelor de lucru ce urmează să fie utilizate în predare, documentul recomandă articolele de fond din “人民日报” “*Renmin Ribao*” (“*Cotidianul Poporului*”), materialele referitoare la Reforma Scrierii, dar solicită și alcătuirea altor materiale și redactarea îndreptarului de pronunție pentru cuvintele uzuale, îndatoriri ce revin Comitetului pentru Reforma Scrierii și Institutului de Lingvistică din cadrul Academiei Chineze.

Dată fiind existența unei anumite aversiuni a unor vorbitori de dialecte față de o varietate suprapusă, pentru a se asigura succesul acestui program, Directivele Ministerului

Învățământului propun întărirea muncii ideologice și îndepărtarea barierelor ideologice și psihologice prin metodele socotite adecvate în condițiile concrete ale fiecărei zone, iar în scopul de a se stimula învățarea limbii standard se sugerează organizarea de concursuri cu premii care să-i răsplătească pe cei ce contribuie cel mai mult la promovarea acestei varietăți sau au performanțe deosebite în însușirea lor.

Se observă că documentul trasează o serie de jaloane pe care se va urmări promovarea limbii standard, fiind vizat în primul rând învățământul primar și mediu, care, conform afirmației ministrului învățământului, Zhang Xiruo, "are capacitatea de a oferi baza cea mai durabilă pentru această campanie națională" ("*Renmin Ribao*" , 18/11/1955).

Abia în februarie 1956 " 国务院关于推广普通话的知 识 " "*Guowuyuan guanyu tuiguang putonghua de zhishi*" ("*Directivele Consiliului de Stat cu privire la promovarea limbii standard*") stipulează o extindere a sferelor de activitate și a căilor pentru implementarea normei lingvistice, subliniindu-se încă de la început semnificația deosebită pe care o are răspândirea varietății standard în vederea unificării complete a limbii chineze. "Metoda principală pentru ca limba chineză să ajungă la etapa unificării complete este promovarea acestui tip de limbă în învățământ și în toate domeniile vieții." (în "*Xiandai hanyu guifan...*" 1956: 249).

Directivele Consiliului de Stat fixează îndatoririle Ministerului Învățământului în predare limbii standard în școli și

în cadrul armatei. Sarcinile legate de promovarea normelor de pronunție și gramatică au, de asemenea, posturile de radio împreună cu Comitetele lingvistice din fiecare regiune, precum și presa scrisă sub coordonarea directă a Ministerului Culturii.

Cu o contribuție deosebită la fixarea și promovarea normelor este angajat și Institutul de Lingvistică, solicitat să elaboreze un îndreptar de pronunție în decursul anului 1956, iar în 1958 să definitiveze un dicționar al limbii chineze contemporane. Tot Institutului de Lingvistică îi este atribuită și desfășurarea unei activități de cercetare a dialectelor, aceasta având o finalitate practică, respectiv facilitarea învățării limbii standard.

Pe lângă aceste organisme, Consiliul de Stat hotărăște și înființarea unui Comitet de Lucru pentru Promovarea Limbii Standard (推广普通话工作委员会 *Tuiguang putonghua gongzuo weiyuanhui*), care împreună cu Comitetul pentru Reforma Scrierii să coordoneze procesul de implementare a normei lingvistice.

Publicarea acestor documente care reglementează desfășurarea procesului de propagare a limbii standard a generat o adevărată campanie la scară națională pentru transpunerea lor în realitate. Începând din 1956 sunt inițiate grupe de pregătire a cadrelor didactice, programe de promovare a normelor prin intermediul posturilor de radio sau sunt organizate concursuri având ca temă cunoașterea limbii standard. Totodată, au loc și o serie de conferințe pentru

evaluarea rezultatelor obținute și trasarea noilor direcții de acțiune care să asigure o cât mai rapidă implementare a normei lingvistice alese.

După un an și jumătate de la declanșarea campaniei, între 20 iunie și 3 iulie 1957 se desfășoară Conferința Națională de Dare de Seamă în Domeniul Promovării Limbii Standard (全国普通话推广工作汇报会议 *Quanguo putonghua tuiguang gongzuo huibao huiyi*), organizată de către Ministerul Învățământului și Comitetul pentru Reforma Scrierii. Conferința, la care participă reprezentanți din toate provinciile, analizează dificultățile întâmpinate în promovarea normei lingvistice și recomandă o mai puternică susținere a acestui proces printr-o planificare mai atentă și o întărire a organismelor răspunzătoare din sistemul de învățământ.

Tot pentru a evalua experiența dobândită, precum și pentru a accelera promovarea varietății standard în cadrul sistemului de învățământ, considerat structura fundamentală în acest proces, începând din 1958 este inițiat un ciclu de Conferințe naționale pentru schimb de experiență în predarea limbii standard (全国普通话教育成绩观摩会 *Quanguo putonghua jiaoyu chengji guanmohui*), preconizate a se desfășura anual. La prima ediție, organizatorii sunt Comitetul de Lucru pentru Promovarea Limbii Standard și Ministerul Învățământului, la care în anii următori se adaugă și Comitetul Central al Tineretului Comunist (共青团中央委员会 *Gongqingtuan zhongyang weiyuanhui*). Cea de a patra

conferință, fixată inițial pentru anul 1961, este amânată pentru vara anului 1964, iar apoi urmează o întrerupere de 15 ani pe parcursul Revoluției Culturale. Este posibil ca aceste întreruperi să fi intervenit datorită scăderii entuziasmului general, într-un context social destul de frământat, însă și din cauza dificultăților reale pe care numeroși profesori le aveau încă în învățarea și predarea limbii standard.

În 1979 se încearcă reluarea acestui tip de întruniri în care planificatorii limbii, reprezentanți ai vorbitorilor de diferite dialecte, aveau prilejul să-și împărtășească experiența și să facă tot felul de recomandări menite să propulseze China spre unificarea lingvistică mult visată.

Sfârșitul anilor '70, după o îndelungată perioadă de haos, pare să anunțe o mai mare hotărâre în ceea ce privește continuarea procesului de implementare a normei unice. În acest context, recomandările făcute în cadrul celei de a cincea ediții a ciclului de conferințe pentru schimb de experiență privind un nou document – “关于加强普通话和汉语拼音教学的通知” "*Guanyu jiaqiang putonghua he hanyu pinyin jiaoxue de tongzhi*" ("*Notificarea privind întărirea predării limbii standard și a transcrierii fonetice*") – au avut un impact puternic asupra participanților, ulterior semnalându-se în multe zone eforturi intensificate în sensul desfășurării în întregime a procesului de învățământ în limba standard (Wang Xuwen, 1984: 22-23). În plus, această conferință, ca și cele precedente, are meritul de a fi supus atenției dificultăților majore care

îngreunau activitatea celor angajați în promovarea normei: o organizare insuficientă, indiferența multor factori de conducere față de însușirea limbii standard, calitatea scăzută a învățământului.

În urma hotărârilor luate de cele două conferințe din 1955 și publicării acestor documente este lansată o campanie puternică în vederea pregătirii cadrelor didactice, în care Ministerul Învățământului joacă un rol extrem de important. Încă de la începutul anului 1956 se organizează la Beijing grupe de predare a limbii standard în două sesiuni de câte șase luni. Prima grupă, inițiată în februarie sub îndrumarea lingvistului Luo Changpei, are ca obiectiv central studierea foneticii, a regulilor de corespondență între pronunția standard și cea dialectală (“光明日报” “Guangming Ribao” , 17/12/1956). În cea de a doua grupă se remarcă o specializare a cursurilor în funcție de obiectivele și necesitățile cursanților, prin organizarea unei grupe suplimentare cu profesori din învățământul mediu. Astfel de cursuri s-au desfășurat și în anii următori periodic, dar numărul celor care ar fi trebuit instruiți era mult mai mare decât posibilitățile permiteau în perioada de început.

În cadrul conferințelor și dezbaterilor se subliniază frecvent o altă problemă delicată ce necesită rezolvarea, și anume înlăturarea așa-ziselor "bariere psihologice și ideologice" existente în învățarea limbii standard. Astfel, pe tot parcursul acestei campanii activitatea de răspândire a normelor se

împletește cu o susținută activitate de propagandă. În numeroase articole din presa vremii este evidențiată importanța întăririi propagandei, în condițiile existenței a diferite atitudini ostile sau de indiferență față de ideea învățării și folosirii varietății standard în societate. Cum implementarea normei se dovedește a fi o problemă cu implicații profunde în viața socială, campania pentru îndepărtarea atitudinilor nefavorabile capătă și mai pronunțat caracteristicile unei campanii politice. Sunt lansate sloganuri care să încurajeze studiarea limbii standard în urma publicării articolului “大力推广普通话” *"Dali tuiguang putonghua"* (*"Să promovăm cu putere limba standard"*) sunt mobilizate numeroase organizații sau se inițiază dezbateri publice în care sunt criticate tendințele "nesănătoase" ale unor vorbitori de dialecte, care, mânați de patriotismul local, se împotrivesc promovării unei limbi unice pentru toată țara.

O apreciere realistă a rezultatelor procesului de implementare a normei lingvistice unice în primii ani este dificilă, întrucât adeseori discuțiile pe această temă se cantonează în perimetrul unor constatări cu caracter general, frecvent propagandistic, fără a se avansa date concrete. Uneori însă sunt furnizate cifre oficiale care ar putea permite conturarea unei imagini, dar de multe ori ele sunt contradictorii. Datele diferite privitoare la profesorii din zonele dialectale instruiți pentru a preda varietatea standard îndreptătesc concluzia că până în 1958 guvernul central nu mai putea controla

îndeaproape situația (Barnes, 1974: 69).

Fără îndoială, statistici care să permită evaluarea procesului de implementare a standardului lingvistic unic erau efectuate în condiții anevoioase, situație datorată în primul rând lipsei de materiale informative din toate zonele, dar și inexistenței unui sistem evaluativ unanim recunoscut și aplicat. Din diverse articole din ziarele "*Guangming Ribao*" și "*Renmin Ribao*" din perioada 1956-1958 rezultă o diferențiere a cerințelor în însușirea varietății standard și, implicit, performanțe diferite: unii pot doar citi varietatea standard, alții cunosc numai transcrierea fonetică standard, iar alții au studiat pronunția, dar nu au ajuns încă la nivelul la care să poată preda. Pornind de la afirmația lui Wu Yuzhang în "*Renmin Ribao*" în 14/2/1958: "A promova limba standard având ca normă fonetică pronunția specifică zonei Beijing nu înseamnă a solicita ca toată lumea să vorbească la fel ca cei din Beijing, o asemenea cerință fiind inadecvată și inutilă", Wang Xuwen (1984: 155) apreciază că "așa-numita «limbă standard» a devenit deja o limbă cu accent sudic și intonație nordică, rostită pe șapte tonalități.". În fapt, această formulare implică o variație mult mai mare decât simple diferențe de accent, ce rezultă din însușirea limbii standard de către vorbitori de dialecte, atât de depărtate de aceasta încât pot fi considerate limbi diferite.

Din studiul procesului de implementare a normei lingvistice în perioada 1956-1979 se pot detașa unele elemente caracteristice. În primul rând, se poate observa din nou (ca și în

cazul selecției normei) participarea în egală măsură a politicianilor, alături de lingviști și pedagogi, ceea ce dovedește faptul că și implementarea normei constituie o problemă politică extrem de importantă ce necesită un control și o dirijare foarte atentă din partea factorului de conducere. De altfel, pe parcursul întregului proces obiectivele și direcțiile de acțiune se află în consonanță cu dezideratele majore în plan social: unitatea națiunii, modernizare, îmbunătățirea învățământului și ridicarea nivelului de cultură. În pofida eforturilor susținute de a elabora un program cu obiective, strategii și organisme minuțios pregătite, acest proces nu este lipsit de opreliști și neajunsuri, îndelung criticate în cadrul dezbaterilor sau în presă. Ele se datorează nu doar factorilor obiectivi, cum ar fi: gradul scăzut de școlarizare în zonele rurale, lipsa de cadre experimentate sau lipsa unor materiale de lucru adecvate, dar și factorilor subiectivi: atașamentul față de propriul dialect, indiferența față de limba standard ori neîncrederea față de ideea necesității unificării lingvistice.

Chiar dacă rezultatele acestei campanii nu sunt întru totul cele scontate, se poate aprecia că în perioada la care facem referire s-au pus bazele unui proces de standardizare care capătă amploare de la începutul anilor ' 80, odată cu inițierea unei noi etape în planificarea lingvistică din China.

CAPITOLUL III – CONTRIBUȚIA SCRIERII LA PROCESUL DE STANDARDIZARE A LIMBII CHINEZE

1. Specificitatea scrierii chineze.

1.1. Tipuri de hieroglifice (六书 liu shu)

Despre scrierea chineză s-a discutat foarte mult, din diferite perspective, fiecare cercetător propunându-și atât a o încadra tipologic cât mai riguros, cât și, urmărindu-i evoluția, a găsi justificări ale destinului său. S-a spus că este o scriere semasiografică, ideografică, logografică, aceste etichetări luând în considerație fazele parcurse de scrierea chineză: 象形 *xiangxi ng* (pictograme), 指事 *zhishi* (simboluri), 会意 *huiyi* ("agregate logice"), în care semnele grafice nu relevă legătura dintre imagine și sunet.

Tradiția lexicografică chineză grupează semnele grafice în 6 categorii (conform clasificării pe care o propune pentru prima dată 许慎 Xu Shen în lucrarea "说文解字" "*Shuo Wen Jie Zi*" (din anul 100): pictogramele (象形 *xiang xing*), simboluri (指事 *zhi shi*), "agregate logice" (会意 *huiyi*), pseudo-împrumuturi (假借 *jiajie*), fono-ideograme (形声 *xingsheng*) și

hieroglifice "răsturnate" (转注 *zhuanzhu*). Primele două tipuri pot fi grupate în categoria semnelor simple (文 *wen*), neanalizabile în părți mai mici, în timp ce celelalte tipuri se încadrează în categoria semnelor compuse (字 *zi*), care pot fi analizate în părți mai mici.

1. **Pictogramele (象形 *xiangxing*)** sunt primele semne grafice inventate care reproduceau sistematic împărțirea obiectului, în așa fel încât permiteau o lectură directă. Aici se cuprind semne grafice care reprezintă: figuri umane sau părți ale corpului: 人 *ren* = om, 子 *zi* = copil, 口 *kou* = gură, 目 *mu* = ochi, 手 *shou* = mână, 足 *zu* = picior; animale: 羊 *yang* = oaie, 牛 *niu* = vită, 马 *ma* = cal; nume de plante sau copaci: 米 *mi* = orez, 火 *huo* = spic, 竹 *zhu* = bambus; astre: 月 *yue* = lună, 日 *ri* = soare; forme de relief și ape: 山 *shan* = munte, 水 *zhou* = deltă.

Numărul pictogramelor nu este mare - circa 450 - lucru lesne de înțeles, întrucât nu orice noțiune putea fi redată pictografic.

2. **Simbolurile (指事 *zhishi*)** au fost inventate într-o etapă ulterioară, când nevoile comunicării depășesc simpla reprezentare grafică a obiectelor din lumea înconjurătoare. Ele pot indica o situație, o acțiune, o anumită trăsătură. Asemenea semne grafice fac referire la poziționarea în spațiu, la cantitatea numerică sau la însușiri, spre exemplu 上 *shang* = deasupra, 下 *xia* = dedesubt, 中 *zhong* = mijloc, 一 *yi* = 1, 二 *er* = 2, 大 *da* = mare, 小 *xiao* = mic. Alte asemenea exemple mai sunt: 天 *tian* = cer, 立 *li* = a sta drept.

Acest tip de semne grafice, în număr de aproximativ 125, reprezintă un progres față de etapa precedentă, căci acum nu se mai urmărește redarea pictografică, ci indicarea unei trăsături mai generale.

Ulterior, scrierea chineză a evoluat prin combinarea pictogramelor cu simbolurile, ceea ce a dus la crearea unor noi semne grafice.

3. "**Agregatele logice**" (会意 **huiyi**) sunt realizate prin reunirea a două sau mai multe semne simple 文 *wen*, sensul noii hieroglife rezultând din reuniunea sensurilor elementelor componente. Prin acest procedeu fie sunt alăturate elemente eterogene (ex.: 明 *ming* = lumină, 休 *xiu* = a se odihni, 男 *nan* = bărbat, 泪 *lei* = lacrimă), fie sunt repetate unele semne simple (ex.: 从 *cong* = a urma, 林 *lin* = pădure, 晶 *jing* = cristal).

Cu ajutorul acestei metode s-au creat aproximativ 1000 de semne grafice, dar odată epuizate modalitățile de combinare a semnelor deja existente, scrierea a ajuns într-un mare impas. Trebuia să se apeleze la procedee noi. Un atare procedeu nu întârzie să apară, el fiind numit 假借 *jiajie* – pseudo-împrumutul.

4. **Pseudo-împrumutul** (假借 **jiajie**). Acum chinezii au descoperit importanța pronunției, devenind conștienți de posibilitatea asemănării dintre cuvinte la nivel fonetic. Astfel, orice hieroglifă deja existentă putea fi împrumutată pentru a nota un alt cuvânt cu care nu avea nici o legătură semantică.

În acest proces de împrumut au existat patru situații:

a. - un semn grafic a fost împrumutat pentru a nota un alt cuvânt pe care îl nota inițial. Ulterior, el s-a specializat numai pentru noul cuvânt, iar pentru vechiul cuvânt a fost creat alt semn grafic. Spre exemplu, 其 *qi* (coș de bambus) este împrumutat pentru a nota pronumele personal de persoana a III-a singular, iar ulterior pentru cuvântul inițial este creat un nou semn, prin adăugarea unui alt element grafic 箕 *ji*. Un alt exemplu este 然 *ran* (a prăji) care este folosit pentru a nota tot un pronume (astfel), ulterior pentru cuvântul inițial apare un nou semn tot prin adăugarea unui element nou 燃 *ran*;

b. - un semn grafic este împrumutat pentru a nota un cuvânt nou, dar apoi, întrucât apar confuzii, semnul respectiv rămâne să noteze cuvântul inițial, în timp ce pentru noul cuvânt semnul suportă modificări. Este cazul lui 说 *yue*, care inițial nota cuvântul "a spune", dar apoi este folosit și pentru cuvântul "a se bucura". Mai târziu, datorită confuziilor create, 说 *yue* rămâne să noteze cuvântul "a spune", iar pentru "a se bucura" se crează un nou semn 悦;

c. - un semn grafic este împrumutat pentru a nota un cuvânt nou, însă între cele două cuvinte există o anumită apropiere semantică, de aceea cu timpul ele încep să fie resimțite ca un singur cuvânt polisemantic. Prin urmare, se creează un semn nou. De pildă, 长 este folosit mai întâi pentru a nota cuvântul *chang* (lung), apoi este împrumutat pentru notarea cuvântului *zhang* (a crește), dar până la urmă aceeași hieroglifă rămâne să noteze ambele cuvinte;

d. - un semn grafic este împrumutat pentru a nota un alt cuvânt pentru care este resimțit ca fiind mai adecvat. De aceea, semnul nu mai notează decât cel de al doilea cuvânt. De pildă, 骗 *pian* nota la origini cuvântul "a încăleca", dar ulterior este împrumutat pentru cuvântul "a înșela" și rămâne să îl noteze numai pe acesta.

Deși procedeul împrumutului a permis descoperirea unui principiu fonetic, ducând la crearea unui număr mare de hieroglife, totuși el nu a reușit să rezolve întrutotul impasul în care se afla scrierea chineză.

5. Marele progres pe care l-a înregistrat scrierea chineză a fost descoperirea procedurii fonoideografice 形声 *xingsheng* conform căruia, prin combinarea unui element semantic (形 *xing*-radical, cheie semantic) și a unui element utilizat pentru valoarea sa fonetică (声 *sheng* - sonor) puteau fi create nenumărate noi semne grafice. Cele două elemente componente puteau varia la nesfârșit, ceea ce a făcut ca procedeul să se impună drept cel mai productiv.

Spre exemplu, semnul 妈 (*ma*) este utilizat ca emblemă fonetică într-o serie de hieroglife care diferă ca sens, în funcție de radicalii cu care se combină: 妈 (*ma* - mama), 吗 (*ma* - particulă interogativă), 骂 (*ma* - a ocărâ), 码 (*ma* - cod), 玛 (*ma* - agată).

Poziția celor două elemente componente în cadrul semnului grafic variază de la caz la caz. În prezent, 97% din hieroglife sunt create pe baza acestui procedeu.

6. Cel mai puțin productiv este procedeul de creare a hieroglifelor prin rotirea unor hieroglife deja existente 转注 *zhuanzhu*. De pildă, pentru a se crea o altă hieroglifă, hieroglifa 老 (*lao* - bătrân) este modificată prin răsturnare și astfel apare un nou semn grafic 考 (*kao* - a examina). Acest procedeu a fost extrem de puțin exploatat și de aceea se rezumă doar la câteva exemple.

Așa cum am mai arătat, o serie dintre etichetările care au fost puse scrierii chineze (semasiografică, ideografică etc.) făceau trimitere doar la acele tipuri de semne grafice care nu relevă legătura dintre imagine și sunet - pictograme, simboluri, agregate logice. La acestea însă s-a adăugat într-o fază ulterioară a evoluției scrierii compusul fonoideografic - marea descoperire care a marcat hotărâtor destinul scrierii chineze.

Cum într-o proporție covârșitoare hieroglifele se supun principiului de construcție ideo-fonografic, s-a acreditat ideea că scrierea chineză este o scriere ideo-fonografică, încadrare cu care și lingviștii chinezi se declară de acord, după ce vreme îndelungată au fost susținătorii concepției ideografice. Se poate afirma că, în linii fundamentale, scrierea chineză a evoluat de la faza pictografică spre cea ideo-fonografică, iar aceasta nu a fost o evoluție mecanică, ci ea s-a supus legilor dinamicii relației limbă-scriere. În etapa ideo-fonografică un grafem non-fonetizant până atunci a căpătat o valoare sonoră, fiind utilizat ca un indice fonetic alături de indicele categoriei semantice. Nu este vorba de o specializare a semnului pentru notarea fonetică,

el nu poate fi vădit de sens complet, ci rămâne să semnifice într-o bună măsură prin alcătuirea sa grafică.

Această descoperire a oferit practic posibilități nelimitate pentru crearea de noi semne grafice. În condițiile proliferării rapide a semnelor grafice, evoluția scrierii chineze a fost secondată de permanente eforturi pentru sistematizare, clasificare și standardizare.

1.2. Funcții și valori simbolice.

În discuția referitoare la destinul scrierii chineze trebuie luate în seamă și particularitățile limbii vechi, care au constrâns scrierea să rămână într-o anumită fază de dezvoltare, extrem de atașată de simbolizarea grafică. G. Margouliès (1957: 73) susține că unele proprietăți ale limbii chineze clasice, cum ar fi lipsa flexiunii și monosilabismul, au condamnat scrierea să se constituie ca un sistem de ansambluri grafice omogene care nu se divizează în sunete separate. Numărul redus de silabe, la care se adaugă politonia, a determinat o dezvoltare puternică în plan grafic, unicul plan cu valențe diferențiatore, dacă avem în vedere numărul ridicat de cuvinte omofone.

La rândul său, M. Granet (1953: 119), referindu-se la relația dintre particularitățile limbii chineze și evoluția scrierii, remarcă faptul că: "nevoia de a traduce realitatea sub forma imaginilor concrete nu a putut continua să se exercite altfel decât prin invenții grafice", de unde, iată, pentru o limbă

monosilabică și, în mod necesar, săracă în fenomene distincte, o înflorire prodigioasă.

Se poate constata că pe parcursul evoluției scrierii chineze un aspect se relevă cu pregnanță, și anume predilecția spre notarea sensului, înaintea notării sonorului. Această manieră de semnificare se află în consonanță cu filosofia tradițională în care matricea fundamentală a gândirii este imaginea (象 *xiang*), ce își subordonează cuvântul rostit (言 *yan*). Atașați de un anumit mod de reprezentare, chinezii acordă întâietate absolută vizualului, reprezentării prin imagine, dezvoltând astfel un sistem complex în care fiecare semn grafic este prins într-o rețea de semnificații și relații. Acest sistem reflectă un tip de mentalitate specifică, în care vizualizarea și preferința pentru surprinderea detaliului și a relațiilor dintre obiectele și fenomenele lumii înconjurătoare, tănuite dincolo de nivelul rostirii, se dezvăluie ochiului în toată splendoarea lor.

Dacă pentru anumite popoare antice este caracteristică neîncrederea în cuvântul scris, cuvântul rostit având valoare și o putere precumpănitoare, putem spune că pentru chinezi, dimpotrivă, întâietatea necondiționată o deține tocmai scrierea. Aceasta, legitimată prin originile sale divine¹, se încarcă de valori simbolice, reprezentând însăși esența spiritualității chineze.

Referindu-se la particularitățile acestei scrieri, M. Granet

¹ Tradiția spune că scrierea chineză este o invenție ce îi aparține

(1953: 113) susține că nevoia dominantă de specificare concretă nu se mai traduce prin intervenția sonorului, ci se satisface prin fabricarea de desene convenționale, având fiecare pentru obiectul semnificat un concept - imagine cât se poate de particular.

Dincolo de a fi doar un simplu instrument de comunicare și fixare a memoriei - funcții îndeplinite de orice sistem de scriere - scrierea chineză este întruparea unui mod special de percepere a lumii înconjurătoare, de decodare a semnificațiilor sale și de spațializare. În acest cadru, simbioza cu planul grafic, la care ne refeream mai devreme, este cu atât mai puternică, întrucât translează un proces de cunoaștere sintetică și integratoare în care granițele dintre obiect și subiect sunt anulate. Datorită acestor valențe, mai mult ca oricare altă scriere, ea devine un veritabil instrument de cunoaștere și, totodată, depozitarul unui întreg cod cultural.

Privind scrierea chineză prin prisma acestor virtuți este lesne de înțeles atașamentul de neclintit al chinezilor față de un sistem atât de complex și greoi, căci nu mai este vorba de o simplă tehnică de redare grafică a limbii, ci de chiar garantul legitimării lor ontologice.

Deținătoare a unei istorii multimilenare, scrierea chineză a contribuit la construirea unei memorii colective durabile, în care tradiția culturală scrisă, extrem de bogată, a putut fi

conservată și transmisă mai departe, deoarece asemeni limbii literare clasice, scrierea a rămas neschimbată de-a lungul timpului. Astfel, ea ajunge să funcționeze ca un instrument de comunicare peste veacuri, asigurând o uimitoare continuitate culturală.

Dar rezistența la schimbare a scrierii își relevă importanța nu doar în ce privește perpetuarea culturii, ci și în relație cu limba. În primul rând, ea reprezintă suportul indispensabil al limbii literare clasice - o limbă destinată culturii scrise. Între cele două se creează un raport de implicație reciprocă, așa încât creșterea varietății respective ajunge să fie identificată cu cunoașterea scrierii. În aceste condiții, devine cât se poate de evidentă semnificația imediată pe care o capătă scrierea în fixarea normelor unei limbi ce se adresează cu precădere văzului.

În același timp, indiferentă la modificările fonetice, dar și la influențele varietăților locale, scrierea chineză a funcționat din vechime ca supranormă dialectală, asigurând comunicarea nu numai în timp, dar și în spațiu, pe întreg teritoriul țării. În acest fel, scrierea a întărit conștiința unității naționale a unui popor destul de divers din punct de vedere al compoziției etnice.

Scrierea capătă deci o poziție specială în cadrul civilizației chineze, asumându-și nu doar rolul de strategie de perpetuare a valorilor culturale, ci și de instrument de unificare socială, geografică și etnică. Prin chiar natura ei, scrierea chineză reprezintă un mijloc de exprimare comun în toate

zonele țării, atunci când comunicarea orală este blocată de diverși factori, cum ar fi variațiile dialectale, necunoașterea limbii comune etc.

În același timp, dată fiind importanța acordată cunoașterii scrierii și științei de carte în China încă din antichitate, scrierea își dezvăluie în mod pregnant și o altă funcție, și anume aceea de participantă la stratificarea socială, întrucât prin scriere se dobândește accesul la limba culturii și, implicit, posibilitatea ascensiunii sociale. Stăpânirea scrierii însemna puterea cunoașterii și, într-un plan mai general, puterea asupra celorlalți, lucru care era speculat de către cunoscători, cu precădere de către demnitari. Atunci când în cadrul Reformei Scrierii se pune problema înlocuirii scrierii hieroglifice cu alfabetul latin sau a simplificării ei pentru a se asigura democratizarea culturii, mulți dintre oamenii de cultură, demnitarii luptă pentru menținerea neschimbată a scrierii, căci prin intermediul ei își puteau apăra propriile privilegii.

În condițiile existenței unui imperiu vast în granițele căruia se reuneau populații vorbitoare de diferite dialecte, dar care utilizau o grafie unică, scrierea chineză a funcționat, de asemenea, încă din antichitate, ca un eficient instrument politic prin care se realiza guvernarea centralizată. Mijloc sigur pentru răspândirea ideologică, a decretelor imperiale și legilor, scrierea este folosită ca o strategie sigură în scopul unificării, fiind, în acest sens, sinonimă cu puterea politică.

2. Precedentele standardizării scrierii în perioada clasică.

2.1. Prima mare încercare de normare a scrierii (Qin Shi Huangdi 221 î. Hr.).

Descoperirea noului procedeu de formare a hieroglifelor, cel ideo-fonografic, a reprezentat o mare achiziție în istoria scrierii chineze, ce a avut urmări semnificative în toată paradigma culturală. Consecința imediată a fost o proliferare fără precedent a semnelor grafice. Totodată, în Perioada Statelor Combatante (403-221 î.Hr.), în urma fărâmițării politice, se remarcă și o diversificare a scrierii în numeroase variante dialectale. Existența statelor independente încuraja și mai mult accentuarea diferențelor dialectale, reflectate acum și în scris.

În aceste condiții, realizând în 221 î. Hr. primul imperiu unificat din istoria Chinei, împăratul 秦始皇帝 Qin Shi Huangdi inaugurează o politică de reforme în scopul unificării și consolidării puterii centrale, în cadrul căreia programul de unificare lingvistică deține un loc important. El surprinde pentru prima dată capacitatea scrierii chineze de a funcționa drept cale de unificare și, în consecință, decretează standardizarea scrierii pentru întregul imperiu, eliminând astfel variantele grafice din diverse zone dialectale.

Li Puying (1974: 14), evidențiind importanța reformei

desfășurate de Qin Shi Huangdi pentru destinul Chinei pe toate planurile, arată că "politica de unificare a scrierii a urmat legile evoluției istorice a societății, în concordanță deplină cu nevoile obiective. În planul unificării politice, măsura sa are o contribuție de necontestat, cu numeroase implicații istorice.". Indexurile de hieroglife alcătuite de dregătorii lui Qin Shi Huangdi, sub îndrumarea ministrului 李斯 Li Si, vizau în primul rând eliminarea variantelor de scriere din celelalte șase state și impunerea unei singure scrieri, cea a statului Qin. Aceasta însemna supunerea celorlalte state care erau împiedicate astfel să mai revină pe scena politică, private fiind de propria scriere.

Ceea ce se remarcă în ansamblu la această reformă, de altfel cea mai timpurie încercare de normare lingvistică, este faptul că scrierea ajunge să fie socotită unul dintre cele mai eficiente instrumente ale guvernării și unificării politice. Acest lucru nu poate fi detașat de filosofia clasică chineză, căci conform preceptelor confucianiste, stă în atribuțiile suveranului să pună ordine în lume, misiune pe care el o realizează și prin scriere - însemn al guvernării ideale.

Chiar dacă este inițiată ca un program politic, această reformă are profunde efecte asupra sistemului de scriere și asupra limbii în sine. Sistemul grafic al statului Qin fusese până la acea vreme mult mai conservator decât în alte state din China de răsărit, ceea ce, în condițiile extinderii lui la ansamblul întregului imperiu, a însemnat păstrarea unei continuități absolute cu trecutul. De asemenea, a atras după sine

promovarea dialectului capitalei ca limbă comună, chiar dacă scrierea rămâne mijlocul primordial în comunicarea între diferite zone.

Scrierea adoptată ca oficială cunoștea două forme diferite, respectiv o formă mai complexă, cunoscută sub numele de scrierea "micului sigiliu" 小篆 (*xiao zhuan*) și o formă mai simplificată - scrierea "de cancelarie" 隶书 (*lishu*). Mult mai importantă pentru evoluția ulterioară a scrierii chineze este cea de a doua formă, care este în fapt o continuare firească a scrierii demotice folosite în statul Qin înainte de unificare. Referindu-se la acest tip de scriere, 周祖谟 Zhou Zumo (1986: 8) arată că ea reprezintă o mutație ce a constituit, probabil, cel mai important moment în devenirea scrierii deoarece marchează nu doar o modificare substanțială în structura semnului, abandonându-se pentru totdeauna picturalul, ci mai ales o încercare de convenționalizare a scrierii și de fixare a normelor.

Această reformă a avut însă ca obiectiv doar normarea scrierii, ea nu acordă importanță aspectelor legate de pronunție. Rolul preponderent al emblemelor grafice ca instrument de gândire, administrație și de coeziune socială a plasat înainte de toate scrierea în centrul dezbaterilor referitoare la reforma limbii.

Lingvistul Li Jinxi (1963: 11) subliniază că "politica era numai de unificare a scrierii, foneticul fiind complet abandonat. De aceea, procesul de mare diversificare spre care se îndrepta limba și procesul paralel de mare unificare spre care mergea

scrierea au fost numite «procesul special de semi-unificare și semi-diversificare». El este consecința neglijării limbii vorbite, deloc unitare, prelungindu-se până la sfârșitul secolului XX." Autorul evidențiază rolul fundamental pe care scrierea l-a jucat în acest proces de semi-unificare și semi-diversificare. Ea a consolidat unitatea culturală a unei națiuni în plină formare, ce trebuia susținută prin utilizarea unui instrument unitar de comunicare. O scriere alfabetică, ce ar fi transcris elementele vorbirii, ar fi fost fatală nu doar pentru unitatea limbii, dar și pentru unitatea națiunii, după cum arată Li Jinxi (1963: 17).

Această primă "revoluție culturală" în istoria Chinei a stimulat dezvoltarea unei limbi scrise, față de care limba vorbită, cu numeroase variații dialectale, s-a depărtat tot mai mult. Activitatea de planificare îndreptată asupra scrierii a avut totuși efect și asupra limbii scrise care, de asemenea, devine limba standard pentru întreg imperiul până la începutul secolului XX.

În etapa următoare - dinastia Han (206 î. Hr.-220) - se dezvoltă un nou tip de scriere, 楷书 *kaishu* (scrierea cursivă), evoluată din scrierea demotică a dinastiei Qin și utilizată în a doua parte a dinastiei Han, în paralel cu scrierea de cancelarie. Cele două stiluri își asumă funcționalități diferite, *kaishu* este folosit într-un context mai informal, în timp ce *lishu* se utilizează în scrierile oficiale. Este vorba în fapt de o diferență de prestigiu, stabilită conform unor criterii funcționale. În urma unui proces de continuă perfecționare, demonstrându-și superioritatea și adecvarea la noile cerințe ale societății,

scrierea kaishu se afirmă ca forma standard, reprezentând etapa de esențializare și desăvârșire a grafiei.

Zhou Zumo (1986: 6-8) arată că odată cu aceste transformări se desăvârșește și standardizarea hieroglifelor în ceea ce privește forma, dimensiunile, regulile de trasare, precum și compoziția internă în care indicii semantici capătă un caracter sistematic. Eforturile de simplificare și sistematizare au condus la eliminarea acelor semne mult prea complexe sau inutile (unele create din ignoranța scribilor) și, mai ales, la conștientizarea importanței metodei ideo-fonografice, prin care scrierea se dezvoltă puternic în continuare.

Astfel se prezintă prima acțiune de normare planificată în China, în condițiile unei mari diversități sociale și lingvistice. Deși este dictată de rațiuni în primul rând politice, ea a avut efecte incontestabile asupra sistemului de scriere și limbii în sine, deschizând calea acțiunilor normative. Chiar dacă acestea nu au până foarte târziu și caracterul organizat al reformei impuse de Qin Shi Huangdi, ele vor consolida fundamentul procesului de standardizare declanșat la începutul secolului XX.

2.2 Marile lexicoane de hieroglife - ilustrări ale eforturilor normative.

Traseul pe care principalele lexicoane de hieroglife au realizat joncțiunea cu limba, fixând normele nu numai în ce privește forma hieroglifelor, ci și pronunția standard atribuită

acestora, ilustrează în ce măsură scrierea a contribuit la standardizarea limbii.

Conștienți de importanța scrierii pentru limba chineză, cât și de nevoia de a pune ordine în noianul de semne, filologii chinezi își îndreaptă atenția, începând cu dinastia Han, cu precădere spre activitatea lexicografică, în strânsă legătură cu comentariul textelor clasice.

Pe măsură ce scrierea devine tot mai mult obiectul unei activități de sistematizare, ordonare și unificare, în această perioadă se pun bazele unei întregi teorii a scrierii și se elaborează lucrări lexicografice. Cea mai importantă dintre acestea, semnificativă pentru standardizarea limbii, este dicționarul lui 许慎 Xu Shen, “说文解字” “*Shuo wen jie zi*” (“*Descrierea semnelor simple și explicarea celor compuse*”), apărut în anul 100, care marchează începutul procesului de elaborare a teoriei scrierii. Lucrarea, în ciuda unor speculații cosmologice specifice perioadei respective, furnizează o analiză atentă a semnelor grafice, împărțite în 文 *wen* (semne simple) și 字 *zi* (semne compuse) și clasificate în 六书 *liushu* (șase tipuri de semne) după principiile de alcătuire. Aceste șase categorii constituie baza sistematizării ulterioare și încercării noilor semne grafice. Xu Shen cuprinde în lucrarea sa 9353 de hieroglife pe care le ordonează sub 540 de indici semantici, acest tip de indice reprezentând elementul comun al hieroglifelor respective. Deci, clasificarea se face nu după sens sau fonetic, ci din punct de vedere formal, după numărul de

Prin această metodă Xu Shen a reușit să demonstreze faptul că majoritatea hieroglifelor nu sunt simple elemente grafice, create arbitrar, ci sunt semne alcătuite dintr-un număr mic de elemente componente ce pot fi ordonate după indicii semnatici. De asemenea, el este primul care atrage atenția asupra părților constitutive ale unei hieroglife: formă 形 *xing*, sens 意 *yi* și pronunție 声 *sheng*, constatare ce semnalează elementele demne de a fi luate în considerare în normarea limbii.

Același principiu este aplicat și mai târziu, în secolul XVII, de către 梅鷹祚 Mei Yingzuo în dicționarul ” 字 汇 ” “*Zihui*” (“*Lexicon*”), care reunește cele mai uzuale hieroglife folosite în cărțile clasice. Dicționarul ia ca punct de plecare lucrarea lui Xu Shen, dar cuprinde mai multe hieroglife (33.179) pe care le clasifică sub un număr mai redus de indici semnatici (214). În același timp, lucrarea se remarcă printr-o inovație, și anume introduce o nouă metodă de căutare a hieroglifelor (după numărul de trăsături, excluzând din calcul indicele semnatic). Un alt merit al lucrării este faptul că propune o nouă ordine în prezentarea fiecărui lexem: mai întâi notarea grafemului, apoi a pronunției și abia după aceea explicația, ceea ce înseamnă o conștientizare a importanței nivelului fonetic, până atunci destul de neglijat. De aceea, dicționarul “*Zihui*” este considerat a fi o contribuție substanțială la normarea limbii chineze, nu doar scrise, ci și a celei vorbite, prin încercarea de a fixa pronunția într-o formă unică.

Acest deziderat stă și la baza unei lucrări de proporții – “康熙字典” “*Kangxi zidian*” (“*Dicționarul Kangxi*”) - editat în 1716, care, deși păstrează metoda de ordonare a hieroglifelor după indicele semnatic, promovează și o metodă suplimentară de notare a pronunției prin procedeul 切韵 *qieyun* (indicarea inițialei și a rimei cu ajutorul altor hieroglife), metodă utilizată încă din vechime în diverse lucrări.

Metoda *qieyun* fusese folosită ca metodă principală de notare a pronunției în dicționarul cu același nume, “切韵” “*Qieyun*”, elaborat de 陆法言 *Lu Fayan* și editat în anul 601. Lucrarea, în care hieroglifele erau ordonate conform tonului și rimei, nu oferea însă pronunția vreunei varietăți orale, ci ea se constituia ca un îndrumar pentru recitarea textelor scrise. Cercetătorii chinezi sunt de părere în momentul de față că sistemul propus de “*Qieyun*” nu reflectă pronunția unei singure regiuni, ci este un compromis între pronunțiile varietăților literare din nord și din sud (Zhou Zumo, 1966: 32). De aceea, lucrarea nu poate fi luată ca punct de reper în fixarea normelor de pronunție pentru o varietate standard. Ea are totuși meritul de a fi propus o metodă de notare a pronunției, care a fost intens exploatată în alte lucrări lexicografice din secolul următor, cum ar fi cele două amintite mai sus.

În ciuda neajunsurilor pe care le prezintă schemele de clasificare propuse de dicționarele “*Zihui*” și “*Kangxi zidian*”, ele se remarcă pentru momentul respectiv drept importante încercări de stabilire a unui unic standard lingvistic,

în condițiile proliferării semnelor grafice. Acest fenomen de sporire a inventarului de semne se datorează, pe de o parte, introducerii în scris a unor cuvinte din limba vorbită sau din dialecte, iar pe de altă parte, compunerii de variante pentru unele semne grafice.

Primele încercări organizate de a fixa un sistem fonetic ca principiu de clasificare lexicografică aparțin misionarilor creștini care pătrund în China în secolele XVII-XIX și, la un prim contact cu limba chineză, resimt scrierea drept o mare dificultate. Acest lucru îi determină să încerce crearea unor sisteme de transcriere alfabetică, dar acestea nu se vor bucura de prea mult succes. Zhou Youguang (1961: 21) consideră că eșecul lor se datorează nu numai viciilor sistemelor propuse, ci în primul rând faptului că misionarii încercau să le pună în aplicare în zonele dialectale din sud-est, unde gradul de analfabetism era ridicat. "Aceste sisteme nu s-au bucurat de sprijinul oamenilor de rând, nici al intelectualilor, nici măcar al celor convertiți la religiile respective" (1961: 22), fapt ce dovedește atașamentul față de propria scriere, o scriere considerată de prestigiu, vehicul al unui bogat patrimoniu cultural.

Acēste încercări ale misionarilor, minimalizate de altfel în tradiția lexicografică chineză, propuneau un transplant al metodelor de clasificare după principiul fonetic, care pentru chinezi erau străine și păreau neadecvate, chiar inutile la acea vreme. Cu toate acestea, ele reușesc să semnaleze nevoia

unificării pronunției și introducerii unor norme unice legate de ordonarea după principiul fonetic, cu transcriere alfabetică.

Meritul lor principal este acela de a fi lucrări de pionierat în ceea ce privește acest tip de transcriere, urmate fiind în secolul XX de dicționare cum ar fi “现代汉语字典” “*Xiandai hanyu zidian*” (*Dicționarul de morfeme al limbii chineze contemporane*) și “现代汉语词典” “*Xiandai hanyu cidian*” (*Dicționarul de cuvinte al limbii chineze contemporane*), care așează lexemele în ordine alfabetică, pe baza sistemului de transcriere fonetică 拼音 *pinyin*. Rezultat al unei intense activități de normare, aceste două lucrări fixează norme unice de pronunție și transcriere fonetică a cuvintelor, însă metoda principală de căutare este tot cea care utilizează indicii semnatici.

Fără a constitui o activitate organizată și constantă de planificare lingvistică, aceste încercări de fixare a normelor grafice și de pronunție, precum și de fixare a sensului, demonstrează preocuparea continuă pentru stabilirea limbii într-o formă standard.

Astfel, și activitatea lexicografică contribuie la clădirea fundamentului pentru planificarea lingvistică din secolul XX, în cadrul căreia problematica scrierii și a relației sale cu limba standard constituie unul dintre punctele fierbinți.

3. Reforma scrierii în perioada modernă.

Perioada de la sfârșitul secolului XIX aduce societatea chineză într-o conjunctură istorică ce facilitează contactele cu lumea exterioară, în care se privește ca într-o oglindă, descoperindu-și punctele vulnerabile. În pofida faptului că scrierea chineză îndeplinea de secole funcția de consemnare, precum și pe cea de agent de conservare a unei bogate memorii sociale, părerea generală era că funcția de comunicare pe care trebuia să o îndeplinească era mult îngreunată de tipul de scriere. Ea nu putea realiza această comunicare decât pentru o anumită pătură a societății - elita - participând astfel la o netă stratificare socială. În condițiile democratizării societății, limba literară scrisă (*wenyan*) și scrierea, considerate de către gânditorii vremii ca un adevărat handicap pentru o mare parte a populației, devin obiectul unor intense dezbateri și mișcări sociale, denumite cu titlul generic de "Reforma Scrierii".

De Francis (1984: 240) este de părere că această formulare ar putea însemna pentru mulți o simplă reformă ortografică, însă pentru chinezi ea semnifică mult mai mult decât o înlocuire a simbolurilor grafice, dar fiind statutul special al scrierii în contextul culturii chineze. Autorul caracterizează reforma astfel: "într-o perspectivă mai largă, Reforma Scrierii nu este doar o problemă minoră referitoare la simbolurile grafice, ci o schimbare majoră, devenind nici mai mult, nici mai puțin decât

cea mai timpurie revoluție culturală în întreaga istorie a Chinei.”.

Dezintegrarea evidentă a societății, incapacitatea de a face față agresiunii străine de la acea vreme au dus la conștientizarea necesității unei reforme a limbii, care să poată contribui la revitalizarea țării și salvarea ei din starea gravă de înapoiere. Condițiile lingvistice specifice îngreunau cu mult împlinirea acestui ideal. Limba literară scrisă, atât de diferită de cea vorbită, și scrierea hieroglifică puneau cele mai mari probleme.

Principalele sarcini ce revin celor care își asumă misiunea de a modifica situația sociolingvistică din China sunt reformarea scrierii pentru ca ea să poată fi cunoscută și folosită pe scară largă și stabilirea unei varietăți comune standard. Acestea sunt cele două mari obiective aflate în permanență în centrul mișcărilor lingvistice.

Activitatea în domeniul reformei scrierii este inițiată prin publicarea lucrării lui 卢赣章 Lu Ganzhang în 1882, “一目了然初解” “*Yi mu liaoran chujie*” (“*Etapa inițială a unei înțelegeri instantanee*”), care propune un sistem de 55 de simboluri semi-chineze, împreună cu următoarele obiective:

1. chineza trebuie să folosească un sistem fonetic de scriere pentru a îndepărta analfabetismul;
2. trebuie create sisteme separate pentru reprezentarea dialectelor, selectându-se din setul de 55 de simboluri cele necesare;
3. după însușirea sistemului de scriere necesar pentru

propriul dialect, fiecare va trebui să studieze limba comună.

Lucrarea lui Lu Ganzhang este urmată și de alte tentative de reformă, circa 28 de planuri, care avansau fie un sistem cu ideograme, fie un sistem de notație rapidă. Altele încercau să facă propuneri mai îndrăznețe, cum ar fi adoptarea totală a alfabetului latin. 朱文熊 Zhu Wenxiong, în lucrarea “江苏新字母” ” *Jiangsu xin zimu*” (“*Noua scriere în Provincia Jiangsu*”) elaborată într-o atmosferă generală de deschidere, susține că "Japonezii folosesc silabarul și cuvinte din limba populară în scris (...). Ei acordă mai multă atenție unificării vorbirii cu scrierea, ba chiar vor aboli hieroglifile în favoarea scrierii cu caractere latine. Noua scriere a lui Lu Ganzhang are un aspect bizar și e greu de reținut. Dacă creăm o nouă scriere proprie, este mai rău decât dacă am folosi alfabetul latin utilizat de toată lumea." (în Zhou Youguang, 1961: 38). Aceasta este cea mai timpurie propunere de trecere la scrierea cu caractere latine, care devine ulterior subiectul unor aprinse dezbateri în cadrul acțiunii de standardizare a limbii.

Dincolo de întrebarea pe care și-o pun autorii acestor planuri, dacă ele ar trebui să se substituie scrierii tradiționale sau să servească drept instrument auxiliar, o altă problemă, de altfel extrem de importantă, este ce limbă va reprezenta noua scriere. Unii susțin ideea reprezentării varietății mandarine (*guanhua*), alții în schimb propun ca această nouă scriere să redea varietățile locale, dar în paralel să existe o limbă comună, necesară în anumite situații de comunicare.

O soluție oficială este dată de Conferința pentru Unificarea Pronunțiilor din 1913, în care se decide elaborarea unui set de 39 de simboluri fonetice, având forma unor hieroglife simplificate și fiind destinate reprezentării varietății mandarine, care este aleasă drept limbă națională. Aceste simboluri (numite 注音字母 *zhuyin zimu* - alfabet fonetic, apoi 国音字母 *guoyin zimu* - alfabet fonetic național și în cele din urmă 注音符号 *zhuyin fuhao* - simboluri fonetice) au fost întrebuințate pentru reprezentarea pronunției standard în dicționare și în alte lucrări de referință. Ele cunosc totuși un succes relativ modest, așa încât nu ajung să fie folosite ca sisteme independente de notare, ci doar ca auxiliar.

De și mai puțină încurajare din partea oficialităților s-a bucurat sistemul de scriere elaborat în anii ' 20 și la care Zhao Yuanren a avut o contribuție importantă, sistem numit 国语罗马字 *guoyu luomazi* (sistemul de romanizare a limbii naționale). Ceea ce aducea în plus acest sistem era notarea tonurilor, element care îl făcea și mai complicat și, prin urmare, sistemul a fost treptat marginalizat.

Un impact mult mai puternic asupra controverselor privitoare la Reforma Scrierii și relația sa cu standardizarea limbii comune a avut-o un alt sistem, numit 拉丁化 *ladinghua* (latinizarea) sau 新文字 *xin wenzi* (noua scriere), pe care l-au creat emigranții chinezi din fosta Uniune Sovietică. Este o scriere care se baza nu pe limba celor educați din Beijing, ci mai degrabă pe o varietate a chinezei vorbită în zona de nord-est a

degrabă pe o varietate a chinezei vorbită în zona de nord-est a Chinei. În cadrul Primei Conferințe a Reprezentanților Noii Scrieri Chineze 中国新文字第一次代表大会 *Zhongguo xin wenzi di yi ci daibiao dahui*, care are loc în septembrie 1931 în fosta Uniune Sovietică, sunt prezentate principalele aspecte legate de acest tip de scriere.

În primul rând, se propune abolirea scrierii hieroglifice, considerată doar o relicvă culturală care împiedică accesul oamenilor la cultură. În schimb, este propusă scrierea cu caractere latine, care, după părerea participanților, poate veni în sprijinul dezvoltării științei și al internaționalizării. De asemenea, ei își exprimă dezacordul față de cei care susțin că după ce scrierea latină își va îndeplini rolul de instrument de educare, etapa următoare să fie însușirea hieroglifelor și a limbii literare clasice.

Cât privește alegerea varietății pe care să o transcrie, ei propun adaptarea acestui sistem pentru toate varietățile locale. "Conferința este împotriva așa-numitei Mișcări pentru Unificarea Limbii Naționale, care aparține burgheziei. Nu putem lua drept standard de pronunție pentru întreaga țară pronunția unei anumite zone. (...) Fiecare zonă trebuie să-și transcrie propria limbă, dezvoltându-și astfel cultura." (în Zhou Youguang, 1961: 78).

Obiectivele propuse de conferință au stârnit reacții dure din partea celor care se opuneau introducerii scrierii latine. Atacurile acestora nu aveau doar motivații de ordin lingvistic,

cum ar fi incapacitatea sistemului de a nota corect pronunția, ci mai cu seamă un temei politic. Posibilitatea de a transcrie varietăți diferite, ininteligibile reciproc, era văzută ca o amenințare directă la adresa integrității statului și de aceea întreaga acțiune este calificată de unii oponenți în termeni foarte aspri, ca "mișcarea culturală a unor trădători" (De Francis, 1984: 247).

Această mișcare pentru noua scriere latină, chiar izbindu-se de multă opoziție, a concentrat atenția și sprijinul diverselor personalități politice: Mao Zedong, Hu Qiaomu, Liu Shaoqi, alături de lingviști și oameni de cultură. Personalitățile politice susținătoare ale acestui proiect își declară sprijinul necondiționat, căci după părerea lor, noua scriere este viitorul, șansa poporului de a ieși din starea de analfabetism. Însuși Mao Zedong subliniază într-o declarație în 1940 pentru înființarea unei societăți pentru o nouă scriere la Yan' an că: "Scrierea latină este un bun instrument de luptă împotriva analfabetismului (...) Mai devreme sau mai târziu vom renunța cu totul la ideograme dacă va fi să construim o nouă cultură în care masele să aibă o participare deplină." (în Zhou Youguang, 1961: 131).

Dintre scriitori, susținător fervent al latinizării scrierii este și Lu Xun, unul dintre cei mai iscusiți maeștri ai hieroglifelor vechi și un bun cunoscător al limbii clasice. Fiind în același timp și un înfocat luptător pentru înlocuirea limbii clasice cu limba literară colocvială, el susține în scrierile sale necesitatea

transcrierii dialectelor cu scrierea latină, iar în ce privește dialectul din zona Beijing, acestuia i se atribuie rolul de "limbă a maselor" 大众语 (*dazhongyu*). Lu Xun (1979) subliniază incapacitatea scrierii ideografice de a reda limba vie, vorbită în mod curent. Limbii standard Lu Xun îi acordă mai puțină importanță, decisivă fiind, în opinia sa, pentru soarta țării însușirea propriei varietăți locale. Ideea pe care o avansează, conform căreia doar clasa burgheză își putea permite luxul de a învăța scrierea hieroglifică, a fost aspru criticată de către Qu Qiubai și alți lingviști, care consideră că ceea ce unifică sunt interesele de clasă, nu scrierea (De Francis, 1984: 251). Se avansează astfel ideea că nu un anumit tip de scriere are această capacitate de unificare, ci soluția se află în mai multe varietăți locale transcrise cu alfabet latin, facilitându-se în acest fel accesul oamenilor la cultură. Cunoașterea unei limbi standard poate veni ulterior, pentru situațiile de comunicare interregională, afirmă susținătorii scrierii latine. Lu Xun se declară pentru transcrierea diferitelor dialecte cu aceeași scriere latină, întrucât, consideră el, evoluția este spre o multitudine de varietăți ale limbii chineze cu statut egal, care cu ajutorul mijloacelor de comunicare și educației vor fi cunoscute de toată lumea.

Critica adusă acestui punct de vedere, ce nu a întârziat să apară, se bazează pe faptul că o asemenea situație ar conduce în mod inevitabil la dezintegrarea statutului unitar, oferind posibilitatea unor entități de populație să devină

autonome și prin folosirea unui sistem de scriere autonom.

Această perioadă, profund marcată de frământările sociale, aduce în plan lingvistic un interes special pentru Reforma Scrierii, sub influența necesităților noii epoci. Preocuparea majoră este de a se înlocui sistemul de scriere tradițională cu un nou sistem, socotit mai adecvat datorită eficienței sale din perspectiva accesului la cultură. Loialitatea față de propria scriere se manifestă acum sub presiunea unui sistem străin care ar putea duce la dezintegrarea țării, așa încât opțiunea făcută pentru un anumit tip de scriere este echivalentă cu opțiunea politică.

Interesul pentru elaborarea unei limbi standard pentru întreaga națiune cade într-un plan secundar, disputele concentrându-se asupra alegerii unui tip de scriere, cea hieroglifică sau cea latină, care are de îndeplinit o misiune extrem de importantă pentru destinul țării: să unifice sau să descentralizeze.

4. Problematika scrierii în cadrul procesului normativ în perioada contemporană.

4.1. Opțiuni privitoare la standardizarea scrierii după 1949.

Dezbaterile asupra problemei latinizării scrierii chineze, deosebit de înfocate în perioada anilor '30-'40, trec către anii

' 50 într-un plan secundar. Este posibil ca această deplasare de accent să se datoreze și lipsei unei direcționări concrete în ceea ce privește implementarea latinizării, dezbaterile cantonându-se multă vreme în perimetrul unor aprecieri globale.

Cu excepția coastei de sud-est, unde lingvistul de orientare sovietică Qu Qiubai susține ideea unor sisteme de scriere latină pentru varietăți diferite, în restul teritoriului accentul se pune pe transcrierea cu noul sistem grafic a varietății standard, definită la începutul anului 1950 ca limba comună a întregii țări. Cu toate acestea, rămân încă neclare direcțiile de acțiune, deci lipsa unei politici lingvistice bine organizate își spune cuvântul. Această lipsă de organizare și hotărâre este probabil cauza slăbirii interesului, treptat, pentru scrierea latină, deși aceasta fusese decretată ca scriere oficială, alături de scrierea ideografică, încă din 1940.

După începutul anului 1950, Mao Zedong are o schimbare bruscă de atitudine și oferă noi direcții și priorități pentru reforma limbii. Fără a mai ține seama de părerile colaboratorilor săi de nădejde, Guo Moruo, Mao Dun, Ma Xulun, el cere ca reforma limbii să înceapă cu simplificarea hieroglifelor, iar Reforma Scrierii să nu se depărteze de realitate, determinând o ruptură cu trecutul, ci să se concentreze asupra elaborării unui sistem de scriere cu formă proprie, cu ajutorul simbolurilor bazate pe ideograme (Wu Yuzhang, 1979: 124). Aici pare să fi intervenit o modificare radicală a opțiunii în privința scrierii, căci se solicită aplicarea

unei politici mai conservatoare îndreptată asupra simplificării hieroglifelor. Acestea ar putea fi sprijinite de un sistem de simboluri fonetice, cu o formă specifică, dar care în nici un caz nu pot deveni un sistem grafic independent.

Documentele vremii nu dezvăluie discuții preliminare ce ar fi putut determina această deturnare de la obiectivul latinizării scrierii. Totuși, este evident că atașamentul față de scrierea tradițională, sentimentele naționale, chiar temerea în fața pericolului dezintegrării națiunii au avut o influență covârșitoare în ceea ce privește această modificare de optică. Directivele lui Mao, conform cărora sistemul de scriere trebuie reformat în direcția scrierii alfabetice, dar adoptându-se o scriere specifică, bazată pe hieroglife, au fost preluate ca linii directoare ale politicii lingvistice.

Treptat, se conturează principalele obiective ale planificării lingvistice:

1. simplificarea hieroglifelor complexe prin reducerea numărului de trăsături;
2. dezvoltarea unui sistem fonetic pe baza hieroglifelor, dar care nu va fi folosit independent;
3. promovarea limbii standard pe întreg teritoriul țării.

Obiectivele sunt prezentate în expunerea lui Zhou Enlai referitoare la programul reformei ("*Zhongguo yuwen*" , 1/1958): "Sarcinile reformei limbii chineze implică simplificarea hieroglifelor, popularizarea limbii standard, elaborarea și punerea în practică a unui plan pentru promovarea unui alfabet

fonetic chinez.". Chiar dacă se încearcă o justificare a necesității simplificării cu o motivație de ordin lingvistic ("tendința generală în evoluția hieroglifelor spre simplificare"), ponderea cea mai mare o au factorii de ordin extralingvistic: "hieroglifele simplificate sunt mai ușor de învățat și de scris". Atât simplificarea hieroglifelor, cât și punerea în practică a unui plan pentru elaborarea alfabetului fonetic sunt puse în legătură cu promovarea limbii standard. Alfabetul fonetic era destinat notării foneticului hieroglifelor, pentru a veni în sprijinul impunerii unei norme unice de pronunție și promovării limbii standard.

Discursul lui Zhou Enlai este un moment important în încercarea de a impune limba standard. În anul următor, Mao Zedong solicită însușirea acestei varietăți, în urma aprobării sistemului fonetic pinyin. Promovarea limbii standard are ca obiectiv, așa cum subliniase și Zhou Enlai, îndepărtarea barierelor lingvistice generate de dialecte, ba chiar o unificare dialectală. Cât despre destinul ideogramelor, nu se mai pomenește nimic decât că "nu vor fi niciodată eradicate, fapt asupra căruia s-a convenit în unanimitate" (Zhou Enlai, 1958: 7). Se decide în mod categoric că sistemul de scriere fonetică nu va juca decât rolul de auxiliar în învățarea ideogramelor.

În pofida încercărilor susținute de a obține o recunoaștere oficială a statutului de egalitate între scrierea hieroglifică și scrierea pinyin, aceasta din urmă a întâmpinat opoziția nu doar în rândul intelectualilor, ci și în rândul oamenilor obișnuiți. Părerile în această privință sunt diferite. Zhou

Youguang, susținător convins al latinizării, se exprimă în termeni mai duri, considerând că obstacolul îl reprezintă oamenii neinstruiți, ostili scrierii alfabetice datorită lipsei unei nevoi acute de alfabetizare. Wang Li apreciază că opoziția vine în principal de la intelectuali, puternic atașați de tradiție, în timp ce 倪海曙 Ni Haishu acuză obișnuința de mii de ani a poporului chinez de a folosi hieroglifele (în De Francis, 1984: 273).

4.2. Planurile de simplificare a hieroglifelor.

Soluția finală adoptată în procesul standardizării scrierii, după 1950, este, așadar mai moderată și presupune pentru moment doar simplificarea hieroglifelor.

Această acțiune urma să se desfășoare pe două coordonate:

1. reducerea numărului de hieroglife, eliminându-se cele mai puțin utilizate sau cu o formă mai obscură;
2. reducerea numărului de trăsături în cadrul hieroglifelor complexe.

Acțiunea de simplificare se concretizează sub forma unor planuri propuse spre adoptare de către Consiliul de Stat. Primul plan datează din 1955 și cuprinde 1050 de hieroglife - variante propuse pentru eliminare, pe principiul ordonării și impunerii unei norme unice, în cazurile în care se obișnuia utilizarea mai multor hieroglife ca variante de scriere. Drept reacție la succesul de care s-a bucurat planul, Mao Zedong recomandă

continuarea activității de ordonare a scrierii prin simplificare, sugerând adoptarea formelor cursive folosite în popor de multă vreme. Această metodă presupune înlocuirea hieroglifelor complexe cu cele simple, cu aceeași pronunție. În ciuda simplității și eficienței pe care le propunea, metoda, similară ca procedeu cu metoda *jiajie* (falsul împrumut), a fost puțin utilizată, deoarece genera foarte multe confuzii.

În 1956 se dă publicității “*汉字简化方案*” “*Hanzi jianhua fang’ an*” (“*Planul de simplificare a hieroglifelor*”) care operează o reducere extensivă a numărului de hieroglife complexe (544), dintre care 29 sunt scoase din uz.

În martie 1964, după îndelungi controverse, în urma colaborării mai multor organisme: Comitetul de Stat pentru Reforma Scrierii, Ministerul Culturii și Ministerul Învățământului, a fost dată publicității o notificare comună privind hieroglifele simplificate, prin care un număr de 132 de hieroglife erau propuse ca elemente 偏旁 (*pianpang*) pentru simplificarea altor hieroglife analoge. Notificarea este urmată de un plan mai amplu ce conține 2238 de hieroglife.

Încurajați de succesul obținut în impunerea hieroglifelor simplificate, ca rezultat al unei activități intense de colectare, studiere și ordonare a formelor cursive utilizate în mod neoficial în 1977, planificatorii propun un al doilea plan, “*第二次汉字简化方案*” “*Di er ci hanzi jianhua fang’ an*” (*Cel de al doilea plan de simplificare a hieroglifelor*), care, divizat în trei tipuri de tabele, modifică în total circa 4000 de hieroglife, dar el

este publicat doar experimental. Acest ultim plan nu se mai constituie din simple abrevieri, cunoscute prin folosirea uzuală, ci încearcă o reducere masivă a numărului de trăsături. Reacțiile critice nu au întârziat să apară, iar părerea oficialităților a fost că problema necesită o reconsiderare mai atentă, așa încât la scurt timp s-a procedat la retragerea planului. În urma acestei experiențe concluzia Comitetului pentru Reforma Scrierii a fost că este de preferat pentru moment sistematizarea și studierea simplificărilor operate în mod ad-hoc în popor decât crearea unor noi norme de simplificare.

De altfel, acestea sunt cele două căi de luare a deciziilor în privința simplificării: 1. o cale a preluării formelor cursive deja în uz, dominată însă de inconsecvențe și contradicții și 2. o altă cale a deciziilor sistematice impuse de către organismele de planificare. Rezultatele încercărilor de impunere a planurilor au dovedit că prima cale, cea care vine în urma unor modificări operate în mod spontan de oameni, consacându-le la nivel oficial, are cele mai mari șanși de izbândă. Modificările, precum și simplificările proiectate de lingviști și impuse în mod explicit, sunt acceptate cu mai multă dificultate.

Acțiunea de simplificare a hieroglifelor a stârnit vii dispute care se polarizează în jurul a două puncte de vedere: 1. cel care, fiind mai conservator, pledează pentru menținerea nemodificată a scrierii tradiționale și 2. cel care susține simplificarea hieroglifelor în perspectiva trecerii la scrierea alfabetică. Dezacordul se manifestă și în ceea ce privește

opțiunile pentru principiile de simplificare. Unul dintre reprezentanții curentului conservator este 陈梦家 Chen Mengjia, care scoate în evidență avantajele pe care le prezintă scrierea chineză: este unificatoare, ușor de recunoscut și înțeles, conține elemente fonetice și puține trăsături grafice, se învață ușor. El critică o serie de simplificări pe care le consideră grăbite și iraționale. Deși se pronunță în favoarea hieroglifelor simplificate, însă numai într-o manieră familiară oamenilor, Chen Mengjia pleadează pentru menținerea scrierii tradiționale, susținând că: "Dacă vom abolii scrierea tradițională, vom duce lumea într-o mare dezordine." ("Guangming Ribao" , 19/5/1957).

Temerea că prin introducerea hieroglifelor simplificate va fi afectat întreg patrimoniul cultural scris persistă și în deceniile următoare. Purtătorii de cuvânt ai acestui curent conservator, evidențiază haosul și confuziile care se vor naște prin transcrierea varietății literare clasice hieroglifele simplificate în transcrierea cărților scrise în *wenyan*.

Cât privește succesul marcat de acțiunea de simplificare a hieroglifelor în perspectiva impunerii de norme unice, se poate afirma că nu s-au atins nici pe departe rezultatele scontate. Zhou Youguang ("Guangming Ribao" , 16/6/1978) sintetizează "cele 10 principii" ce ar trebuie aplicate în evaluarea rezultatelor simplificării și standardizării scrierii:

1. să se respecte forma uzuală a hieroglifelor;
2. să fie recunoscută cu ușurință noua formă a

hieroglifelor simplificate;

3. să nu se producă confuzii între diferite hieroglife;
4. hieroglifele scrise de mână să poată fi înțelese ușor;
5. fiecare hieroglifă să aibă o singură pronunție și un singur ton;
6. noul compus fonetic să exprime exact pronunția și tonul;
7. omofonele să poată fi diferențiate ca sens;
8. formele cursive să capete un aspect standard fără a spori numărul de trăsături;
9. noile trăsături modificate să fie la îndemâna tuturor;
10. să fie simplificate doar hieroglifele uzuale.

Lingvistul taiwanez, Wang Xuewen (1984: 177), comentând aceste principii - criterii pentru aprecierea standardizării scrierii, conchide: "Hieroglifele au caracteristicile lor intrinseci și este dificil să se evite unele probleme în simplificare. Se poate observa că în China nu se pot respecta întru totul aceste precepte. Altfel spus, simplificarea hieroglifelor nu poate realiza standardizarea și nici nu poate culege roadele scontate."

Fără a fi atât de tranșanți, putem spune că toate aceste tendințe și modificări legate de scriere au o contribuție substanțială la standardizarea limbii, ceea ce se poate observa pe tot parcursul desfășurării procesului.

La formularea opțiunilor privind scrierea au concurat mai mulți factori, între care cei de natură extralingvistică sunt

preponderenți. Ca și în cazul selecției limbii standard, contextul politic este hotărâtor. În primul rând, era conștientizat tot mai mult pericolul reprezentat de introducerea sistemului latin care ar fi transcris în mod distinct varietățile locale, subminându-se astfel unitatea națională prin eliminarea tocmai a acelu element - scrierea hieroglifică - ce de-a lungul secolelor funcționase ca normă supradialectală.

Aspirațiile spre integrarea mai rapidă a națiunii chineze în circuitul internațional cu ajutorul unui sistem de scriere comun cu al celorlalte națiuni a cedat în fața pornirilor patriotice, adeseori marcate de tente naționaliste, care urmăreau apărarea integrității statului și evidențierea specificului național.

Ideea trecerii la scrierea fonetică nu a fost abandonată complet, deși realizarea ei este plasată într-un viitor nedefinit. În acest sens, simplificarea hieroglifelor în uz a fost considerată drept o etapă preliminară, dar rezultatele obținute în această acțiune sunt departe de a fi ideale. Practica normativă a ultimelor decenii a dovedit că eficiența și economia promise de simplificările operate nu sunt îndeajuns pentru a asigura implementarea normelor. Chiar dacă ele au fost impuse în mod oficial, atașamentul față de tradiție și loialitatea față de un sistem de scriere încărcat de valori simbolice au decis amânarea elaborării chiar și a unor noi planuri de simplificare. Cât despre Reforma Scrierii, aceasta pare a fi un obiectiv foarte îndepărtat de prezent, până atunci prioritare rămânând ordonarea și sistematizarea hieroglifelor, pentru fixarea unor norme riguroase de pronunție și scriere.

CAPITOLUL IV – PROCESUL DE CODIFICARE A LIMBII STANDARD IN CHINA.

1. Procesul standardizării limbii chineze în perioada cuprinsă între sfârșitul secolului XIX și 1949.

1.1. Primele eforturi normative în domeniul lexical.

La sfârșitul secolului XIX, modificările produse în configurația societății chineze, cât și mutațiile survenite în mentalitatea oamenilor orientează interesul spre cercetarea practică în toate domeniile. Între acestea se înscrie și studiul limbii, secole de-a rândul cantonat în sfera glosărilor și comentariilor bazate pe textele clasice. Se remarcă acum un suflu nou în ceea ce privește perspectiva științifică din care se face delimitarea obiectului de studiu și sunt conturate metodele.

Cărturarii, confrunțați cu transformările de esență ale lumii chineze, își redefinesc poziția și față de studiul limbii, care nu mai este văzută ca un obiect supus clasificărilor și taxonomiilor de tot soiul, ci ca un sistem coerent și organizat ce trebuie să fie guvernat de norme și reguli.

În această perioadă, problema standardizării limbii, în sensul codificării ei în toate compartimentele, ocupă o poziție periferică în contextul planificării lingvistice, întrucât eforturile generale se îndreaptă spre instituirea unei varietăți cu rolul de limbă națională - problema centrală în cadrul dezbaterilor aflate sub semnul intereselor politice ale partidelor rivale, aspirante la guvernarea țării. Angajarea într-o acțiune de tratament al limbii de tipul codificării intervine cu adevărat abia după 1955, odată cu declararea oficială a limbii standard drept unica limbă națională.

Eforturile normative, chiar dacă nu se înscriu într-un program de planificare elaborat pe scară largă și consecvent, se pot remarca de-a lungul întregii istorii a limbii chineze. Prodigioasa activitate lexicografică, având origini îndepărtate, stă mărturie pentru preocuparea intensă din totdeauna pentru fixarea unor norme grafice, lexicale, de pronunție, în paralel cu îmbogățirea neconținută, într-un ritm alert, a limbii chineze.

Cum descrierea exhaustivă a activității normative în diacronie este destul de anevoioasă și nici nu constituie obiectul studiului nostru, ne vom limita la prezentarea câtorva dintre acțiunile cu un asemenea caracter din perioada modernă.

În cea de a doua parte a secolului XIX, contactele tot mai frecvente cu lumea modernă și limbile străine, datorate noii politici de deschidere spre Occident, generează nevoia îmbogățirii vocabularului cu împrumuturi sau noi termeni autohtoni pentru domeniul științific.

Această activitate a dezvoltat concomitent și tendința spre fixarea lor într-o formă unică, standard. O dovadă certă a semnificației crescânde a nevoii de standardizare este înființarea la sfârșitul dinastiei Qing a Colegiului de Interpretare (通文馆 *Tongwen Guan*) la Beijing, care echivalează cu crearea unui cadru instituționalizat pentru cercetarea în domeniul lexical. Colegiul are ca obiectiv principal traducerea cuvintelor străine, în special pentru domeniul tehnico-științific, și stabilirea unor reguli în privința sensurilor și folosirii cuvintelor respective. Tot ca un răspuns la necesitatea asimilării terminologiei occidentale pentru domeniul socio-politic este și înființarea în 1898 a unui organism guvernamental - Oficiul pentru Traducerea Terminologiei (译术局 *Yishu Ju*).

Despre rezultatele activității acestor organisme nu se cunoaște foarte mult. Ca o lucrare cu adevărat importantă pentru fixarea normelor lexicale este amintit un manual de chimie, elaborat de către Colegiul de Interpretare, în care sunt reunite traducerile termenilor științifici.

Frământările sociale din preajma căderii dinastiei Qing împiedică pentru o vreme continuarea procesului normativ în domeniul lexical, acesta fiind reluat în deceniul al treilea al secolului XX, când un nou organism, Comitetul pentru Unificarea Terminologiei științifice (学术名词统一委员会 *Xueshu Mingci Tongyi Weiyuanhui*), dedică eforturi susținute compilării unor liste de termeni echivalenți celor din limbile occidentale (Luo și Lü, 1956: 20). Ulterior, această

responsabilitate revine unui organism al guvernului naționalist - Institutul de Stat pentru Redactări (国立编译馆 *Guoli Bianyi Guan*), înființat în 1932 în subordinea Ministerului Învăță mântului. Acest institut se remarcă în sfera normării lexicale cu o contribuție însemnată, producând până la încheierea activității sale în 1949 o serie de 25 de volume în care sunt cuprinse liste de cuvinte ce aparțin unor domenii diverse: medicină, științe exacte, dar și un număr de 5 volume pentru științele sociale (Barnes, 1974: 217-218).

Încercările de stabilire a unor norme lingvistice se concretizează, de asemenea, și în publicarea în 1936 a lucrării ” 国语词典 ” ” *Guoyu cidian* ” (“Dicționarul limbii naționale”) în 4 volume, rod al activității Secțiunii pentru Compilarea ”Marelui dicționar chinez” (中国大词典编纂处 *Zhongguo Da Cidian Bianzuanchu*) din cadrul Ministerului Învăță mântului. Deși lucrarea își fixează ca obiectiv primordial stabilirea standardului de pronunție pentru limba națională, colateral ea vine în sprijinul standardizării lexicale, chiar și numai prin faptul că pentru prima dată sunt listate cuvintele limbii naționale, nu doar morfemele.

Fiind o primă lucrare de asemenea proporții pentru limba literară colocvială, dicționarul în mod inerent prezintă o serie de neajunsuri, cum ar fi: amestecul cuvintelor din limba colocvială cu cele din limba literară clasică, definirea sumară a lexemelor, lipsa unui aparat conceptual gramatical, ceea ce face ca încadrarea în clase de cuvinte să fie dedusă din exemplificările

din opere literare.

În pofida acestor deficiențe, până la publicarea lucrării ”新华字典” “Xin Hua zidian” (“Dicționarul China Nouă”), în 1953, acesta rămâne principala autoritate în domeniul lexicografic, fiind republicat ulterior de mai multe ori.

Deși se realizează o serie de lucrări de certă valoare, preocupările pentru normarea lexicului în prima jumătate a secolului sunt totuși minore în ansamblul planificării lingvistice. Putem presupune că atâta vreme cât în această perioadă problema alegerii varietății lingvistice oficiale se află în centrul atenției nu doar a politicienilor, ci și a specialiștilor din domeniul lingvistic, interesul pentru normarea vocabularului cade într-un plan secundar. Abia când se face opțiunea definitivă, după 1950, pentru o anumită varietate se poate constata o resuscitare a acestui interes și o angrenare a cercetării într-un program intensiv de sistematizare și elaborare a standardului la nivel lexical.

Trebuie remarcat că pentru acțiunea normativă bogata tradiție lexicografică asigură un fundament solid. Dificultatea intervine însă în ceea ce privește alegerea corpusului lexical de normat, căci el aparține unei varietăți recent alese ca standard - baihua, până la începutul secolului XX socotită neadecvată pentru a fi cuprinsă în dicționare.

Pe lângă activitatea lexicografică, cercetarea propriu-zisă a lexicului se află pe o poziție de inferioritate. Deși în perioada cuprinsă între anii ' 20 și anii ' 40 se publică circa 20 de

articole ce își propun să abordeze diverse probleme legate de lexicul varietății standard, ele nu se ridică la nivelul unor dezbateri teoretice semnificative. Acest lucru se află în legătură directă și cu stadiul la care se afla la acea vreme cercetarea sistemului gramatical al varietății standard.

În 1922, Li Jinxi încearcă să ofere o soluție pentru ca cercetarea și normarea lexicului să demareze: "Ar trebui să facem o statistică obiectivă, în care mai întâi să alegem din limba națională unitățile lexicale de rangul cuvântului, pe care să le instituim ca atare." (în 周荐 Zhou Jian, 1995: 14). Dacă în limba literară clasică unitățile lexicale erau în majoritate monomorfemice și monosilabice, în limba literară colocvială apar o sumedenie de unități bimorfemice și bisilabice. Or cercetarea gramaticală era chemată să decidă asupra limitelor cuvintelor, aceasta fiind o condiție necesară pentru desfășurarea activității de codificare în domeniul vocabularului.

Chiar dacă în sfera studiului gramatical apar o serie de lucrări importante, totuși se poate constata că lipsa unei politici lingvistice, care să îndrepte atenția cercetătorilor spre domeniul lexical, dă seama de progresele minime care s-au făcut în acest sens în perioada la care facem referire.

S-ar putea vorbi și despre un oarecare dezinteres față de problematica standardizării cauzat și de faptul că până la începutul anilor '50 adepții Partidului Comunist se declaraseră împotriva unei unice limbi naționale, ceea ce implica dacă nu respingerea ideii de normare, cel puțin neglijarea ei. Odată cu

modificarea opțiunii factorilor de decizie în favoarea limbii comune naționale, și problematica standardizării acesteia devine de actualitate, dar acest lucru se întâmplă după 1950.

Aprecierile făcute în mod oficial de către Luo Changpei și Lǚ Shuxiang, în cadrul Conferinței pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane (1955), la adresa eforturilor pentru normarea limbii în perioada dinainte de 1949, evidențiază indiferența autorităților lingvistice de la acea vreme față de planificarea structurii interne a limbii. Desigur că cei doi lingviști nu se pot detașa de influența ideologiei, intens exploatată la acea vreme. Dorind a aduce încă o dovadă a griii respectivei guvernări față de destinul limbii, ei încearcă să demonstreze că standardizarea este în exclusivitate un câștig al perioadei de după 1949: "Înainte de Eliberare, importanța acestei probleme era trecută cu vederea, iar în vorbire și în scris fiecare se exprima după cum credea de cuviință, fiecare în felul său. Chiar și lingviștii atingeau rar această problemă în articolele lor". (1956: 7).

Totuși, luând în considerație contextul istoric tulbure, de mari confruntări pe scena politică, când imperativele în domeniul lingvistic erau receptate diferit de către forțele rivale, se poate afirma că lipsa unei activități normative notabile în toate compartimentele limbii, nu se datorează neapărat dezinteresului față de forma lingvistică, ci mai degrabă slăbirii mișcării pentru limba națională. Preocupările lingviștilor în această perioadă vizează mai ales alcătuirea unei gramatici

descriptive, în care să se delimiteze sfera cercetării și să se definească metoda.

După anul 1955, se deschide o perioadă în care politica lingvistică se va desfășura într-o manieră programatică, în scopul standardizării acestei varietăți și transformării ei într-un instrument care să satisfacă toate necesitățile în comunicare.

1.2. Tendințe în normarea gramaticii.

În această perioadă, rezultate mai importante în studiul limbii în scopul cunoașterii și normării ei se remarcă în domeniul gramaticii, chiar dacă la vremea respectivă aceasta, gramatica, ca studiu sistematic al limbii, cu metode și obiective specifice, era o știință tânără. Abordarea într-o perspectivă nouă nu este deloc ferită de dificultăți, căci lipsa unei tradiții în acest sens constituia o adevărată piatră de încercare pentru cercetătorii limbii. Noua poziție de pe care se studia limba acum presupunea elaborarea unui aparat conceptual și a unui sistem teoretic cu ajutorul cărora să fie descrisă limba, pentru ca apoi să fie instituite normele.

Interesul manifestat față de spiritul științific occidental își pune amprenta și asupra cercetării gramaticii chineze, astfel încât lucrările alcătuite în această perioadă stau sub semnul imitației. Gramaticile străine, în special cele ale limbilor indo-europene, sunt luate ca modele într-o etapă inițială, pentru ca ulterior cercetarea să tindă spre decantarea unui sistem

gramatical propriu care pornește de la trăsăturile limbii chineze.

Prima gramatică sistematică, alcătuită după modelul gramaticilor europene, este lucrarea “马氏文通” “*Ma Shi wentong*” (“*Gramatica lui Ma*”) (1898), a lui 马建忠 Ma Jianzhong, care își motivează angajarea în elaborarea unei asemenea lucrări socotind că aceasta era o condiție absolută pentru îmbunătățirea învățământului. El adoptă o atitudine excesiv imitativă, lucru de altfel firesc într-o etapă de pionierat, dar ține seama și de tradiția cercetării limbii chineze. F. Vișan (1996: 96) apreciază că meritul lui Ma Jianzhong este acela că "impune pentru prima dată în gândirea lingvistică a Chinei conștiința unei individualități tipologice a obiectului de studiu."

Obiectul cercetării sale îl constituie limba clasică. Dincolo de valoare sa, apreciată unanim, lucrarea a stârnit și numeroase critici din partea unor lingviști. De pildă, 刘复 Liu Fu, în “中国文法通论” “*Zhongguo wenfa tonglun*” (*Teoria gramaticii chineze*), 1920, consideră că Ma a inserat prea multe elemente de istoria limbii, complicând lucrurile și depărtându-se de scopul propus inițial, și anume de a alcătui o gramatică prescriptivă sistematică. Liu Fu apreciază că abordarea cu precăderea a limbii literare clasice diminuează eficiența practică a lucrării în acea perioadă când limba clasică pierdea poziția de privilegiată în fața ascensiunii rapide a limbii colocviale.

În ciuda criticilor aduse, contribuția lui Ma Jianzhong la dezvoltarea gramaticii chineze este recunoscută ca

incontestabilă, o certă piatră de temelie a lingvisticii chineze moderne. Lucrarea sa declanșează o adevărată feroare în sfera studiului gramatical, aspect reflectat și de publicarea a circa 30 de lucrări pe parcursul primelor patru decenii ale acestui secol, mai precis până la inițierea Dezbaterilor privind reforma gramaticii chineze (中国文法改新问题讨论 *Zhongguo wenfa gaixin wenti taolun*).

Nici una dintre gramaticile publicate până la 1919 nu se poate desprinde de influența exercitată de Ma Jianzhong, autorii lor având, la fel ca și acesta, ca material de studiu limba clasică. După declanșarea mișcărilor din 1919 pentru limba națională, atenția lingviștilor se îndreaptă spre varietatea colocvială, aceasta devenind cu preponderență obiectul cercetării gramaticale în următorii ani. Dintre figurile reprezentative imediat după Mișcarea de la 4 mai 1919 pot fi amintiți 刘复 Liu Fu și 杨树达 Yang Shuda.

Liu Fu se înscrie în noua generație de lingviști care refuză imitarea gramaticilor occidentale, nădăjduind că va putea construi un model de interpretare proprie limbii chineze. În lucrarea “*Zhongguo wenfa tonglun*” (“Teoria gramaticii chineze”) el își prezintă metodologia și conceptele, abordând o serie de aspecte de interes pentru acea vreme: problema claselor de cuvinte, tipurile de structuri sintactice, relațiile dintre cuvinte etc., însă ea nu rămâne decât o teorie generală, nereușind să discute în detaliu problemele respective. Unul dintre meritele sale este acela de a fi solicitat ca în fixarea

regulilor gramaticale să se țină seama de formele în uz în primul rând. El subliniază necesitatea de a studia limba literară, dar în aceeași măsură trebuia studiată, după părerea sa, și limba colocvială. Lucrarea lui Liu Fu este lipsită de un caracter sistematic, dar are meritul de a fi îndreptat atenția spre nevoia studierii limbii naționale și instituirii normelor clare.

Yang Shuda, a cărui lucrare reprezentativă este considerată “高等国语文法” “*Gaodeng guoyu wenfa*” (“*Gramatica superioară a limbii naționale*”), 1920, propune, ca și Liu Fu, detașarea de influența gramaticilor străine și construirea unei gramatici care să reflecte particularitățile limbii chineze. El arată că gramaticile europene sunt folosite ca niște oglinzi în care se caută asemănările și deosebirile, dar din păcate diferențele pe care le prezintă limba chineză sunt estompate, fiind introduse în tiparele limbilor străine.

Nucleul lucrării lui Yang Shuda îl reprezintă problematica claselor de cuvinte, de la care autorul pornește în dezvoltarea trăsăturilor caracteristice ale limbii literare clasice. Deși într-o anumită măsură reușește să releve structura limbii chineze, Yang Shuda nu se ridică la nivelul unei descrieri și analize comprehensive a sistemului gramatical chinez. Unul dintre marile lipuri ale lucrării este preponderența studiilor de morfologie în detrimentul celor de sintaxă. Lipsa unei abordări a problemelor de sintaxă într-o formă coerentă este un aspect ce împiedică situarea gramaticii lui Yang Shuda la rangul unei gramatici normative cuprinzătoare.

Un moment important este marcat de apariția în 1924 a lucrării lui Li Jinxi, “新著國語文法” “*Xin zhu guoyu wenfa*” (“O nouă gramatică a limbii naționale”), prima gramatică reprezentativă în această primă etapă având ca obiect de studiu limba colocvială. Chiar dacă își circumscrie riguros obiectivul - studierea limbii colocviale și extragerea regulilor limbii contemporane - el se limitează la cercetarea formei scrise a acestei limbi. Totuși, este demn de remarcat faptul că aceasta este prima lucrare semnificativă ce propune studierea limbii moderne vorbite, căci autorul sesizează nevoia imperioasă de a alcătui o gramatică care să enunțe reguli pentru limba colocvială.

O altă noutate pe care o aduce “*Xin zhu guoyu wenfa*” este aceea că are ca punct de plecare analiza sintactică considerată de către autor absolut necesară atât în înțelegerea modului de funcționare a mecanismului limbii, cât și în delimitarea claselor de cuvinte. Lǚ Shuxiang (în Zhu Linqing, 1991: 41) apreciază că această aplecare asupra promovării perspectivei sintactice specifică lui Li Jinxi nu este întâmplătoare, ci se datorează influenței lucrărilor de gramatică străine, în mod deosebit gramaticilor engleze. Într-adevăr, caracterul imitativ este ceea ce i se reproșează îndeobște lucrării lui Li Jinxi, precum și anumite puncte de vedere, cum ar fi părerea că în limba chineză cuvintele nu sunt încadrabile în clase de cuvinte decât exclusiv pe baza criteriului sintactic. Cu toate acestea, gramatica lui Li Jinxi este calificată drept cea mai

reprezentativă lucrare a anilor ' 20, cu o contribuție meritorie la fixarea și promovarea normelor gramaticale.

Chiar și în această perioadă a imitării Occidentului se poate observa că o serie de lingviști vehiculează unele opinii noi, preocupați să descopere specificitatea limbii chineze, ceea ce îi face să susțină ideea îndepărtării de modelele străine. Dintre aceștia se remarcă 陈承泽 Chen Chengze care publică în 1922 lucrarea “国文法草创” “*Guowenfa caochuang*” (“Inițiere în gramatica limbii naționale”) și 金桃梓 Jin Taozi cu lucrarea “国文法之研究” “*Guo wenfa zhi yanjiu*” (“Cercetări asupra gramaticii limbii naționale”), care apare tot în 1922.

Pe lângă puncte de vedere sistematice privind clasele de cuvinte, Chen Chengze expune în Capitolul III intitulat “研究大纲” “*Yanjiu dagang*” (“Programul cercetării”) cele trei principii generale pe care trebuie să se clădească o gramatică normativă a limbii chineze. În primul rând, să fie descriptivă și nu creativă, cu alte cuvinte o asemenea gramatică trebuie să emită reguli pornind de la faptele de limbă, nu de la opiniile subiective ale cercetătorilor. În al doilea rând, arată Chen Chengze, această gramatică ar trebui să fie independentă și nu imitativă, deci să nu mai utilizeze în mod rigid tiparele gramaticilor occidentale. Cel de al treilea principiu este, în opinia autorului edificarea teoriei în temeiul funcționării reale a limbii. Aici Chen se declară pentru instituirea unor norme generale ale limbii, proces în care se reclamă respectarea unor aspecte: să

nu se invoce excepțiile pentru a se contrazice regulile și să nu se considere folosirile particulare ale limbii în scopuri stilistice drept folosiri curente. Preocuparea pentru alcătuirea unei gramatici operante, cât și insistența cu care Chen susține necesitatea de a se întreprinde acest lucru abandonându-se tendința imitării, pledează în favoarea etichetării sale drept deschizător de noi drumuri în complexul proces al planificării structurii interne a limbii. Chen are totodată o contribuție substanțială la elaborarea teoriei standardizării gramaticii.

La fel ca și Chen Chengze, Jin Taozi este promotorul unei gândiri gramaticale noi și militează pentru cercetarea gramaticii pornind de la istoria și trăsăturile tipologice ale limbii chineze. Totodată, el se exprimă împotriva imitației în elaborarea unei gramatici noi și solicită ca punctul de pornire să fie deprinderile lingvistice reale ale vorbitorilor de limbă chineză, arătând că limba are un caracter național și social - o idee nouă pentru acea perioadă. Semnificația studierii limbii prin prisma relației sale cu socialul este semnalată și în etapa următoare, a constituirii unei gramatici moderne (1938-1949), de către lingviști, cum ar fi Xu Jie.

Această etapă a emancipării gramaticale, inițiată în 1938 de ciclul de dezbateri numite “中国文法革新问题讨论” “*Zhongguo wenfa gexin wenti taolun*” (“Dezbateri privind problema gramaticii chineze”), abundă în discuții și lucrări în care lingviștii chinezi, înarmați cu o bună cunoaștere a teoriei lingvistice occidentale, încearcă să se elibereze de

tendința aplicării fără discernământ a acesteia, construind un sistem propriu, independent, care să reflecte specificitatea limbii chineze. Dintre aceștia, cu o contribuție considerabilă sunt consemnați Lu Shuxiang, Wang Li și Gao Mingkai.

Lucrarea lui Lǚ Shuxiang “中国语法要略” “*Zhongguo wenfa yaolue*” (“*Compendiu de gramatică chineză*”), din 1942, deși se intenționează a fi utilizată ca material de studiu pentru învățământul mediu, prin demersul științific (îmbină logica și semnatica în analiza gramaticală) depășește cadrul unei simple gramatici normative, având și o însemnată valoare teoretică. Unul dintre neajunsurile ei, din perspectiva rolului său normativ, este însă că nu dispune de un corpus unitar de exemple - autorul utilizează exemple atât din limba clasică, cât și din cea modernă colocvială. Acest amestec este făcut în mod deliberat, căci autorul are în vedere studierea celor două varietăți lingvistice în școli și, mai mult decât atât, consideră că prin compararea lor pot fi puse mai bine în lumină trăsăturile caracteristice ale limbii chineze. Fără a întreprinde o analiză pur comparativă, autorul procedează la aplicarea nediferențiată a aceluiași criterii de analiză pentru ambele varietăți, ceea ce în numeroase situații nu duce la concluzii științifice riguroase, ci diminuează într-o anumită măsură rolul lucrării în prescrierea normelor lingvistice.

Mult mai conștient de acest rol, lingvistul 王力 Wang Li atrage atenția asupra necesității cercetării limbii colocviale, socotind că o lucrare de tipul gramaticii trebuie să abordeze o

singură varietate lingvistică pentru care să stabilească un standard gramatical și nu un amalgam de dialecte. Urmând această concepție, lucrările sale “中国现代语法” “*Zhongguo xiandai yufa*” (“Gramatica chineză modernă”), 1943, și “中国语法理论” “*Zhongguo yufa lilun*” (“Teoria gramaticii chineze”), 1944, se ocupă de varietatea lingvistică din zona Beijing, pe care Wang Li o consideră reprezentativă pentru limba chineză. El folosește ca material de studiu romanul “红楼梦” “*Hong lou meng*” (“Visul din pavilionul roșu”) scris în secolul XVIII, pentru a extrage exemple ce îi servesc la stabilirea regulilor gramaticale. Fiind vorba însă de un roman scris cu peste două sute de ani în urmă, în ce privește anumite aspecte lexicale, el nu mai poate fi întru totul de actualitate și, în plus, este doar o operă literară care nu poate să reflecte pe deplin limba în utilizarea ei vie.

Cele două lucrări au uneori o tentă comparativă, Wang Li intenționând a releva mai pregnant caracteristicile limbii chineze și a institui norme stabile. Astfel, “*Zhongguo xiandai yufa*” încearcă să definească sistemul gramatical al limbii comune prin contrast cu diferite dialecte, în timp ce în lucrarea “*Zhongguo yufa lilun*” autorul aplică aceeași metodă contrastivă pentru chineza modernă și cea clasică sau pentru limba chineză și diverse limbi occidentale.

Un alt lingvist considerat a fi avut o contribuție deosebită la formarea unei noi gramatici descriptive este 高名凯 Gao Mingkai, puternic influențat de lingviști de marcă precum

Saussure, Vendryes, cât și de sinologul francez Henri Maspero. El intenționează ca pornind de la datele lingvisticii generale să elaboreze un tratat teoretic în care să abordeze gramatica limbii chineze, evidențiind trăsăturile specifice, cu precădere la nivelul cuvântului și al propoziției. În introducerea la “汉语语法论” “*Hanyu yufa lun*” (“*Teoria gramaticală chineză*”), 1948, Gao arată că “această lucrare are un caracter teoretic; nu doresc să fixez reguli pe care să le respecte toată lumea și nici nu cer să se predea limba conform sistemului propus de mine. În situația actuală, încă nu a venit timpul pentru elaborarea normelor.” (în Zhu Linqing, 1991: 93). Afirmarea lui Gao Mingkai pare să sugereze credința că descrierea și cunoașterea sistemului gramatical al limbii chineze sunt încă insuficiente pentru a îndrăzni elaborarea unui standard lingvistic.

Tendința imitării gramaticilor străine, atât de evidentă la începutul secolului, scade în intensitate pe măsură ce lingvistica chineză începe să-și croiască un făgaș al său, căci nu de puține ori lingviștii semnalează pericolul preluării fără discernământ a modelelor gramaticale europene. În domeniu studiilor de gramatică se lucrează intens, volumul însemnat de lucrări publicate dovedește acest lucru, dar foarte multe dintre ele sunt încă tributare influențelor străine. Deși concomitent se încearcă elaborarea unei teorii proprii, cu un fundament științific și cu o metodologie adecvată, în toată această etapă la care facem referire eforturile majore se îndreaptă cu predilecție spre descrierea sistemului gramatical chinez și explicarea funcționării

sale, domeniu vitregit până la sfârșitul secolului XIX. Astfel, pare explicabil faptul că preocupările normative se fac simțite doar în plan secundar și mai ales spre finalul acestei perioade.

2. Procesul standardizării limbii chineze după 1949.

2.1. Inaugurarea procesului de standardizare lingvistică.

Perioada după 1949 debutează cu o serie de evenimente care dovedesc un interes deosebit față de cercetarea și normarea limbii. Chiar din 1950 se înființează reviste de lingvistică precum “中国语文” “*Zhongguo yuwen*” (“*Limba chineză*”), “语文学习” “*Yuwen xuexi*” (“*Învățarea limbii*”) și “语文知识” “*Yuwen zhishi*” (“*Cunoștințe de limbă*”), care joacă un rol activ în studierea gramaticii, dar și în promovarea normelor.

Apelul oficial pentru o cercetare intensivă a limbii chineze este lansat în articolul “正确地使用祖国地语言为语言地纯洁和健康而斗争” “*Zhengque de shiyong zuguo de yuyan wei yuyan de chunjie he jiankang er douzheng!*” (“*Folosind corect limba patriei, să luptăm pentru puritatea și sănătatea ei!*”) din 6 iunie 1951, în care se arată că: “Trebuie să învățăm gramatică, stilistică și logică și abia atunci vom avea o gândire logică și ordonată.”. Simultan, în același număr al

ziarului “*Renmin Ribao*”, în care apare articolul, se inițiază un ciclu de dezbateri sub titlul “语法修辞讲话” “*Yufa xiuci jianghua*” (“*Prelegeri de gramatică și stilistică*”), aparținând lui 吕叔湘 Lǚ Shuxiang și 朱德熙 Zhu Dexi, care sunt apoi reunite într-un volum în 1952. Prelegerile sunt revizuite la republicare, în 1979.

Publicarea acestor prelegeri este considerată unul dintre evenimentele majore în domeniul normării limbii din perioada anilor ’ 50, anunțate în articolul din 6 iunie ca punct de referință în corectarea greșelilor comise în mod frecvent în folosirea limbii. “Prelegerile” lui Lǚ și Zhu vor exercita o influență covârșitoare asupra procesului de standardizare a limbii în deceniile următoare.

Referindu-se în prefața volumului din 1952 la obiectivul avut în vedere, autorii precizează că intenționează să vină în sprijinul celor ce se exprimă în scris, stabilind care construcții lingvistice sunt corecte și cum trebuie folosită o anumită structură. De aceea, expunerile respective se constituie într-un cadru de referință pentru judecarea corectitudinii exprimării. Explicațiile teoretice au o pondere redusă, accesul fiind pe latura practică, aceasta în primul rând pentru a se asigura o eficiență cât mai mare în impunerea normelor. În fiecare număr al ziarului “*Renmin Ribao*” sunt puse în discuție numeroase exemple socotite incorecte, cei doi lingviști urmărind ca prin analizarea acestora să detașeze normele gramaticale ale limbii chineze. Aceasta este noutatea majoră pe care o aduc aceste

prelegeri, și anume de a porni dinspre practică spre problematizare și teoretizare, obiectivul fiind nu doar corectarea greșelilor de exprimare, ci mai ales extragerea normelor unice pentru toți vorbitorii limbii chineze.

Această manieră de abordare a standardizării contrastează cu cea din perioada precedentă, care își propunea ca pornind de la teoria gramaticală să identifice modul de funcționare a limbii și apoi să stabilească normele. Propulsată oarecum și de tendința respingerii modelelor gramaticale străine, a influenței lingvisticii generale, specifică acelei etape, strategia adoptată de către Lǚ Shuxiang și Zhu Dexi pare să urmeze traseul invers, de construcție a teoriei gramaticale din perspectiva datelor concrete ale limbii chineze. "Prelegerile" sunt împărțite în 6 secțiuni: 1. cunoștința de bază privind gramatica; 2. vocabular; 3. cuvinte vide; 4. structuri sintactice; 5. exprimare; 6. semne de punctuație.

Se poate observa lipsa unei secțiuni dedicate problemelor de morfologie, dar acest lucru nu este întâmplător, căci cei doi lingviști consideră că lipsa schimbărilor de formă a cuvintelor în limba chineză îndreptățește concluzia privitoare la inexistența morfologiei; așadar, gramatica chineză nu poate cuprinde decât sintaxa. Dacă se dorește o împărțire suplimentară, arată autorii, atunci se poate distinge între structuri sintactice și folosiri ale cuvintelor vide, dar aceste două secțiuni nu pot fi separate întrucât există relații strânse între unele cuvinte vide și unele structuri sintactice.

În prima secțiune sunt prezentate conceptele generale, prezentarea considerată necesară de către autori căci la momentul respectiv nu exista un sistem de analiză standard și nici o terminologie unitară. Ei se simt datori să facă opțiuni și să propună un set de termeni adecvați pentru studiul gramaticii chineze, participând astfel și la constituirea unei terminologii gramaticale standard.

Dincolo de valoarea deosebită a acestei serii de dezbateri cu referire la standardizarea limbii, ele conțin și unele neajunsuri. De pildă, autorii nu întotdeauna predictează reguli fixe, ci uneori propun alternativele, ceea ce este în defavoarea normării. O asemenea poziție poate crea confuzii cu ușurință, lăsând impresia că în unele situații nu este posibilă sau necesară elaborarea unor reguli precise. Spre exemplu, așa se întâmplă atunci când Lǚ Shuxiang și Zhu Dexi se referă la problema delimitării propoziției de frază, susținând că în cazul în care între mai multe secvențe sintactice conținând predicate nu există "relații speciale", ele pot fi încadrate ca o singură propoziție cu predicate coordonate.

La reeditarea din 1979, când fac o reevaluare a dezbaterilor după mai bine de două decenii și jumătate, cei doi lingviști admit că ele conțin o seamă de vicii de metodă, printre care cele mai grave sunt pe de o parte exagerarea și rigiditatea în fixarea normelor, ceea ce a condus la introducerea unor restricții inutile în exprimare, iar pe de altă parte abordarea în primul rând a aspectelor negative, de folosire incorectă a limbii,

fapt ce a atras atenția vorbitorilor mai ales asupra modului cum nu trebuie să se exprime, uneori normele nefiind explicit prezentate.

Cu toate acestea, "Prelegerile" lui Lǔ și Zhu au contribuit substanțial la codificarea gramaticii chineze, declanșând totodată o adevărată campanie de cercetare și popularizare a normelor gramaticale.

2.2. Conferința pentru standardizarea limbii chineze contemporane.

În această campanie se înscrie și Conferința pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane (现代汉语规范化学术会议 *Xiandai hanyu guifanhua xueshu huiyi*), 25-31 octombrie 1955, un eveniment semnificativ care marchează inaugurarea planificării limbii chineze într-un cadru organizat. Odată cu alegerea varietății care să servească drept limbă națională, devenise limpede că pentru a putea deține acest statut ea trebuia să satisfacă cerința standardizării sau, în termenii lui Haugen, să fie elaborată, căci așa cum se arată în teoria planificării lingvistice, cel mai adesea planificarea statutului unei varietăți se află în relație directă cu planificarea structurii sale interne.

Standardizarea limbii constituie problema de interes major în cadrul conferinței la care sunt reuniți circa 122 de

reprezentanți din domeniul lingvistic, guvernamental, literar-artistic. Obiectivul Conferinței este constituirea unui cadru orientativ al activității lingvistice, conform dezideratelor de ultimă oră. Dificultățile care se întrezăresc chiar în urma definirii oficiale a limbii naționale sunt generate de situația sociolingvistică din China, așa cum se prezenta ea la momentul respectiv. Existența unei mari diversități dialectale, temerea vorbitorilor de dialecte că ascensiunea limbii standard va duce la extincția inevitabilă a propriilor varietăți locale, edificarea limbii standard pe baza unei varietăți necodificate erau doar câteva dintre elementele care trebuiau luate în considerație în organizarea acțiunii normative.

Un aspect ce trebuia clarificat dintru început era cel privitor la semnificația și necesitatea standardizării lingvistice - un concept nou, susceptibil a stârni teama unora, încredințați că astfel se va frâna evoluția limbii sau se vor impune elemente artificial create.

Cum în această perioadă de puternică angajare planificarea lingvistică stă sub semnul ideologiei și intereselor politice, caracteristică prezentă de altfel în diferite grade pe parcursul desfășurării întregului proces, odată definită standardizarea drept acțiunea de fixare a normelor în ce privește fonetica, lexicul, gramatica și scrierea, semnificația sa este translată în primul rând în termeni sociali și politici. Astfel, în Raportul prezentat în cadrul Conferinței de către Lǚ Shuxiang și Luo Changpei, se subliniază înainte de toate importanța

deosebită pe care o are standardizarea limbii pentru întărirea unității poporului și pentru progresul general al societății. De asemenea, toți cei care se referă în cadrul Conferinței la necesitatea codificării limbii chineze relevă semnificația acestui proces în perspectiva trecerii la scrierea alfabetică. Reforma Scrierii, ce are ca finalitate adoptarea scrierii alfabetice pinyin, nu se va putea împlini, arată Luo și Lü (1956: 5) decât "dacă va exista o limbă unificată, cu un standard clar".

Cei doi lingviști subliniază că acest proces complex și de lungă durată vizează cu precădere limba literară scrisă, cea mai în măsură să fixeze normele într-o formă stabilă, urmând ca apoi aceasta să influențeze exprimarea orală. În cazul limbii chineze, această influență însă se presupunea că se va exercita într-o măsură considerabil mai mare decât în cazul altor limbi, dată fiind distanța încă existentă între limba scrisă și cea vorbită.

Raportul insistă și asupra neînțelegerilor ce există în privința rolului standardizării, arătând că aceasta nu va însemna fixarea unor reguli rigide, ci va admite și schimbarea în măsura în care ea implică progresul în limbă. Chiar dacă Luo Changpei și Lü Shuxiang nu apelează la o teoretizare a acestei probleme, ideea pe care o cuprinde explicația lor sugerează un tip de stabilitate ce permite asimilarea modificărilor.

Încercând să combată unele opinii conform cărora standardul lingvistic ar avea o existență obiectivă, independentă de voința oamenilor, cei doi lingviști arată că într-adevăr

tendința firească de evoluție a limbii este spre unificare, dar aici intervine acțiunea deliberată în scopul fixării și răspândirii normelor (Luo și Lǔ, 1956: 15). În acest context, standardizarea este definită drept procesul prin care se elimină din limbă "elementele inutile", variantele fără nici o valoare denotativă sau stilistică suplimentară sau elementele confuze, în scopul de a se institui ordinea în limbă. Se precizează că standardizarea nu este o acțiune de suprimare a varietății stilistice și a creativității în limbă, pentru a se realiza o uniformizare, ci dimpotrivă unificarea și omogenizarea expresiei se vor corela cu o neconținută îmbogățire a limbii, care însă va avea în vedere principiul stabilității flexibile.

Referindu-se la modul în care trebuie tratată relația dintre normă și schimbare, cei doi lingviști pledează pentru necesitatea acceptării schimbării drept o cale importantă de îmbogățire a limbii cu elemente noi. În această privință Luo și Lu adoptă o atitudine critică față de trecut, când vreme îndelungată limba scrisă a fost menținută într-o stare de immobilism. Se poate observa că secole de-a rândul venerarea tradiției, ridicată la rang de virtute intelectuală, a exercitat o presiune tiranică asupra limbii, așa încât reactualizarea permanentă, folosirea fidelă a limbii cărților clasice - norma desăvârșită, era o datorie morală, iar orice inovație sau îndepărtare de această normă erau socotite o perversiune a limbii.

Pentru îmbogățirea limbii, Luo și Lǔ recomandă asimilarea cu discernământ a elementelor noi, luându-se în

considerație "legile generale ale evoluției limbii" (1956: 13). Aici intervine, după cum consideră ei, contribuția planificatorilor limbii în alegerea formelor adecvate și judecarea standardului.

Atât Raportul prezentat de către Luo Changpei și Lǚ Shuxiang, cât și celelalte prezentări încearcă să fixeze cadrul general al procesului de standardizare a limbii, mai întâi prin delimitarea obiectivelor și a căilor de implementare a normei. În relație cu acestea sunt desemnate o serie de sarcini concrete pentru diferite categorii de planificatori ai limbii.

Un prim obiectiv îl reprezintă standardizarea foneticii, compartiment ce necesita normarea imediată, întrucât diferențele cele mai mari între dialectele limbii chineze se situează la nivelul foneticii. În măsura în care pronunția dialectului Beijing, ales ca standard, deține o serie de marcări locale specifice, se solicită ca în elaborarea normei să se elimine trăsături circumscrise zonal. Elemente cum ar fi fonemul retroflex er, tonul lejer (neaccentuarea unor silabe finale) sau fenomenul modificării tonurilor sunt socotite printre principalele aspecte vizate să fie eliminate. În privința fonemului er părerile sunt împărțite, unii îl consideră o trăsătură particulară a dialectului Beijing, ce trebuie omisă pentru a nu îngreuna însușirea pronunției standard de către vorbitorii de dialecte, alții însă susțin păstrarea lui atunci când deține o valoare morfologică (de exemplu, pentru formarea diminutivelor). Argumentele în favoarea eliminării acestui fonem din limba standard s-au dovedit mult mai puternice, așa încât Conferința

decide păstrarea lui doar în acele situații în care el are valoare distinctivă la nivelul sensului și recomandă evitarea folosirii lui în mijloacele de comunicare cu audiență la scară națională, considerându-l o marcă dialectală specifică.

Aceleași divergențe se remarcă și în ceea ce privește problema tonului lejer, identificat de către o serie de participanți drept un element particular al dialectului din Beijing, dar care, după părerea unora, trebuie menținut în cadrul normei, având capacitate de diferențiere la nivel lexical. 王力 Wang Li și 倪海曙 Ni Haishu socotesc că regulile folosirii tonului lejer sunt destul de neclare, dictate mai mult de uzaj, ceea ce va face destul de dificilă însușirea lui de către vorbitorii altor dialecte.

Referitor la problema fonemelor suprasedimentale tonale, unii lingviști, cum ar fi Ni Haishu, propun ca marcarea tonală a dialectului Beijing să nu fie prevăzută în normă. Aceasta ar fi însemnat a accepta ca vorbitorii să atașeze pronunției standard tonurile specifice unui anumit dialect, ceea ce ar fi generat un hibrid lingvistic departe de a avea valoarea unui standard comun întregii comunității lingvistice. Wang Li se opune acestei opinii, susținând necesitatea de a fixa un standard lingvistic bine definit, chiar dacă cerințele față de însușirea lui sunt mai puțin stricte. Temerea că o normă ce preia întrutotul pronunția dialectului Beijing nu va fi acceptată de către vorbitorii altor dialecte datorită acestor particularități transpare frecvent în dezbaterile participanților la Conferință.

Declarându-se de acord cu alegerea dialectului capitalei

pentru a servi ca normă la nivel fonetic, Ni Haishu (1956: 179) solicită totuși ca în implementarea standardului să se țină seama de deprinderile de pronunție ale vorbitorilor de diferite dialecte. Astfel, se admite o anumită flexibilitate, căci fixarea prea rigidă a normelor de pronunție, impunându-se vorbitorilor elemente ce le sunt străine și greu de adoptat, poate submina aplicarea standardizării, ba chiar poate genera o reacție de respingere.

Mai optimist în privința posibilității de promovare a pronunției specifice zonei Beijing, scriitorul Ye Shengtao (1956: 284) se declară pentru învățarea acesteia întocmai, prin metoda imitării, fără o teoretizare excesivă, exersarea îndelungată fiind cea care poate asigura în cele din urmă corecția.

Un alt obiectiv al procesului de normare stabilit de Conferință vizează cercetarea și standardizarea lexicului, care, după părerea unanimă, constituie capitolul cel mai complex. Prin definiția dată limbii standard s-a ales ca bază lexicală dialectul nordic, socotit cel mai omogen și cu numărul cel mai mare de vorbitori. Cu toate acestea, el este departe de a fi unitar și cunoscut în aceeași măsură de către toți membrii comunității lingvistice chineze, deoarece la nivel lexical diferențele între dialecte sunt, de asemenea, destul de mari, chiar dacă există o bază comună. Așadar, sarcinile ce revin planificatorilor presupun alegerea aceluia fond lexical care va reprezenta standardul, epurat de elemente dialectale, împrumuturi, precum și de elemente aparținând limbii clasice.

Lu Zhiwei (1956: 229) arată că trasarea granițelor în vederea delimitării corpusului lexical al limbii standard nu este deloc o activitate lipsită de dificultăți, în special datorită prezenței a numeroase elemente strict dialectale în cadrul dialectului de bază.

Dezbaterile pe această temă abordează unele probleme cheie ale acestui proces, cu scopul de a se elabora principii și metode care să servească drept cadru de referință pentru activitatea planificatorilor limbii.

Subliniind faptul că alegerea normei lexicale nu trebuie să se constituie doar într-o acțiune de epurare, sărăcind astfel limba standard, ci trebuie să implice o ordonare riguroasă a fondului lexical conform unor principii științifice, 郑奠 Zheng Dian (1956: 73-80) propune eliminarea cuvintelor prea marcate dialectal sau pentru care există perechi sinonimice în dialectul nordic, însă se pronunță pentru menținerea lor atunci când acest dialect nu deține mijloace echivalente de exprimare.

În scopul îmbogățirii limbii, în cadrul dezbaterilor s-a convenit asupra acceptării unor cuvinte dialectale în operele literare, care au capacitatea de a spori expresivitatea limbii standard, dar acestea nu trebuie folosite într-un mod excesiv. Relevând faptul că o serie de asemenea elemente au pătruns deja în dialectul nordic, Zhu Dexi propune asimilarea lor în limba standard, deoarece eliminarea bruscă ar însemna planificarea forțată și prea rigidă a limbii (1956: 230).

Unii scriitori, cum ar fi Xiao Zhang (1956: 215) sugerează

chiar adoptarea oricăror forme dialectale dacă ele se dovedesc a fi inteligibile pe scară largă. Determinarea gradului 萧璋 în care cuvintele dialectale satisfac această cerință implică, după părerea sa, desfășurarea unei intense activități de cercetare și anchetă dialectală pentru care ar trebui mobilizat personal cu pregătire lingvistică din cadrul Ministerului Învățământului și al instituțiilor de cercetare. Într-o etapă inițială a acestui proces, Xiao recomandă întocmirea unei liste cu cuvintele cele mai uzuale, folosite pe diverse nivele sociale, luându-se ca material de studiu articole de presă, romane, manuale etc.

Un alt aspect de interes se referă la normarea cuvintelor din limba clasică, o parte dintre ele putând fi acceptate ca parte componentă a limbii standard. După părerea lui Zheng Dian (1956: 75) asimilarea acestor cuvinte trebuie să se facă ținându-se seama de noul context al evoluției limbii standard. Idealul spre care se tinde este cel al unificării limbii scrise cu cea vorbită, fapt ce presupune promovarea elementelor specifice limbii vorbite la nivelul exprimării scrise. Ca și în cazul cuvintelor dialectale, se prevede asimilarea cuvintelor din limba clasică în situațiile în care acestea pot îmbogăți limba standard și o pot face mai expresivă. Zheng remarcă, de asemenea, insinuarea numeroaselor particule din limba clasică nu doar în limba scrisă, ci și în vorbire și propune eliminarea lor în cazul în care există sinonime cu un caracter oral mai puternic.

Scriitorii ale căror opere reflectă influența limbii clasice sunt îndemnați să procedeze la înlocuirea elementelor clasice

cu termeni echivalenți din limba contemporană sau să adopte formele bisilabice, specifice limbii contemporane, în locul celor monosilabice din limba literară clasică.

Cercetarea și normarea împrumuturilor reprezintă, de asemenea, tema unor dezbateri îndelungate. Împrumuturile lexicale, prezente în limba chineză încă din dinastia Han, fuseseră în mod deosebit încurajate de către Mao Zedong (1964: 838), ca o modalitate de îmbogățire a limbii. Drept rezultat, încă din anii '50 asimilarea împrumuturilor din limbi străine se făcuse fără nici un fel de restricții, într-un avânt general spre modernizare. La Conferința pentru Standardizarea Limbii este semnalată pentru prima dată nevoia de a se impune norme și în ceea ce privește maniera de sinizare a împrumuturilor, prezente în limbă într-o proporție destul de mare, multe dintre ele create în contrast vizibil cu tiparele obișnuite de formare a cuvintelor specifice limbii chineze.

Discuțiile pe această temă urmăresc a delimita mecanismul lingvistic ideal prin care să se realizeze sinizarea acestor împrumuturi. Relevând confuziile pe care le generează calcurile fonetice, datorită faptului că fiecare hieroglifă este purtătoarea unui sens, deci nu poate fi vidată noțional pentru a reda doar sonorul, Zheng Dian (1956: 76-77) se declară pentru înlocuirea calcurilor fonetice cu cele semantice. Această modalitate ar face posibilă nu numai înlăturarea confuziilor, dar și reducerea corpului fonetic al cuvintelor polisilabice, în conformitate cu tiparele lexicale proprii limbii chineze

(monosilabice sau bisilabice). Totodată, Zheng recomandă alegerea unui singur cuvânt, cel mai transparent și lipsit de echivoc, în cazul existenței mai multor variante. Ca exemplu, el oferă cazul celor două variante - 宿命论 *suminglun* și 定命论 *dingminglun* pentru cuvântul "fatalism", propunând alegerea primului în defavoarea celui din urmă care poate fi interpretat și ca "determinism" datorită sensurilor morfemelor componente.

Referindu-se la problemele lexicale vizate de standardizare, Zheng Dian atrage atenția asupra unui alt fenomen ce necesită intervenția planificatorilor limbii, și anume condensarea unor sintagme (îmbinări uzuale) sub forma unor abrevieri. Născute din necesități de economie în comunicare, aceste forme produc adeseori confuzii, nefiind construite după anumite principii, ci fiind dictate mai degrabă de uzaj. Zheng solicită o atentă cercetare a formelor de acest tip și elaborarea unor norme care să împiedice acest fenomen să capete amploare în detrimentul clarității limbii.

Probleme similare se pun și în legătură cu formații ad-hoc și cuvintele noi rezultate în urma inversării morfemelor în cadrul unor cuvinte deja existente în limbă. Din prima categorie fac parte cuvintele care, deși se conformează tiparelor formării cuvintelor în limba chineză, sunt destul de ambigue. Foarte multe dintre aceste morfeme reprezintă morfeme sinonime alăturate pentru a forma cuvinte bisilabice, în care cel de al doilea morfem are rolul de a dubla conturul cuvântului monosilabic (spre exemplu, 盖笼 *gailong* - a acoperi, 揍打

zouda - a bate) sau cuvinte bisilabice în care un morfem a fost înlocuit cu un alt morfem cu sens apropiat (de exemplu, 概貌 *gaimao* în loc de 概况 *gaikuang* - situație sau 肥好 *feihao* în loc de 肥壮 *feizhuang* - solid). Acești compuși noi, apreciază Zheng Dian, de cele mai multe ori creați și impuși de către unii scriitori, nu reușesc să îmbogățească sau să nuanțeze limba, ci dimpotrivă generează numeroase confuzii și de aceea este absolut necesară ordonarea și restrângerea lor.

O intervenție conștientă a planificatorilor o reclamă și cuvintele noi rezultate prin inversarea morfemelor în cuvinte bisilabice mai vechi. Acest fenomen nu este nou, întrucât în limba clasică se regăsesc asemenea perechi, fără ca ele să implice vreo modificare de sens. Acest fenomen se datorează în primul rând unei flexibilități la nivelul îmbinării morfemelor, specific limbii chineze. Drept exemplu pot fi oferite aici perechile 挫折 *cuozhe* și 折挫 *zhécuo* (înfrângere), 介绍 *jieshao* și 绍介 *shaojie* (a prezenta), 施設 *shishe* și 设施 *sheshi* (a implementa) și altele. Soarta acestor perechi nu a fost întotdeauna aceeași, unele dintre ele au evoluat spre o diferențiere semantică, altele spre eliminarea variantelor și menținerea unei singure forme, iar pentru alte asemenea cuvinte s-au creat diferențe de folosire: în registrul scris sau oral.

Evidențiind nevoia ordonării și normării acestui tip de cuvinte, Zheng Dian (1956: 78-80) prezintă câteva principii care să guverneze activitatea de standardizare. În primul rând, este

propus principiul actualității, conform căruia normarea trebuie să țină seama de formele în uz la momentul respectiv, abandonându-se formele mai vechi, așadar cuvinte ca 安慰 *anwei* (a consola), 增加 *zengjia* (a spori), 次序 *cixu* (ordine) ajung să fie preferate formelor inițiale 慰安 *wei' an*, 加增 *jiazeng*, 序次 *xuci*. De asemenea, se recomandă aplicarea principiului generalizării în folosire, ceea ce înseamnă alegerea cuvintelor folosite atât în scris, cât și în vorbire, variantele cu o folosire specializată fiind eliminate. La fel de important este și principiul frecvenței folosirii, adeseori invocat în cadrul procesului de standardizare, care implică opțiunea pentru formele lexicale cu gradul cel mai mare de utilizare, eliminându-se astfel formele strict dialectale.

Un alt aspect de interes abordat în cadrul Conferinței se referă la activitatea lexicografică, extrem de importantă în contextul standardizării limbii. Atrăgând atenția asupra faptului că problemele cele mai mari ale limbii se situează la nivelul lexicului, Luo și Lǔ (1956: 18-20) consideră că această situație în bună parte se datorează lipsei unui dicționar complet, care să reflecte stadiul actual al evoluției limbii chineze contemporane și să stabilească normele pentru uzul corect. Ei arată că dicționarele de morfeme 字典 (*zidian*) existente nu mai pot servi acestui scop, odată cu instituirea varietății baihua ca limbă națională, căci dacă varietatea clasică opera cu unități lexicale monomorfemice, limba standard națională dezvăluie o pronunțată tendință spre bisilabizare, ceea ce impune

elaborarea unor dicționare în care unitatea lexicală de bază să fie cuvântul, nu morfemul. Așadar, pe lângă precizarea sensurilor și a normelor de folosire a cuvintelor, lexicoanele au și sarcina de a stabili granițele între unitățile limbii: morfem, cuvânt, sintagmă. Pentru fiecare lexem este necesară, de asemenea, fixarea pronunției cu ajutorul transcrierii fonetice, aspect în general neglijat sau realizat prin metoda *fanqie*¹ în dicționarele tradiționale.

Luo și Lǔ recomandă în aceeași măsură elaborarea unor dicționare de specialitate pentru diferite domenii, a dicționarelor de sinonime, a celor bilingve și a dicționarelor cu explicații în diferite dialecte. Ei apreciază că nevoia elaborării unor lexicoane este cu atât mai acută cu cât se remarcă, pe fondul modernizării societății, o pătrundere masivă a împrumuturilor din limbi străine, nu întotdeauna formate pe baza unor principii unitare.

Referindu-se la problematica lexicografică, Xiao Jialin (1956: 232) remarcă faptul că dificultățile majore în redactarea dicționarelor sunt generate de unele probleme nerezolvate în plan teoretic, cum ar fi lipsa unei terminologii gramaticale unitare, inexistența unor principii bine definite pentru delimitarea unităților lexicale, indecizia asupra criteriilor privind împărțirea cuvintelor în clase de cuvinte.

Cum existența dicționarelor care să statueze normele

¹ Prin metoda *fanqie* pronunția unei hieroglife era indicată cu ajutorul a două hieroglife, prima sugera inițială, iar a doua "rima" hieroglifei

lexicale ale limbii reprezintă un atribut esențial al limbii standard, Conferința stabilește, în scopul inițierii unei activități lexicografice planificate, organizarea de către Academia Chineză de Știință a unui comitet pentru planificarea dicționarelor, care are sarcina imediată de a întocmi un plan detaliat pentru redactarea lucrării “现代汉语词典” “*Xiandai hanyu cidian*” (*Dicționarul limbii chineze contemporane*).

Cât privește gramatica limbii standard, în cadrul Conferinței se relevă, de asemenea, nevoia unei intervenții deliberate a planificatorilor limbii. În Raportul prezentat, Luo și Lǚ (1956: 18-19) includ cercetarea și normarea gramaticii între obiectivele principale. Evidențiind lipsa lucrărilor cu caracter normativ în acest domeniu, cei doi lingviști recomandă ca o etapă inițială să fie elaborarea unui sistem gramatical adecvat și a unei terminologii unitare.

Abordând în mod deosebit problema standardizării gramaticii chineze, 陆宗达 Lu Zongda (1956: 69-72) apreciază ca inoportună alegerea sistemului gramatical al dialectelor nordice pentru a funcționa ca standard al limbii naționale, întrucât în cadrul grupului dialectal nordic există o anumită variație, ceea ce în opinia sa încurajează situația gravă de "haos" din gramatica chineză. El pledează în favoarea sistemului gramatical al dialectului din zona Beijing, de vreme ce acesta oferă și norma de pronunție, găsind mult mai potrivită

respective.

alegerea unui dialect specific pentru a constitui standardul și nu a unui grup dialectal, care nu poate fi tocmai omogen.

Lu Zongda semnalează o serie de aspecte ce reprezintă probleme îngrijorătoare ale gramaticii chineze, asupra cărora planificarea trebuie să-și îndrepte cu precădere atenția. El socotește că o problemă gravă este aceea a încălcării frecvente a regulilor de topică, multe asemenea situații datorându-se influenței dialectelor. Această perturbare a ordinii cuvintelor nu este indiferentă, ci afectează în mod direct sensul, într-o limbă cu topică relativ fixă cum este chineza. Lu Zongda arată că un rol important în acest sens ar trebui să-și asume operele literare, capabile să impună folosirile corecte ale limbii, dar și în cadrul acestor opere adeseori își fac simțită prezența formele dialectale, ceea ce sporește și mai mult confuzia în privința normelor lingvistice.

O altă situație care afectează grav sistemul de norme al limbii standard este, după părerea sa, folosirea incorectă a unor cuvinte vide 虚词 (*xuci*), precum și introducerea fără discernământ a unor elemente specifice limbii clasice în cadrul limbii contemporane orale. Aceste aspecte trebuie corectate prin fixarea unor norme clare care să țină seama de structura și compoziția lexicală a limbii contemporane. Nici elemente din gramaticile străine nu pot fi asimilate decât printr-un proces de selecție, deși, apreciază Lu Zongda, numeroase asemenea elemente s-au insinuat în limba comună, în special prin intermediul traducerilor proaste. Pledând pentru aceeași

asimilare selectivă a acestor elemente, 胡裕澍 Hu Yushu (1956: 231) susține ideea respingerii tendinței de "europenizare" a gramaticii chineze, prezentă la unii lingviști și literați chinezi.

Referindu-se la problemele cheie din gramatica chineză, Zhu Dexi consideră că situația cuvântului ar trebui să constituie un punct de mare interes în cadrul studiilor de gramatică. El arată că granițele dintre morfem, cuvânt și sintagmă nu au fost precis delimitate pe baza unor principii și norme, așa cum nici metodele de formare a cuvintelor nu au fost îndeajuns explorate. La rândul său, Lu Zongda (1956: 70) apreciază că în nenumărate situații, sub influența dialectelor, este distrus caracterul unitar al cuvintelor, manifestându-se tot mai mult tendința despărțirii cuvintelor bisilabice în morfeme acolo unde acest lucru nu este reclamat de principii sintactice (de pildă 美不美 *mei bu meili*) - frumos sau nu, în loc de 美丽不美丽 *meili bu meili*, ori 需不需要 *xu bu xuyao* - trebuie sau nu, în loc de 需要不需要 *xuyao bu xuyao*).

Totodată, sunt semnalate neajunsurile în plan teoretic, insuficienta cercetare a problemelor de gramatică chineză, fapt ce împiedică elaborarea unui sistem gramatical normat și întocmirea unor manuale eficiente pentru predarea limbii standard. Lipsa unității de opinie în ceea ce privește gramatica acestei varietăți lingvistice reprezintă, de asemenea, un impediment major în cadrul procesului de standardizare a limbii, foarte mulți participanți la Conferință considerând că prima etapă ar trebui să o constituie instituirea unui sistem și a unei

terminologii gramaticale cuprinzătoare, care să se bucure de acordul unanim.

Așa cum se precizează și în "Sinteza" dezbaterilor (Chen Wangdao, 1956: 236), Conferința din 1955 marchează un moment crucial în procesul normării limbii în China prin problematica sistematic abordată și prin programul pe care îl elaborează în vederea creării limbii standard pe baza unor principii științifice și într-o manieră organizată.

2.3. Acțiuni normative întreprinse în etapa 1955-1978.

În această atmosferă de intensă preocupare față de soarta varietății standard sunt inițiate activități lingvistice în conformitate cu programul întocmit de Conferința pentru Standardizarea Limbii Chineze din 1955.

Ca o primă măsură, predarea gramaticii și limbii în școli capătă un caracter sistematic, ceea ce impune elaborarea unei serii de manuale între 1955-1957, lucru deloc lipsit de dificultăți datorită nenumăratelor divergențe de opinie în privința problemelor gramaticale.

Ca răspuns la recomandările Conferinței, cât și pentru a veni în întâmpinarea necesităților didactice din învățământul mediu, în 1956 apare lucrarea "暂拟汉语教学语法系统" "*Zanni hanyu jiaoxue yufa xitong*" (*Proiect temporar pentru un sistem gramatical în predarea limbii chineze*), rod al cercetării

desfășurate de un grup de lingviști conduși de 张志公 Zhang Zhigong. Lucrarea sintetizează punctele de vedere comune din perioada anilor ' 40-' 50, propunându-și să ofere un sistem normat, cu accent în analiză pe structura gramaticală și nu atât de mult pe sens, ceea ce distinge această gramatică de alte lucrări din perioada respectivă.

Lucrarea “Zanni hanyu jiaoxue yufa xitong” este urmată de manualul “语法和语法教学” ” *Yufa he yufa jiaoxue*” (“Gramatica și predarea ei”), apărută în 1957, precum și de lucrarea “汉语知识” ” *Hanyu zhishi*” (“Cunoștințe de limbă chineză”), din 1959, care aduc completări cu unele aspecte neabordate sau insuficient tratate până atunci.

Noul sistem gramatical, cu o semnificație aparte în cadrul procesului de codificare a gramaticii, este prezentat într-o formă completă în “汉语知识” ” *Hanyu zhishi*” , elaborată tot sub îndrumarea lui Zhang Zhigong. Lucrarea abordează diferite compartimente ale limbii: lexic, gramatică, stilistică, scriere, dintre care secțiunea referitoare la gramatică deține o pondere foarte mare în economia lucrării.

Definind gramatica drept sistemul de norme ce privesc folosirea cuvintelor și construirea propozițiilor, lucrarea stabilește ca unități de bază ale sistemului gramatical cuvântul 词 (*ci*) și propoziția 句 (*ju*) și se orientează cu precădere spre descrierea caracteristicilor gramaticale ale diferitelor clase de cuvinte și spre regulile de structurare a propoziției. Chiar dacă

sistemul de analiză gramaticală propus de “*Zanni hanyu jiaoxue yufa xitong*” dezvăluie influența lingvisticii structuraliste, totuși el se menține în general în tiparele gramaticii tradiționale.

Progresul în adoptarea metodei structuraliste ca metodă principală de cercetare a gramaticii este realizat prin publicarea în Statele Unite de către Zhao Yuanren a lucrării “*A Grammar of Spoken Chinese*” (1968), care este tradusă în China în 1979 sub titlul “汉语口语语法” “*Hanyu kouyu yufa*”. Fiind destinată străinilor care învață limba chineză, lucrarea dovedește o grijă deosebită pentru fixarea normelor, atrăgând atenția și asupra situațiilor de ambiguitate, ușor trecute cu vederea în gramaticile precedente. Ideea analizei frazei pe nivele de structurare, cât și cea a funcției gramaticale folosite drept criteriu principal în împărțirea cuvintelor în clase gramaticale sunt preluate în anii următori de către numeroși gramaticieni chinezi, fiind socotite adecvate pentru explicarea unor fenomene lingvistice complexe.

Un alt element remarcabil al lucrării lui Zhao Yuanren este acela că autorul își fixează ca obiect de studiu limba vorbită din Beijing, atrăgând atenția și altor lingviști chinezi asupra necesității studierii aspectului oral al limbii.

Influența structuralismului poate fi detectată și în “现代汉语语法讲话” “*Xiandai hanyu yufa jianghua*” (“*Prelegeri despre gramatica limbii chineze contemporane*”), publicată în 1961 sub îndrumarea lui 丁声树 Ding Shengshu.

Lucrarea acordă importanță în aceeași măsură studiului limbii scrise și limbii vorbite, punând accentul pe latura practică, fără să se pretindă a fi la nivelul unui tratat de gramatică. Bogate în exemplificări din limba vorbită specifică zonei Beijing sau din operele literare moderne, prelegerile țintesc spre atragerea cititorului în descoperirea regulilor limbii. Autorii încearcă să evite greșeala comisă în trecut în elaborarea gramaticilor normative, și anume de a porni de la emiterea unor norme care nu întotdeauna se regăseau în totalitate în funcționarea concretă a limbii.

Autorii analizează minuțios un volum însemnat de exemple, însă uneori omit să formuleze regulile ce decurg din aceste exemplificări, fapt ce diminuează oarecum valoarea normativă a lucrării. În "Prefață", colectivul de redacție precizează că acestea sunt doar dezbateri ale unor probleme de gramatică și nu au un caracter de sinteză sau un caracter didactic. De asemenea, ei arată că lucrarea nu se adresează specialiștilor, ci scopul pe care l-au urmărit a fost de a-i ajuta pe oamenii obișnuiți "să învețe gramatica limbii chineze cugetând singuri asupra exemplurilor concrete" (Ding Shengshu, 1961: 7). Cu toate acestea, lucrarea este considerată un moment bun în conturarea procesului de codificare a gramaticii chineze.

Tot în această perioadă se organizează o serie de sesiuni științifice pe diverse probleme fierbinți ale gramaticii chineze, cum ar fi Dezbaterile privind problema claselor de cuvinte "关于汉语词类问题讨论" ("Guanyu hanyu cilei

wenti taolun”), între anii 1953-1955, și Dezbaterile privind problematica subiectului și obiectului “关于汉语的主语, 宾语问题讨论” (*“Guanyu hanyu de zhuyu, binyu wenti taolun”*), între 1955-1956. În urma acestor dezbateri sunt publicate lucrările “汉语词类问题” *“Hanyu cilei wenti”* (*“Problema claselor de cuvinte în limba chineză”*) și respectiv “汉语的主语, 宾语问题” *“Hanyu de zhuyu, binyu wenti”* (*“Problema subiectului și obiectului în limba chineză”*).

În perioada 1957-1962 problemele legate de metoda de analiză a gramaticii chineze captează atenția cercetătorilor, preocupările acestora concretizându-se în numeroase articole publicate în revista *“Zhongguo yuwen”* (*“Limba chineză”*). Metoda ideală pentru care se optează este cea care îmbină analiza structurală cu cea semantică, apreciată ca un mare progres în gândirea gramaticală chineză, până atunci foarte atentă mai ales la sens.

Această perioadă de efervescentă în domeniul cercetării gramaticale este însă întreruptă de Revoluția Culturală (1966-1976) care înseamnă un puternic regres nu doar în domeniul planificării lingvistice și cercetării, dar și în ceea ce privește folosirea limbii. Reacția împotriva așa-numitului “spirit elitist burghez” atrăgea după sine o aversiune față de exprimarea elegantă, corectă, precum și respingerea încercărilor de ordonare și normare a limbii, acestea fiind identificate drept preocupări burgheze inutile. În schimb, este lansată moda

exprimării vulgare, bombastice, a formei fără conținut, ceea ce bulversa normele lingvistice fixate până atunci.

2.4. Noi orientări în procesul de standardizare lingvistică în anii ' 80 și ' 90.

Etapa revirimentului debutează abia în aprilie 1978, când are loc Conferința Lingvistică de la Suzhou, în care sunt analizate efectele dezastruoase ale Revoluției Culturale asupra cercetării limbii. Tot cu această ocazie este relansată cercetarea lingvistică și planificarea limbii.

Un eveniment important este înființarea în 1980 a Asociației Chineze de Lingvistică 中国语言协会 (*Zhongguo yuyan xiehui*), care din anul următor organizează la fiecare doi ani o conferință științifică pentru dezbaterile problemelor de interes din lingvistica chineză: metode de analiză, tipuri de propoziții, delimitarea unităților limbii etc.

De asemenea, sunt reluate preocupările din domeniul standardizării, cu precădere al normării gramaticii. Din nevoia de a oferi o gramatică normativă standard pentru învățământul superior, în 1980 este publicată ediția revizuită a lucrării “现代汉语” “*Xiandai hanyu*” (“*Limba chineză contemporană*”) a lui 黄伯荣 Huang Borong . Ea pune accentul pe prezentarea cunoștințelor de gramatică într-o manieră sistematică, adoptând perspectiva și o mare parte din terminologia utilizată de gramatica “*Zanni*” .

Lucrarea este acceptată imediat ca material de studiu pentru învățământul superior, fiind socotită sinteza unei îndelungate cercetări în domeniul limbii.

Prin același proces de revizuire trece și gramatica “*Zanni*” care după 1980 devine materialul de bază pentru învățământul gimnazial. Revizuirile și adăugirile au drept scop întărirea caracterului normativ al lucrării, urmărind instituirea unor reguli precise în folosirea și canalizarea limbii, în conformitate cu noile poziții teoretice. Printre modificările esențiale în gramatica “*Zanni*” se numără adoptarea metodei de analiză pe nivel de structurare (spre deosebire de metoda analizei în constituenții frazei din ediția inițială), precum și adăugarea morfemului, sintagmei și grupului de propoziții ca unități ale analizei limbii, la cele două unități distinse inițial: cuvântul și propoziția.

Însă perioada de reviriment a planificării lingvistice nu înseamnă doar o încercare de reluare a preocupărilor de standardizare și reelaborare de noi lucrări cu caracter normativ, ci și o reconsiderare a atitudinii față de limbă. După mai bine de 10 ani de profunde tulburări sociale, la începutul anilor '80 se lansează adevărate campanii menite să reeduce și să reabiliteze valorile morale tradiționale, repudiate în timpul Revoluției Culturale. Între acestea este promovată în primul rând Campania pentru înfrumusețarea limbii 语言美 *Yuyan mei*, născută din nevoia reinstituirii normelor lingvistice, a exprimării elegante și corecte. În acest sens, articolul “大家都

讲究语言的文明和健康” “*Da jia dou jiangjiu yuyan de wenming he jiankang*” (“*Toată lumea să prețuiască cultivarea și sănătatea limbii*”), din 19 iunie 1981, constituie un îndemn spre mobilizare generală în vederea folosirii corecte a limbii standard: “Folosirea corectă a limbii înseamnă atât să vorbim civilizată, cât și să vorbim în conformitate cu standardul. Trebuie să învățăm să ne exprimăm gândurile și sentimentele exact, sănătos și elegant.” (“*Renmin Ribao*” , 19/6/1981).

Articolul semnalează existența unui număr îngrijorător de situații de folosire incorectă a cuvintelor, de greșeli gramaticale sau de exprimări precare din punct de vedere al logicii și îndeamnă la o mai atentă însușire a normelor lingvistice.

În urma declanșării acestei campanii se organizează numeroase dezbateri ale planificatorilor, care pun în discuție stadiul actual al limbii chineze și căile adecvate pentru dezvoltarea ei. Totodată, apar publicații vizând dezvoltarea capacității limbii standard de a servi drept cadru de referință pentru corectitudine, cât și cultivarea sentimentelor de fidelitate și atașament ale vorbitorilor față de această varietate. Astfel de publicații sunt “语言美” “*Yuyan mei*” (“*Infrumusețarea limbii*”), publicată în Yunnan, sau “礼貌与礼貌语言” “*Limao yu limao yuyan*” (“*Politețea și limba politicoasă*”), care apare la Beijing.

Anii ' 80 marchează, într-adevăr, începutul unei noi etape, superioare, a procesului de standardizare a limbii, în care se remarcă în primul rând o pronunțată tendință spre

sistematizare și dezvoltare a unui cadru teoretic nou, riguros alcătuit. De asemenea, se evidențiază și o mai accentuată politicizare a planificării lingvistice. Abordarea acestei activități prin prisma dezideratelor politice revine în actualitate cu mai multă putere în ultimul deceniu. Acest aspect este reflectat în mod pregnant de Conferința Națională Privind Planificarea Lingvistică (ianuarie 1986), ce este apreciată ca un moment important în orientarea acestei activități, în contextul societății chineze moderne. Sub directa îndrumare a unor organisme politice, cum ar fi Comitetul Central al Partidului Comunist și Consiliul de Stat, Conferința stabilește o serie de direcții și sarcini ale activității lingvistice în noua etapă, care sunt urmărite consecvent în anii următori.

Astfel, direcțiile politicii lingvistice sunt prezentate în Programul Conferinței după cum urmează:

1. implementarea politicii lingvistice a statului;
2. stimularea standardizării limbii și scrierii;
3. continuarea Reformei Scrierii;

La acestea se adaugă sarcinile concrete ce revin planificatorilor limbii:

1. îndeplinirea activităților de normare a limbii chineze;
2. promovarea neconținută a limbii standard;
3. promovarea în continuare a planului de transcriere fonetică;
4. întărirea cercetării fundamentale și a studiului aplicativ al limbii și scrierii;

5. efectuarea anchetelor lingvistice și a studiilor sociale.

Programul, care se dovedește a fi un document pilot al planificării lingvistice pentru viitor, subliniază necesitatea ca această activitate să se desfășoare constant și organizat, conform direcțiilor stabilite în consonanță cu politica generală a statului. Problemele lingvistice vizate de acțiunea normativă sunt prezentate în lumina semnificației lor socio-politice și mai puțin sunt dezbătute aspectele particulare ce țin de sfera lingvistică.

Întrucât Conferința urmărește trasarea programului ideologic de orientare a planificării limbii și scrierii, discuțiile au în vedere integrarea problematicii lingvistice într-un nou context și promovarea limbii standard, acestea fiind identificate ca dezideratele majore ale noii etape, condiții indispensabile ale unei națiuni unite și moderne.

De un interes deosebit se bucură problema promovării și generalizării folosirii limbii standard în toate zonele țării, în această privință recomandându-se intensificarea predării limbii standard în școlile de toate gradele și sub toate aspectele (citit, scris, vorbit). Pentru atingerea acestui obiectiv Conferința solicită o mai bună pregătire a cadrelor didactice, precum și o participare mai activă a mijloacelor de comunicare în masă pentru a se susține însușirea limbii standard. În strânsă legătură cu răspândirea acestei varietăți se află în continuare implementarea planului de transcriere fonetică, element necesar în deprinderea corectă a pronunției standard.

În privința scrierii, ca și în perioada precedentă, Conferința nu oferă un program clar, ci situează trecerea la o scriere alfabetică într-un viitor nedefinit. Este recomandată continuarea normării scrierii, deoarece există în societate fenomene grave de scriere greșită a unor hieroglife, de folosire abuzivă a hieroglifelor nesimplificate sau de simplificare ad-hoc. Simplificarea hieroglifelor este apreciată ca o direcție ce trebuie continuată, însă se solicită adoptarea unei atitudini mai precaute care să nu ducă la perturbarea sistemului de scriere, ci să-i asigure stabilitate și echilibru.

Discutând problema ordonării și simplificării hieroglifelor, Bo Yonghe (1987: 89-103) arată că în anii ' 80 se remarcă o mai pronunțată delimitare a două opinii referitoare la simplificare: pe de o parte cei care susțin necesitatea continuării acestui proces, ceea ce ar implica o ușurare a învățării scrierii, și pe de altă parte cei care se declară împotriva, considerând că generalizarea învățământului și înlăturarea analfabetismului s-a rezolvat într-o mare măsură, astfel încât simplificarea în continuare va crea numeroase dificultăți celor nevoiți să învețe în paralel și variantele nesimplificate pentru a avea acces la lucrările clasice. Cu toate acestea, subliniază Bo Yonghe, linia generală urmată de planificatorii scrierii este cea a unei simplificări continue, dar rezonabile, în paralel cu cercetarea și ordonarea hieroglifelor în uz.

Deși rămîne doar la nivelul trasării coordonatelor generale pe care se va desfășura procesul de standardizare a

limbii și scrierii chineze, Conferința din 1986 este considerată un eveniment major în organizarea planificării lingvistice într-o perioadă cu obiective, priorități și necesități noi.

Anii ' 90 aduc în prim plan o evidentă tendință spre teoretizare, deoarece planificatorii limbii resimt acut nevoia elaborării unui aparat teoretic și conceptual care să servească în mod eficient în acțiunea asupra limbii. Deși din revistele de specialitate: “ 中国语文 ” * *Zhongguo yuwen* (“Limba chineză”), “ 语文建设 ” * *Yuwen jianshe* (“Planificarea lingvistică”), “ 汉语研究与教学 ” * *Hanyu yanjiu yu jiaoxue* (“Cercetarea și predarea limbii chineze”) rezultă cel mai adesea un anumit entuziasm în privința acestei acțiuni, totuși lipsa unei riguroase teorii a planificării lingvistice reprezintă o problemă serioasă.

Într-un articol retrospectiv referitor la procesul de normare a limbii și scrierii chineze pe parcursul a 40 de ani (1950-1990), 吕冀平 Lu Jiping și 戴昭铭 Dai Zhaoming (1990: 18-26) apreciază că mutația fundamentală care s-a produs în procesul planificării lingvistice în ultimii ani este conștientizarea necesității de a desfășura o asemenea activitate pe baza unei teorii solide, cu metode și căi specifice.

Apreciind ca pozitive încercările unor lingviști de a alcătui lucrări de specialitate cu un pronunțat caracter teoretic, în perioada 1986-1990, Lu și Dai (1990: 26) atrag atenția asupra unei discipline dezvoltate în sfera lingvisticii occidentale - sociolingvistica, recomandând preluarea perspectivei de studiu,

a conceptelor și metodelor, în așa fel încât să fie posibilă constituirea unui sistem teoretic specific, adecvat planificării limbii chineze.

De altfel se poate constata în ultimii ani, comparativ cu perioada precedentă, conturarea unei noi orientări în studiul limbii, și anume aplicarea unor cunoștințe din domenii diferite, cum ar fi antropologia, sociologia, psihologia, a căror asimilare în teoria planificării lingvistice este considerată indispensabilă. Lingviștii chinezi par a înțelege că doar astfel este posibilă relevarea unor aspecte ce țin de interferența dintre cele două structuri: cea lingvistică și cea socială, interferență ce trebuie luată în considerație în procesul de planificare a limbii. Pare evident că simpla emiteră de reguli este insuficientă atâta vreme cât ea nu este susținută de o înțelegere exactă a contextului extralingvistic și de aprofundarea mecanismului socio-psihologic ce generează problemele lingvistice vizate de standardizare.

În scopul de a contribui la constituirea unei baze teoretice, lucrarea “ 汉语文字规范化与指导 ”
“Hanyuyan wenzhi guifanhua yanjiu yu zhidao” (*“Cercetări și direcții în standardizarea limbii și scrierii chineze”*), 1992, aparținând lui 张玉来 Zhang Yulai și 程凯 Cheng Kai, pe lângă sinteza experienței normative realizată în prima parte, își propune să contureze un cadru teoretic enunțând o serie de principii care ar trebui, după părerea lor, să dirijeze planificarea lingvistică în fiecare compartiment al limbii. Printre acestea se numără:

- principiul eficienței, care solicită ca acțiunea normativă să urmărească în primul rând sporirea economiei și eficienței în limbă;

- principiul obiectivității, care cere ca în alegerea formelor standard să se țină seama de tendința de evoluție a limbii și de uzaj;

- principiul răspândirii, în virtutea căruia planificatorii limbii trebuie să ia în considerație formele lingvistice în uz;

- principiul previziunii, care presupune un studiu al posibilităților de evoluție a limbii și scrierii, anticipând care forme alese ca standard vor fi acceptate de către vorbitori.

Unele dintre aceste principii sînt prezente în numeroase studii de planificare lingvistică, dar se poate observa încă lipsa unei unanimități de opinii, unii cercetători încercând să realizeze o rafinare a sistemului teoretic prin introducerea unor principii suplimentare, cum ar fi principiul necesității (urmărește să determine în ce măsură o anumită formă lingvistică este resimțită ca necesară în limbă), principiul clarității (solicită alegerea formelor cu un grad sporit de inteligibilitate).

Zhang Yulai și Cheng Kai apreciază că deși în ultimii ani standardizarea limbii se efectuează mult mai științific, urmărindu-se îndeaproape aceste principii, nu întotdeauna rezultatele obținute confirmă așteptările planificatorilor. De pildă, în unele situații principiul eficienței dictează alegerea formei lingvistice de către planificatori și, cu toate acestea, ea nu este acceptată de către vorbitori, care rămân fideli unei alte forme,

neconcordante cu standardul. Aici este important de analizat mecanismul complex care determină alegerea vorbitorilor, studiu ce revine planificatorilor limbii prin cumularea tuturor cunoștințelor teoretice și practice.

În materialele de specialitate se subliniază că procesul de standardizare a limbii ar trebui să țină seama de aceste principii și mai ales să respecte trăsăturile specifice și legile evoluției limbii chineze (陈章太 Chen Zhangtai, 1987: 377). Se recomandă, în general, ca planificatorii limbii să adopte o atitudine ponderată, iar normele să dovedească ceea ce Garvin (1974) numește "stabilitate flexibilă", întrucât s-a demonstrat că orice exces în direcția fixării unor norme unice, rigide, poate conduce la respingerea lor de către vorbitori.

2.5. Organisme de planificare a structurii interne a limbii.

Printre numeroasele probleme puse în discuție în cadrul Conferinței pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane din 1955 este semnalată și necesitatea înființării unor organisme specializate care să se ocupe de elaborarea normelor din diferite compartimente ale limbii. Datele referitoare la aceste organisme nu sunt foarte bogate, totuși din materialele de specialitate și din articolele de presă se pot desprinde unele informații ce permit conturarea unei imagini privind repartizarea funcțiilor de normare a limbii și de implementare a standardului

ales.

Una dintre principalele autorități în domeniu este Institutul de Lingvistică 语言研究所 *Yuyan yanjiusuo*, înființat în 1950, iar din 1977 trecut în subordinea Academiei de Științe Sociale 中国科学院 *Zhongguo kexueyuan*, căruia îi revine sarcina de a dirija activitatea de cercetare a limbii în scopul normării ei. Reunind o seamă de lingviști de prestigiu, institutul se cantonează mai mult în perimetrul cercetării limbii contemporane decât în sfera normativă. Cu toate acestea, din cercetarea desfășurată în acest cadru rezultă și o serie de norme lingvistice pe care institutul le încredințează spre promovare în anii ' 50 în special postului Radio Beijing. Ting Yilan (1956: 143) apreciază colaborarea dintre cele două instituții ca fiind destul de eficientă, ea pornind de la principiul că implementarea unei norme este garantată de utilizarea frecventă pe un post de largă audiență.

Radio Beijing nu își asumă doar rolul de promotor al standardului lingvistic, ci adeseori participă direct la însuși procesul de fixare a normelor, întocmind liste de termeni specifici dialectului Beijing prezenți în limba standard sau, mai mult, apelând la opiniile ascultătorilor pentru a se decide asupra alegerii formei standard de pronunție în cazurile controversate. .

Informații mai detaliate există referitor la organismele normative din domeniul planificării lexicului, aici unitățile specializate pe diverse probleme fiind mai numeroase. Un asemenea organism este Biroul pentru Redactări și Traduceri

中国科学院编译局 *Zhongguo kexueyuan bianyiju* din cadrul Academiei Chineze, care funcționează încă din 1949, investit cu putere de decizie în ceea ce privește folosirea terminologiei științifice.

Un nou organism normativ este organizat în mai 1955 sub îndrumarea Comitetului Politic Chinez, Comitetul pentru Unificarea Termenilor Științifici 学术名词同一工作委员会 *Xueshu mingci tongyi gongzuo weiyuanhui*, care odată cu integrarea sa în Academia Chineză, în 1978, se numește Secțiunea pentru Complilarea Termenilor din Domeniul științelor Naturale 中国科学院自然科学名词编订室 *Zhongguo kexueyuan ziran kexue mingci biandingshi*.

Sarcinile Secțiunii sunt preluate în 1978 de către Comitetul Național pentru Elaborarea Termenilor din Domeniul Științelor Naturale 全国自然科学名词审订委员会 *Quanguo ziran kexue mingci shending weiyuanhui*, care reunește un număr de 70 de membri și deține o sferă mult mai largă de activități. Obligațiile Comitetului vizează elaborarea planului de unificare a termenilor din domeniul științelor naturale (considerate într-un sens larg) și a planului de implementare a normelor lexicale fixate. Se observă în ultimii ani o mai puternică ancorare a acestui organism în procesul de standardizare a limbii și o detaliere sporită a obiectivelor. O lucrare de amploare, rod al activității Comitetului, este “中国大百科全书” “*Zhongguo da baike quanshu*” (“*Marele dicționar enciclopedic chinez*”), care cuprinde mai multe

volume.

Tot în cadrul Academiei Chineze funcționează încă de la înființarea acesteia în 1949 Biroul pentru Compilări și Traduceri 编译局 *Bianyiju*, având ca obiectiv principal editarea de reviste din domeniul științei și tehnicii, dar și luarea unor decizii în privința folosirii termenilor științifici și a împrumuturilor din limbi străine. Până în 1956 activitatea acestui birou se reduce însă doar la întocmirea unor liste de termeni însoțiți și de traducerea lor în câteva limbi străine.

După acest an, când și interesul pentru standardizarea limbii sporește considerabil, Academia Chineză reorganizează cele câteva secțiuni cu sarcini normative într-una singură - Comitetul pentru Traduceri și Publicații 中国科学院编译出版委员会 *Zhongguo kexueyuan bianyi chuban weiyuanhui*, menit să joace un rol mai important în procesul de standardizare. Chiar dacă la început se vorbește în presă despre activitatea intensă a Comitetului, treptat el a devenit aproape inexistent, lipsit de sprijinul Academiei și al altor instituții cu care se presupunea că va colabora ("*Guangming Ribao*" , 1/4/1957).

În anii următori referirile la aceste organisme se fac în presă pe un ton critic, numeroase nemulțumiri fiind exprimate față de ineficiența și progresul prea lent al procesului de standardizare a limbii chineze contemporane.

În momentul actual, deși activitatea normativă este mult mai bine organizată, în conformitate cu obiective mult mai

detaliate, se apreciază că standardizarea lexicului, cât și a gramaticii, nu este înțeleasă în adevărata sa semnificație și că nici nu există organisme suficiente care să desfășoare această activitate (Cheng și Zhang, 1992: 213).

Recent, cu o contribuție prețioasă la procesul standardizării limbii și scrierii chineze se evidențiază Institutul de Lingvistică Aplicată 语言文字应用研究所 *Yuyan wenzhi yingyong yanjiusuo*, sub îndrumarea Comitetului Național pentru Planificarea Lingvistică 国家语言文字委员会 *Guojia yuyan wenzhi weiyuanhui*. Înființat în 1984, Institutul reunește câteva secțiuni specializate pentru cercetarea și normarea limbii în diferite compartimente: pronunție, gramatică, transcriere fonetică. La acestea se adaugă secțiunile destinate ordonării hieroglifelor și cercetării sociolingvistice.

Institutul prezintă rezultatele activității sale normative periodic prin intermediul revistei “语言文字应用” “*Yuyan wenzhi yingyong*” (“*Lingvistica aplicată*”), considerată o publicație extrem de importantă pentru elaborarea normei lingvistice.

La toate aceste autorități, dintre care le-am menționat pe cele mai reprezentative, se adaugă efortul autorilor de gramatici și manuale, care prin lucrările elaborate contribuie în mod direct la procesul standardizării limbii chineze, precum și la implementarea normelor.

Dacă multă vreme nu a existat o organizare a activităților de standardizare în structura internă a limbii sub forma unor

instituții specializate, după 1950 se remarcă o creștere evidentă a interesului pentru constituirea unor asemenea autorității planificatoare, cu precădere după Conferința din 1955, când se întocmește planul ce cuprinde obiectivele și strategiile procesului de standardizare a limbii și scrierii chineze.

În anii ' 90, sub impactul îndemnurilor către mobilizare generală în vederea apărării purității limbii, concomitent cu apărarea unității naționale, problema standardizării limbii devine o problemă de interes general, intens dezbătută în presă, în revistele de lingvistică, dar și în cadrul conferințelor politice. Se poate observa în ultima vreme o tendință mai pronunțată de concentrare a eforturilor tuturor autorităților planificatoare pentru a desfășura o activitate normativă strict organizată, în concordanță cu obiectivele propuse și pe deplin integrată în contextul socio-politic și cultural specific chinez.

2.6. Tentative de evaluare a procesului normativ.

Pe măsură ce în ultimii ani s-a încercat organizarea procesului de standardizare a limbii chineze pe baza unor principii riguros elaborate, au existat și tentative de evaluare a eficienței și rezultatelor obținute. Dacă vreme îndelungată, sub influența atmosferei generale din societatea chineză, entuziasmul și angajarea politică împiedicau aprecierea exactă a rezultatelor activității de planificare lingvistică, în ultima vreme

se remarcă tendința unei evaluări lucide, obiective a împlinirilor, dar și a eșecurilor înregistrate în acest complex proces de intervenție deliberată în limbă.

Preocuparea pentru dezvoltarea unei limbi standard care să satisfacă toate necesitățile de comunicare în societate - garanție a consolidării unității naționale - stă la baza tuturor acțiunilor în domeniul planificării lingvistice.

În paralel cu desfășurarea unei constante activități de normare a lexicului și gramaticii, se observă o puternică implicare a tuturor forțelor în implementarea acestei varietăți, socotită drept un element indispensabil al unei națiuni moderne și unite.

Deși se prevede ca limba standard să servească drept limbă de comunicare, limbă de lucru în societate și limbă a mijloacelor de comunicare în masă, se apreciază că deocamdată folosirea reală a acestei varietăți este departe de a atinge acest ideal. În acest context s-au elaborat documente care prevăd impunerea limbii standard în școlile de toate gradele, precum și în orice cadru oficial, în absolut toate regiunile țării. Cu toate acestea, studiile efectuate demonstrează că foarte puțini vorbitori de dialecte reușesc să se conformeze întru totul cerințelor.

Această situație poate fi motivată prin interferența masivă a dialectelor care, în pofida eforturilor susținute pentru promovarea limbii standard, dovedesc o vitalitate remarcabilă. Desigur că în acest sens o contribuție foarte mare o au factorii

extralingvistici, cum ar fi contextul geografic și social chinez, în care cu cât distanța este mai mare față de nordul vorbitor de limbă standard, cu atât implementarea normei unice este mai dificilă.

În plus, o serie de dialecte utilizate în regiunile sudice tind să capete un anumit prestigiu, conferit de dezvoltarea economică a respectivelor zone. În aceste condiții, deși limba standard se bucură de un statut superior, fiind varietatea cea mai elaborată, cu parametri cei mai ridicați de codificare, totuși ea se confruntă cu ascensiunea unor dialecte sudice (spre exemplu, Min, Yue), pe fondul prosperității economice și sociale a zonei sudice, ceea ce subminează implementarea normei unice la cotele prevăzute de politica lingvistică a statului.

Studiile efectuate au demonstrat că în zonele dialectale sistemul de învățământ încă nu se ridică la nivelul solicitat în predarea limbii standard. 于根元 Yu Genyuan (1988) consideră că există chiar tendința de a neglija însușirea acestei limbi după clasele primare. Lipsa mobilității geografice pentru o mare parte a populației îi determină pe mulți vorbitori de dialecte să se limiteze la însușirea unor cunoștințe minime de limbă standard. Rezultatul în aceste situații este atât generalizarea folosirii varietății standard, cât și apariția unui hibrid, constituit din elemente dialectale grefate pe structura limbii standard.

Chen Zhangtai (1987: 372) consideră că la această situație de "diluare" a standardului lingvistic pare să fi contribuit nu doar ineficiența sistemelor de implementare a normei unice,

ci și propunerea la nivel oficial a unei scări gradate de cerințe în însușirea limbii standard¹.

Pentru a contracara anumite tendințe care afectează implementarea normei lingvistice, politica lingvistică a ultimilor ani pune accentul pe promovarea intensivă a limbii standard pe toate căile și printr-o propagandă susținută, desfășurată sub semnul marilor imperative politice: unificare și progres.

În ceea ce privește planificarea structurii interne a limbii, se apreciază că s-au făcut progrese considerabile în sensul impunerii normelor, cât și al cercetării. Existența unor norme unice, absolute, rămâne mai mult un ideal, căci limba, ca organism viu, se află într-o permanentă evoluție, fiind supusă influențelor contextului social în care se manifestă.

În domeniul pronunției, dat fiind inventarul restrâns de reguli, elaborarea normelor nu a reprezentat o dificultate, dar problemele majore apar în implementare, acolo unde influența dialectală îngreunează însușirea normelor de pronunție. Însă nu numai factorul lingvistic afectează impunerea pronunției standard, ci și factorii sociali. S-a constatat în ultimii ani o

¹ Pentru gradul 1 se solicită cunoașterea limbii standard, respectându-se îndeaproape norma la nivel fonetic, lexical, gramatical. Această cerință este formulată în primul rând pentru lucrătorii din mass media. La gradul 2 se admit unele devieri de la normă, acesta fiind nivelul pe care ar trebui să îl atingă cea mai mare parte a vorbitorilor. Pentru gradul 3 vorbitorii trebuie să stăpânească bine limba standard, dar se acceptă o anumită influență dialectală. Chiar dacă se propune o implementare flexibilă, moderată, a limbii standard, în realitate o mare parte a vorbitorilor se situează abia la nivelul 3.

tendință a vorbitorilor din marile orașe de a prelua elemente fonetice specifice dialectelor vorbite în zonele sudice, în Hong Kong și Taiwan. Aceasta se datorează în primul rând prestigiului pe care îl dețin aceste varietăți. În fața acestor dificultăți, planificatorii limbii consideră că este necesară continuarea procesului de promovare a limbii standard pe toate căile și printr-o activitate mult mai organizată.

Dintre toate domeniile vizate de standardizare, gramatica este socotită ca fiind cea mai deficitară. Se apreciază că aici rezultatele obținute în procesul normativ în ultimii 40 de ani sunt încă departe de nivelul atins în general de activitatea de planificare a limbii chineze. În toate documentele de planificare lingvistică se relevă faptul că, deși s-au făcut progrese în cercetarea structurii limbii și s-au publicat numeroase lucrări de specialitate, încă nu există un standard clar, unanim recunoscut.

Zhang și Cheng (1992: 258) arată că distanța încă existentă între registrul scris și cel oral în limba chineză reprezintă un impediment în plus, căci standardizarea se îndreaptă cu precădere asupra registrului scris, în timp ce exprimarea orală intră

într-o mai mică măsură în sfera de preocupări a planificatorilor. Autorii consideră că standardizarea ar trebui, dimpotrivă, "să se intereseze în primul rând de registrul oral, care constituie baza registrului scris", iar în elaborarea normelor să se țină seama de formele uzuale, încetățenite în limbă și nu de ceea ce autoritățile normative apreciază ca fiind corect. Cei

doi lingviști susțin că această impunere a unor norme artificial create de planificatori reprezintă greșeala majoră care s-a comis în standardizarea gramaticii chineze contemporane.

În ultima perioadă tot mai mulți cercetători au evidențiat necesitatea ca în standardizarea gramaticii să fie studiat mai mult registrul oral, care trebuie, de asemenea, să fie guvernat de norme.

Se consideră că un impediment important în desfășurarea standardizării gramaticii îl constituie încă lipsa unor principii unitare, divergențele de opinii în numeroase cazuri având o influență negativă asupra normării.

În privința standardizării scrierii, un alt domeniu de mare interes în cadrul planificării lingvistice în China, s-a acumulat o bogată experiență pe parcursul unui secol întreg de proiecte și încercări temerare, de la cele mai radicale, de reformă a scrierii, până la cele mai moderate, de simplificare. Practica normativă în această sferă a înregistrat în modul cel mai evident atât succese, cât și eșecuri, ce constituie puncte de reper importante pentru traseul viitor pe care îl va urma scrierea chineză.

Date fiind funcțiile sociale și valorile simbolice ale scrierii, s-a putut observa că simpla angajare într-o acțiune normativă a autorităților planificatoare nu este suficientă fără o cunoaștere exactă a contextului psiho-social. De aceea, se recomandă reconsiderarea lucidă a perspectivelor de evoluție a scrierii hieroglifice pentru a nu se repeta experiențele trecute ce

porneau de la premisa că scrierea, ca și limba, poate fi dirijată în mod deliberat conform voinței autorităților normative. Se apreciază că situațiile de eșec, cum ar fi "Cel de al doilea plan de simplificare a hieroglifelor" (1977) se datorează tocmai neînțelegerii acestor factori extralingvistici, cât și dinamicii practicii normative. Într-un recent volum retrospectiv privind Reforma Scrierii, Zhou Youguang (1993: 366) explica acest eșec prin prisma contextului social în care se producea, în perioada Revoluției Culturale, ceea ce este o opinie nouă, diferită de cea din trecut conform căreia doar viciile sistemului de simplificare erau răspunzătoare de retragerea planului la scurt timp după publicarea lui. După această nereușită nu a mai existat nici o tentativă de simplificare a scrierii, în ultima perioadă atenția planificatorilor îndreptându-se mai degrabă către ordonarea și standardizarea hieroglifelor în uz.

Chiar dacă rezultatele activității de standardizare a scrierii nu au fost întotdeauna cele scontate, acțiunea normativă în această sferă este apreciată ca fiind cea mai bogată și cea mai consecventă în contextul planificării limbii chineze.

Discutând politica lingvistică chineză dintr-o perspectivă evaluativă, în urma unor studii și anchete întreprinse, Zhang și Cheng (1992: 315-320) consideră că procesul de standardizare a limbii și scrierii chineze a înregistrat în ultimele decenii progrese remarcabile, cel mai mare câștig fiind acela al organizării acțiunii normative într-un cadru instituționalizat și pe baza unei politici riguros elaborate. Totodată, un lucru

remarcabil este înțelegerea necesității unei abordări interdisciplinare a limbii și scrierii, căci doar prin dezvoltarea unui sistem teoretic care să înglobeze cunoaștințe din domeniul lingvistic, dar și din alte domenii (sociologie, antropologie etc.), pot fi înțelese mai profund aceste fenomene sociale, cât și căile și strategiile de acțiune care să asigure o eficiență sporită în elaborarea și implementarea normelor.

Cei doi lingviști arată că, în pofida progreselor realizate, totuși în societate nu există o cunoaștere exactă a problematicii și semnificației standardizării limbii chineze. Necunoașterea specificului și importanței planificării lingvistice este pusă pe seama unei slabe activități de propagandă. De aceea, în anii '90 se remarcă o intensificare a eforturilor de implicare a populației în acțiuni legate de implementarea normelor: concursuri pentru verificarea cunoașterii scrierii standard sau a limbii standard, afișarea sloganurilor ce îndeamnă vorbitorii de dialecte să utilizeze limba standard în societate sau acțiuni sociale de corectare a hieroglifelor scrise greșit în locurile publice sau în publicații¹.

Zhang și Cheng (1992: 300-307) observă, de asemenea, că deocamdată lipsește o politică lingvistică severă, cu măsuri coercitive, așa cum lipsește și un standard clar pentru toate

¹ O asemenea acțiune de amploare s-a desfășurat, de pildă, în Beijing în perioada 1991-1992, la care au fost mobilizați studenții facultăților filologice și care a avut ca rezultat corectarea a zeci de mii de hieroglife caligrafiate greșit.

compartimentele limbii. Acest lucru face ca procesul de standardizare a limbii chineze și de implementare a normei lingvistice să nu se desfășoare întotdeauna după cum se prevede în documentele de planificare lingvistică. De aceea, arată cei doi autori, este posibil ca în viitor Marea Adunare Populară să legifereze politica lingvistică, impunerea normelor prin intermediul legilor și decretelor fiind apreciată ca mai adecvată și eficientă.

În ultima vreme, în societatea chineză există o preocupare continuă pentru îmbunătățirea activității de planificare lingvistică în vederea elaborării unei limbi standard care să servească tuturor nevoilor unei societăți moderne. Cum procesul de standardizare a limbii este o acțiune ce ține atât de domeniul lingvistic, cât și de cel social, tendința în planificarea lingvistică chineză este de aplecare spre studierea contextului social în întreaga sa complexitate, existând credința că doar pe această cale vor fi descoperite metodele de eficientizare a acestei acțiuni.

CAPITOLUL V – CONSIDERAȚII FINALE PRIVIND PROCESUL STANDARDIZĂRII LIMBII CHINEZE.

1. Trăsături comune și trăsături specifice..

Am prezentat la începutul lucrării o seamă de situații de standardizare, care pot fi luate ca puncte de reper în evaluarea procesului de standardizare în China. Această raportare ne permite să descoperim în ce măsură acest proces specific confirmă datele generale și unde intervine zona de originalitate, fie că este vorba de problematizare, fie că ne referim la modalitățile practice de rezolvare a codificării limbii.

Perioada.

Standardizarea limbii este un proces ce ține de perioada modernă, când are loc întemeierea națiunilor. În noul context istoric al statului național, alegerea și promovarea unei limbi standard capătă o semnificație deosebită, căci ea devine simbolul identității naționale și al etnicității. Și în China, ca și în majoritatea cazurilor, se poate vorbi despre inițierea unui proces normativ, în sensul definit pe parcursul acestei lucrări, la începutul secolului XX, în perioada formării națiunii, când problema alegerii unei limbii naționale standard se pune cu o

deosebită putere.

Din perspectiva contextului istoric în care se petrece standardizarea limbii, China poate fi apropiată de țările lumii a treia, de pildă țările arabe sau țările africane. Asemănarea constă în aceea că în aceste cazuri elaborarea limbii standard se face sub imperiul necesității adaptării la realitățile lumii moderne. Modernizarea societății solicită existența unei limbi unice - norma întregii societăți - guvernate de reguli clare care să-i permită îndeplinirea tuturor funcțiilor.

Într-o anumită măsură, procesul de standardizare a limbii chineze poate fi comparat cu procese asemănătoare din țările dezvoltate (de pildă Franța, Anglia, Germania, Spania), țări care au o civilizație și limbi cu istorie îndelungată. În cazul acestor civilizații, de cele mai multe ori procesul de standardizare lingvistică își are rădăcinile în perioade mult îndepărtate în trecut, preocupările față de limbă și scriere concretizându-se pe măsură ce urmăresc să instituie o anumită varietate lingvistică drept normă sau să stabilească reguli în diferite compartimente ale limbii.

În China, a existat încă din vechime o grijă constantă față de sistematizarea și codificarea limbii clasice (wenyan) și scrierii ideografice. De altfel, volumul însemnat de lucrări lexicografice dovedește interesul normativ al chinezilor, stimulat într-o bună măsură de specificitatea limbii și scrierii, precum și de situația sociolingvistică complexă.

Asemenea experiențe normative, cu începuturi extrem de

timpurii, ar fi comparabile doar cu cele din spațiul unor vechi culturi, cum ar fi cea indiană, greacă sau arabă, dacă ne gândim la gramaticile filologice clasice cu valențe normative, dar constanța cu care China și-a urmărit aceste preocupări în domeniul lexicografic, din perioada clasică până în zilele noastre, o situează pe o poziție singulară.

Planificarea statutului limbii standard.

Așa cum subliniază Cl. Hagège (1983: 13), din studiul diverselor situații rezultă că acțiunile în vederea selecției limbii standard fie se petrec într-un mod firesc, aceasta fiind rezultatul unui proces istoric de afirmare a unei singure varietăți, fie se înscriu în mișcări mai ample, etnice sau naționale, care se nasc într-o perioadă de profunde transformări. Pentru primul caz ilustrative sunt situațiile din Anglia sau Franța, unde o singură varietate s-a impus ca varietate de prestigiu, fiind asociată cu o bogată tradiție literară. Pentru cea de a doua situație pot fi citate procesele de planificare din Turcia, Norvegia, Cehoslovacia, Japonia, unde mișcărilor pentru constituirea și consolidarea națiunii le este asociată o intensă activitate de selecție a unei limbi naționale standard.

China exemplifică cea din urmă situație, întrucât procesul planificării statutului limbii standard se integrează în mișcărilor de restructurare a întregii societăți, din primele decenii ale acestui secol.

S-a observat că în special în cazul țărilor în curs de dezvoltare, în condițiile epocii moderne, un deziderat important

În planificarea lingvistică este alegerea unei varietăți populare, accesibile tuturor. Din această perspectivă, planificarea statutului în China poate fi asemănată cu procese similare din țări ca Somalia, Kenya, Indonezia, Papua Noua Guinee, Grecia, unde o atare alegere se află în directă legătură cu obiectivul democratizării societății. În China însă promovarea varietății populare (*baihua*) se dezvăluie ca un proces mult mai complex datorită presiunii pe care o exercită, într-o societate conservatoare, tradiția și limba clasică, folosită neîncetat încă din secolul III î.Hr. și ridicată la rangul de normă absolută. De aceea, limba standard, edificată pe baza unei varietăți populare, nu este aleasă și proclamă în mod oficial decât în urma unor confruntări dure în plan politic între susținătorii celor două varietăți, ce durează mai bine de jumătate de secol.

Ca și în cazul altor state în care coexistă mai multe dialecte, în China selecția limbii standard se prezintă ca un proces complex datorită faptului că implică elemente ce vizează sentimentele etnice ale unor populații vorbitoare de varietăți diferite.

În statele aflate în această situație există diferite strategii de abordare a problemei limbii standard: menținerea mai multor varietăți cu rolul de limbi oficiale (Singapore, Canada, Belgia, Elveția), adoptarea unei varietăți neutre pentru a se evita conflictele interetnice (Kenya, Tanzania, Zair, Camerun) sau impunerea varietății unei singure etnii, cu riscul opoziției celorlalte grupuri etnice (R. Wardhaugh, 1998: 336-359).

Cl. Hagège (1983: 17) arată că în multe situații este aleasă varietatea folosită de populația majoritară sau care deține un anumit prestigiu economic, politic. China se încadrează în această situație, dar fiind faptul că varietatea nordică aleasă ca standard aparține populației majoritare han. Același lucru se întâmplă și în alte zone eterogene din punct de vedere lingvistic, de pildă în Filipine, unde varietatea tagalog, promovată prin sistemul de învățământ și mass media ca o varietate de prestigiu, se impune și în zonele vorbitoare de diverse dialecte sau în Mali, unde varietatea bambara se impune în fața celorlalte dialecte datorită asocierii sale cu proiectul de alfabetizare (Hagège, 1983: 17-18).

Pentru China, promovarea varietății nordice ca standard are o semnificație aparte în ceea ce privește unitatea națională, în condițiile coexistenței a 50 de minorități naționale. Aici problema impunerii unei anume varietăți se pune cu mai multă putere, limba standard reprezentând premisa fundamentală pentru menținerea integrității unui stat ce reunește populații atât de diverse din punctul de vedere al limbii, dar și al tradițiilor și obiceiurilor.

Lipsa unei limbi standard impuse oficial la nivelul întregii societăți pare a fi și în cazul Statelor Unite motivație principală ce a determinat o modificare esențială în politica lingvistică, în sensul promovării unei singure limbi standard. Numeroase studii (Fishman, 1966, Veltman, 1983) semnaleză creșterea îngrijorătoare a numărului celor care nu cunosc sau nu folosesc

limba engleză (aceștia sunt în special din rândul vorbitorilor de spaniolă). Fishman (1981: 517) arată că începând din anii ' 80 Congresul American ia o serie de măsuri pentru promovarea englezei ca unică limbă standard în Statele Unite, bilingvismul fiind considerat ca un potențial factor de dezintegrare a statului.

Chiar dacă în cazul Chinei este vorba de populații care de secole trăiesc în granițele aceluiași stat, legate de o cultură comună, nevoia de întărire a unității naționale prin limba standard este aceeași ca și în cazul Statelor Unite. Problema se pune însă mult mai acut în China, iar programul și strategiile politice sunt mult mai bine elaborate pentru atingerea acestui obiectiv, cu cât China este un stat în care autoritatea politică este intens preocupată de menținerea unei guvernări centralizate.

În situația acestor state, limba standard se prezintă ca o varietate suprapusă în raport cu celelalte varietăți locale. Foarte frecvent, datorită contactului dintre varietăți se remarcă asimilarea unor elemente dialectale în cadrul limbii standard, dar niciodată ponderea acestor elemente nu este foarte mare. În China, prin planificarea lingvistică se urmărește limitarea numărului de cuvinte dialectale asimilate, chiar dacă la nivel oficial se recomandă îmbogățirea limbii standard cu asemenea elemente. Și în cazul limbii hindi se propune îmbogățirea limbii standard cu elemente dialectale. R. Bartsh (1987: 238) consideră această recomandare doar o cale de compromis pentru înlăturarea tensiunilor sociale și înlesnirea însușirii limbii

standard de către toți vorbitorii de dialecte. În ambele cazuri, în pofida recomandărilor făcute, influența dialectelor asupra limbii standard rămâne limitată, îndeosebi datorită controlului atent al planificatorilor, preocupați să asigure puritatea limbii standard.

Planificarea structurii interne a limbii.

Având în vedere că planificarea structurii interne urmărește elaborarea limbii standard în așa măsură încât aceasta să poată îndeplini toate funcțiile necesare în societate, o problemă importantă în acest proces este reprezentată de modernizarea vocabularului. I. Fodor (1983: 444-445) distinge două situații, și nume dezvoltarea spontană a vocabularului tehnico-științific simultan cu evoluția societății, așa cum se întâmplă cu limbile europene vechi (engleza, franceza și, într-o bună măsură, germana) și o dezvoltare conștientă, prin reformă, ca în cazul limbilor cehă, maghiară, finlandeză, sârbă, croată, bulgară etc.

S-a observat că modernizarea vocabularului constituie o acțiune complexă, mai ales în cazul țărilor din lumea a treia, concomitent cu eforturile acestora de adaptare la necesitățile lumii moderne. China se înscrie în rândul acestor țări cu o activitate intensă de reformă, concretizată prin elaborarea unor liste de termeni pentru fiecare domeniu al științei și tehnicii.

Ca modalități utilizate în practica îmbogățirii vocabularului se remarcă, în general, împrumutul și crearea de termeni autohtoni. Fodor (1983: 446) remarcă faptul că țările în curs de dezvoltare, care încearcă să iasă dintr-o stare de izolare

economică și culturală, nu pot evita asimilarea unui volum însemnat de împrumuturi. Față de acestea adeseori, în perioadele de mișcări naționale, se manifestă tendințe puriste. Asemenea situații s-au remarcat de-a lungul timpului în cazul limbilor turcă, cehă, germană, persană, swahili, hindi, finlandeză, estonă. Există însă și atitudini mai tolerante față de împrumuturi, ca în cazul Japoniei de pildă (Coyaud, 1983: 227), unde se consideră că acestea nu reprezintă o amenințare la adresa purității limbii, ci o cale importantă de îmbogățire a vocabularului, atât de necesară pentru modernizarea țării.

În China, acțiunea de purificare lexicală nu vizează atât de mult cuvintele de origine străină, cât pe cele dialectale sau aparținând limbii clasice, socotite drept factori de pervertire a standardului. Deși prima jumătate a secolului XX se află sub semnul unui pronunțat naționalism, cu greu se pot distinge acțiuni marcate de accente naționaliste legate de împrumuturi din alte limbi, așa cum se întâmplă în Turcia și Iran. În rezolvarea problemei împrumuturilor o mare contribuție a avut-o mai degrabă mecanismul de autoreglare al limbii, prin acționarea tehnicilor de sinizare a cuvintelor de origine străină. Problema majoră rămâne însă purificarea lexicului de cuvintele dialectale sau care aparțin limbii clasice.

Un alt domeniu de interes pentru planificarea lingvistică este gramatica. Acțiunile de normare în această direcție sunt diverse și au cunoscut succesul în grade diferite. Hagège (1983: 24) susține că nu puține sunt cazurile de eșec, când normele

elaborate pentru structura morfo-sintactică nu reușesc să se impună. Dintre situațiile de normare încununată de succes pot fi menționate schimbarea sistemului de numerație în limba norvegiană (Tauli, 1968: 153), modificări în sistemul flexionar la nume și verb în finlandeză, modificări în structura sintagmelor în estonă (Hagège, 1983: 24-25), impunerea unor structuri pentru propozițiile relative în engleză (J. Milroy, L. Milroy, 1992: 74-81).

În China, normarea gramaticii se prezintă ca un proces complex și de lungă durată datorită faptului că o varietate orală, nenormată, este aleasă ca standard, dar și datorită poziției pe care gramatica o deține între științele limbii. Dacă în cazul altor limbi (engleza, franceza, greaca, araba) standardizarea gramaticii a fost susținută de o îndelungată tradiție, pentru limba chineză acest proces se desfășoară anevoie, căci la momentul declanșării procesului de standardizare nu existau metode de cercetare a sistemului gramatical și nici un aparat conceptual elaborat. Necesitățile de ordin normativ au condus aici către dezvoltarea studiului gramaticii, dar o mare parte din gramaticile publicate au un caracter pur descriptiv.

Prezentând o serie de situații de standardizare în gramatică, Hagège (1983: 24) distinge ca o trăsătură comună tendința de a se frâna evoluția limbii prin impunerea unor norme ce aparțin trecutului. În cazul limbii chineze, dimpotrivă, se urmărește detașarea de normele limbii clasice și promovarea unei varietăți care solicită normarea imediată pentru a putea funcționa ca standard.

În ceea ce privește fonetica, aceasta pare a fi domeniul cel mai simplu de normat, datorită numărului restrâns de elemente, organizate într-un sistem clar, dar s-a observat din practica planificării lingvistice că aceasta este totuși zona cea mai greu de controlat prin măsuri de tipul decretului, dat fiind faptul că aici sunt implicate deprinderile de pronunție ale vorbitorilor.

În ansamblul standardizării limbii chineze, normarea pronunției se prezintă ca o acțiune extrem de importantă. Prin amploarea acestui proces, limba chineză ar fi comparabilă cu limba ebraică, un alt caz special de constituire prin intervenție deliberată a normei fonetice. În ambele situații, prin elaborarea unei norme de pronunție se urmărește promovarea unei limbi standard ca mijloc de comunicare pentru populații vorbitoare de diferite varietăți lingvistice, reunite în cadrul națiunii. Dacă în cazul Israelului este aleasă limba clasică, ce fusese utilizată secole de-a rândul în sfera religiei, dimpotrivă, în China limba literară clasică este abandonată în favoarea unei limbi colocviale. În ambele situații, constituirea normei de pronunție reprezintă obiectivul primordial în contextul standardizării limbii, pentru a se putea impune o unică limbă standard - simbol al unității naționale.

Dacă în Israel o serie de trăsături fonetice mai semitice nu sunt acceptate de către o parte din populație, întrucât acestea nu corespundeau deprinderilor lor de pronunție, în China este impusă o singură normă, specifică zonei Beijing, la

nivelul întregii țări. Deși în China a existat la un moment dat ideea constituirii unui standard de pronunție prin amalgamarea elementelor specifice diverselor dialecte, opțiunea finală s-a făcut tot pentru pronunția unei singure varietăți, căci aceasta a fost socotită singura cale spre păstrarea unității lingvistice, dar mai ales politice, a țării.

Opțiunea pentru pronunția din zona Beijing confirmă și un alt aspect întâlnit frecvent în practica planificării lingvistice, respectiv alegerea normei în virtutea unor criterii ideologice și politice. La fel ca și în China, în numeroase țări, de pildă Germania, Franța, Anglia, Spania, în selectarea normei este preferată varietatea utilizată în capitală sau în zona care reprezintă centrul politic, economic, cultural.

Spre deosebire de alte situații, normarea pronunției în China reprezenta o problemă specială, fiind într-o legătură indestructibilă cu planul de adoptare a scrierii alfabetice. Dar dacă realizarea Reformei Scrierii a fost amânată pentru un viitor nedefinit, preferându-se deocamdată calea mai moderată a simplificării hieroglifelor în uz, problema normării pronunției și implementării normei a rămas în mod neîntrerupt o problemă majoră.

În privința normării scrierii, s-a observat că numeroase țări își intensifică preocupările în perioada modernă, fie pentru că națiunile nou formate își doresc o scriere proprie, care să le distingă de celelalte națiuni, fie că este promovată o varietate orală la rangul de limbă oficială, ceea ce presupune măsuri în

privința ortografiei, fie pentru că modernizarea și democratizarea culturii impun o intervenție a planificărilor în vederea înlesnirii accesului tuturor la scriere.

Planificarea lingvistică în domeniul scrierii în China, în prima jumătate a secolului XX, poate fi asemănată cu procese similare din alte țări, cum ar fi Albania, Turcia, Vietnam, unde trecerea la alfabeta latin a reprezentat unul din marile obiective ale standardizării limbii în perioada modernă. Dacă în cazul acestor state reforma scrierii s-a bucurat de succes, în China opțiunea finală a fost pentru păstrarea scrierii ideografice, proiectul adoptării alfabetului latin fiind amânat pentru o perioadă mai târzie.

Proteste numeroase din partea celor cu viziuni conservatoare au fost formulate cu privire la distrugerea continuității culturale prin adoptarea scrierii alfabetice. O împotrivire similară a existat și în Turcia, dar aici ea a fost îndepărtată treptat prin retranscrierea cărților fundamentale. În cazul Chinei, posesiunea unui imens patrimoniu scris, întreprinderea unei asemenea acțiuni ar fi necesitat un timp extrem de îndelungat.

Destinul reformei scrierii chineze se află însă în legătură și cu situația lingvistică specială din China. În condițiile unei națiuni eterogene din punct de vedere etnic și lingvistic, scrierea a funcționat de-a lungul secolelor ca o adevărată supranormă dialectală. Fără îndoială, temerea că pierderea scrierii ideografice va avea drept consecință dezintegrarea națiunii a

reprezentat unul dintre principalele motive care au obstrucționat împlinirea proiectului de reformă.

Întrucât chineza este o limbă în care fenomenul omofoniei se manifestă pregnant, scrierea ideografică pare mult mai adecvată decât alfabetul latin, care ar genera mari dificultăți în înțelegerea numeroaselor cuvinte omofone transcrise identic. Din această perspectivă putem face o apropiere de scriere arabă, pentru care substituirea cu alfabetul latin nu este dorită, în pofida dificultăților pe care le pune celor ce o utilizează, căci "Nu numai secole îndelungate de cultură păstrată în cărți s-ar împotrivi, ci și un tipar lingvistic original pe care scrierea îl reflectă în chip optim." (N. Anghelescu, 1986: 45).

În comparație cu procesele de standardizare a scrierii din țările amintite, în China avantajele pe care le promitea un alt tip de scriere, suportul oficial sau imperativele racordării la ritmul accelerat de dezvoltare a lumii moderne nu au fost suficiente pentru a înfrânge rezistența tradiției și a patrimoniului scris, precum și nevoia menținerii unității statului.

Planificatori și căi de implementare.

În procesul de standardizare a limbii se delimitează două categorii de autorități planificatoare: organismele oficiale și persoanele particulare. Dintre organismele oficiale se remarcă cele de tipul academiei sau de tipul institutului, comitetului, societății, comisiei. Deciziile acestor organisme sunt de cele mai multe ori supuse aprobării organelor legislative pentru a fi impuse în mod explicit.

În China, principalele organisme de planificare sunt Academia Chineză și Comitetul de Planificare Lingvistică, dar se observă totodată și implicarea puternică în activitățile normative a unor organisme politice, cum ar fi Consiliul de Stat, Comitetul Central, precum și participarea a numeroase personalități politice, încă de la debutul procesului.

Căile de implementare a normelor sunt în majoritatea situațiilor sistemul de învățământ și mass media. Și în China acestea sunt principalele căi exploatare în procesul de standardizare a limbii. Întrucât, după cum am arătat, o caracteristică a acestui proces este politizarea sa, organizarea și desfășurarea standardizării și promovării normelor se conformează tiparelor campaniei politice - lansare de sloganuri, dezbateri, proiecte - modalități ce conferă o semnificație aparte procesului de standardizare, devenit astfel un grandios program politic.

2. Surse ale originalității procesului de standardizare a limbii chineze.

Premisa fundamentală pe care se clădește planificarea în sfera lingvistică o constituie o anumită atitudine față de limbă, vizând impunerea de reguli și norme care să faciliteze comunicarea. În China, această atitudine a început să se manifeste în perioade mult îndepărtate în trecut. Preocuparea

constantă față de destinul limbii nu este străină de concepțiile filosofiei clasice, conform cărora limba deține rolul de factor ordonator al lumii, cu putere de influențare a realității. Postulând ideea unui logos creator, filosofia clasică, impregnată de concepțiile mitologice, susține acțiunea normativă, căci o limbă organizată conform normei înseamnă un univers ordonat, guvernat de armonie și echilibru.

Se poate observa că în China, ca și în cazul altor civilizații cu vechi tradiții culturale, grija pentru conservarea și ordonarea limbii, dar mai ales a scrierii, a reprezentat o trăsătură fundamentală a lumii cărturărești din totdeauna. Aici interesul pentru activitatea normativă este potențat de practica culturală ce impunea studierea, transcrierea și valorificarea textelor clasice, ridicate la rang de canon. Aceste acțiuni, atribuite cărturarilor și, nu de puține ori, demnitarilor, implicau o preocupare permanentă pentru elaborarea unor forme lingvistice imuabile, căci textul în sine nu putea fi decât imuabil. Prin această practică se urmărea conservarea cărților clasice și asigurarea autorității textului, dar ea a avut totodată o importanță covârșitoare pentru codificarea limbii scrise.

Pe parcursul analizei s-a relevat faptul că tradiția constituie un factor cheie care a marcat destinul procesului de standardizare a limbii chineze. Păstrându-se izolată în granițele unui vast imperiu, China a putut evolua, ca și o altă mare civilizație, India, asemeni unui adevărat "bloc de civilizație", ceea ce i-a permis dezvoltarea unei tradiții proprii, consfințite de

memoria colectivă.

Rezistența acestei tradiții a fost cea care a apărut limba și scrierea de schimbări majore vreme îndelungată și care continuă să-și exercite influența în privința modificărilor în structura internă a limbii. În perioada modernă, fenomenul adaptării societății chineze este marcat de renegarea tradiției, care, după părerea gânditorilor reformiști de la începutul secolului, era identificată drept cauza principală a înapoierii. Traseul urmat de procesul normativ este însă de la repudierea trecutului și manierei tradiționale de intervenție în limbă spre înțelegerea propriei specificități ca un atu al perenității limbii și culturii chineze. A devenit limpede că opțiunile în perimetrul planificării lingvistice trebuie să țină seama de faptul că la baza matricei culturale chineze se află unitatea națională și etnicitatea, pe care limba și scrierea sunt datorare să le apere și nu să le submineze. Nu este vorba de închiderea unui model autosuficient, ci de o reprojecție a specificității și tradiției. Această putere de absorbție a specificului național își pune amprenta asupra obiectivelor și strategiilor adoptate în procesul de standardizare a limbii.

Un rol aparte în acest proces este deținut de factorul politic care conferă o notă particulară, de originalitate, standardizării limbii chineze. Opțiunile în sfera normării limbii se situează într-o mare măsură pe coordonatele politicii statului. Se poate observa pe parcursul întregului proces normativ o intruziune masivă a acestui factor, cu tot arsenalul de strategii și

obiective. Nu este nimic nefiresc, deoarece standardizarea limbii face parte din politica statului. Remarcabil este gradul sporit al acestei interferențe. Indiferent dacă ne referim la selecția normei sau la acțiunea normativă, se constată întotdeauna influența intereselor politice. Acest lucru nu pare deloc surprinzător în China, unde autoritatea politică se manifestă puternic în toate domeniile, chiar și în sfera lingvistică, urmându-se o îndelungată tradiție.

Spre deosebire de alte zone ale lumii, aici limba și scrierea au reprezentat din totdeauna veritabile instrumente politice, de guvernare, ceea ce conferă un anumit specific procesului de selecție a limbii standard.

Influența factorului politic asupra limbii nu este o caracteristică doar a epocii moderne, ci se regăsește în toată istoria chineză, încă din secolele IV-III î. Hr.. Referindu-se la filosofia de guvernare legistă¹, J. Levi (1995: 97) afirmă că suveranul "e stăpânul ming-urilor, traduse de noi prin «nume» (...). Dacă îi e răpită autoritatea asupra numirilor, dacă pierde controlul numirilor și al caracterizărilor, puterea îi scapă." Extrapolând la nivelul întregii filosofii de guvernare, putem spune că această tendință este specifică tuturor suveranilor chinezi, pentru care a controla limba însemna a deține puterea

¹ Școala legistă (fajia) reprezintă o importantă școală filosofică din secolele IV-III î. Hr., care susține ideea că principiul puterii statului rezidă în instituțiile politice și sociale, iar în acest context legea are caracter absolut.

politică. Acest aspect devine cât se poate de evident în cadrul planificării lingvistice, în special pe parcursul primei jumătății a acestui secol, când apar dispute intense între forțele rivale, aspirante la putere.

Odată ce este aleasă limba standard și calea unificării, prioritățile se mută în planul implementării normei, acțiune amplă ce se produce simultan cu procesul codificării în toate compartimentele. Ca și planificarea statutului, aceste acțiuni se desfășoară tot sub supervizarea atentă a factorului politic, căci ele sunt evaluate ca obiective de importanță națională și, în consecință, trebuie asimilate și supuse dinamicii dezvoltării generale.

Pe parcursul acestui secol, organizarea procesului normativ a însemnat și o redefinire a perspectivei teoretice în analiza limbii, abandonându-se vechea practică culturală. Asistăm acum la o mutație esențială în procesul standardizării limbii chineze, de la acțiunile sporadice de ordonare a vocabularului sau de reformă a scrierii, de la începutul acestui secol, până la activitatea bine definită de intervenție sistematică în limbă, într-un cadru teoretic ce se conturează tot mai clar.

Planificarea lingvistică a devenit, în urma unei bogate experiențe proprii, dintr-o chestiune cu valoare mai mult simbolică, un semnificativ exercițiu de eficiență practică.

BIBLIOGRAFIE

- ALLETON V., 1994 – “*L’oubli de la langue et l’invention de l’écriture chinoise en Europe*”, Études chinoises, vol. XIII, nr. 1-2, p. 259-281
- ANGHELESCU N., 1986 – “*Limba și cultură în civilizația arabă*”, București, Editura Științifică și Enciclopedică
- ARMANTIER L., 1980 – “*Orientalisme et linguistique*”, Paris, L’Aurore Univers
- BARNES M. D., 1974 – “*Language Planning in Mainland China: a Sociolinguistic Study of P’u-T’ung-Hua and P’ in-Yin*”, Georgetown University
- BARTSCH R., 1987 – “*Norms of Language*”, London, Longman Linguistics
- BOLTON K., ed., 1992 – “*The Sociolinguistics of Society*”, London, Routledge
- BRIGHT W., 1976 – “*Variation and Change in Language*”, California, Stanford University Press
- CARDONA G. R., 1981 – “*Antropologia della scrittura*”, Torino, Loescher University

- CHEN CHENGZE (陈承泽), 1992 (reed. 1957) – “国文法草创” (*“Inițiere în gramatica limbii chineze”*), 北京, 商务印书馆
- CHEN J. T., 1980 – “*Les réformes de l’ écriture chinoise*”, Paris, College de France, Institute des hautes etudes chinoises
- CHEN MENGJIA (陈梦家), 1957 – “关于汉字的前途” (*“Despre viitorul hieroglifelor”*), în “光明日报”, 1975
- CHEN WANGDAO(陈望道), 1956 – “现代汉语规范问题学术会议总结” (*“Sinteza Conferinței Științifice privind Standardizarea Limbii Chineze Contemporane”*), în “现代汉语规范问题学术会议文件汇”, 北京, 科学出版社, 1956, p. 218-221
- CHEN ZHANGTAI(陈章太), 1987 – “关于新时期语言文字工作方针的一些问题” (*“Câteva probleme referitoare la direcțiile din activitatea de planificare lingvistică în noua etapă”*), în “教学语法系列讲座”, 北京, 和平出版社
- COBARRUBIAS. J., 1983 – “*Ethical Issues in Status Planning*”, în Cobarrubias J., Fishman J., ed., “*Progress in Language Planning*”, New York, Mouton, p. 41-85

- COHEN M., 1958 – “*Le grande invention de l’ écriture et son evolution*” , Paris, Imprimerie Nationale
- COOPER R. L, SPOLSKY B., ed., 1991 – “*The Influence of Language on Culture and Thought*” , Berlin, Mouton de Gruyter
- COȘERIU E., 1994 - “*Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică*” , Chișinău, Ed. Științifică
- COȘERIU E., 1996 – “*Lingvistica integrală*” , București, Ed. Fundației Culturale Române
- COYAUD M., PARIS M. CL., 1979 – “*Nouvelles questions de grammaire chinoise*” , în “*Documents de Linguistique Quantitative*”, nr. 28, Saint Suplice de Favières, Association Jean Favard
- DE FRANCIS J., 1950 – “*Nationalism and Language Reform in China*” , New Jersey, Princeton University Press
- DE FRANCIS J., 1984 – “*The Chinese Language - Fact and Fantasy*” , Honolulu, University of Hawaii Press
- DING SHENGSHU, LI RONG(丁声树, 李荣), 1956 – “汉语方言调查”(“*Cercetarea dialectelor limbii chineze*”), în “现代汉语规范…”, p. 80-85
- DING SHENGSHU(丁声树), 1961 – “现代汉语语法讲话”(“*Prelegeri despre gramatica limbii chineze*”), 北京, 新华书店

- DOMINTE C., 1971 – “*Ramificațiile teritoriale*” , în *Tratat de lingvistică*, București, Ed. Academiei, p. 414
- EDWARDS J., 1985 – “*Language, Society and Identity*” , New York, Basil Blackwell
- FASOLD R., 1984 – “*The Sociolinguistics of Society*” , New York, Basil Blackwell
- FERGUSON CH., 1968 – “*The Language Factor in National Development*” , în “*Anthropological Linguistics*”, IV, p. 23-27
- FERGUSON CH., 1971 – “*Language Structure and Language Use*” , California, Stanford University Press
- FERGUSON CH., 1983 – “*Language Planning and Language Change*” , în Cobarrubias J., Fishman J., ed., “*Progress in Language Planning*” , p. 29-40
- FISHMAN J., 1966 – “*Language Loyalty in the U.S.A*” ., New York, The Hague, Mouton
- FISHMAN J., ed., 1968 – “*Readings in the Sociology of Language*” , New York, The Hague Mouton
- FISHMAN J., 1972 a – “*The Sociology of Language. An Interdisciplinary Social Science Approach to Language in Society*” , New York, Newbury House
- FISHMAN J., 1972 b – “*Language in Social Cultural*

Change , California, Stanford University Press

FISHMAN J., ed., 1974 – “*Advances in the Sociology of Language*” , New York, The Hague Mouton

FISHMAN J., 1981 – “*Language Policy: Past, Present and Future*” , în Ferguson Ch., Heath S. B., “*Language in the U.S.A.*” ., Cambridge University Press

FODOR I., 1983 – “*Language Reforms of the Past and in the Developing Countries*” , în Hagège Cl., Fodor I., ed., p. 441-453

FORREST R., 1948 – “*The Chinese Language*” , Faber LTD, London

GARVIN P., 1974 – “*The Standard Language Problem. Concepts and Method*” , în Hymes D., ed., “*Language in Culture and Society*” , New York, Harper and Row Publishers, p. 521-525

GERNET J., 1985 – “*Lumea chineză*” (trad. rom.), București, Ed. Meridiane

GRANET M., 1953 – “*Études sociologique sur la Chine*” , Paris, PUF

GUMPERZ I. J., 1971 – “*Languages in Social Group*” , California, Stanford University Press

GUMPERZ I. J., HYMES D, ed. 1972 – “*Directions in*

Sociolinguistics, The Ethnography of Communication , New York, Holt, Reinhart and Winston

GUMPERZ I.J., 1972 – “*Sociolinguistics and Communication in Small Groups*” , în Pride J. B., Holmes J., ed., “*Sociolinguistics*” , London, Penguin Books, p. 65-81

GUO MORUO(郭沫若), 1956 – “现代汉语规范问题学术会议开幕词” (“*Cuvântul de deschidere la Conferința Științifică privind Standarizarea limbii chineze contemporane*”), în “现代汉语规范” , p. 1-3

HAGÈGE CL., FODOR I., ed., 1983 – “*Language Reform. History and Future*” , Hamburg, Buske Verlag

HAGÈGE CL., 1983 – “*Voies et destins de l’ action humaine sur les langues*” , în Hagège Cl., Fodor I., ed., p. 11-67

HAGÈGE CL., METALLIE G., PEYRAUBE A., 1983 – “*Reforme et modernisation de la langue chinoise*” , în Hagège Cl., Fodor I., ed., p. 189-209

HAGÈGE CL., 1985 – “*Pour une typologie des statuts et des fonctions des langues humaines*” , "Bulletin de la Societe de Linguistique de Paris", vol. LXXX, p. 1-13

- HAGEGE CL., 1992 – “*Le souffle de la langue. Voies et destins des parlere d' Europe*” , Edition Odile Jacob, Paris
- HAUGEN E., 1966 – “*Language Planning and Language Conflict. The Case of Modern Norwegian*” , Cambridge Univ. Press
- HAUGEN E., 1974 – “*Dialect, Language, Nation*” , în Pride J. B., Holmes J., ed., p. 97-112
- HAUGEN E., 1983 – “*The Implementation of Corpus Planning. Theory and Practice*” , în Cobarrubias J., Fishman J., ed., p. 269-289
- HERTZLER J. O., 1965 – “*A Sociology of Language*” , Nebraska, Random House
- HU SHI(胡 适), 1933 – “*The Chinese Renaissance*” , New York, The Hasskell Lectures
- HU YUSHU(胡 裕 树), 1956 – “*现代汉语规范问题*” “*Xiandai hanyu guifan wenti*” (“*Problema standardizării limbii chineze contemporane*”), în “*现代汉语规范...*” , p. 231
- HUANG BORONG(黄 伯 荣), 1993 – “*现代汉语*” (“*Limba chineză contemporană*”), 北京, 高等教育出版社
- HUANG NAI(黄 乃), 1957 – “*拥护文字改革, 希望早日实现拼音化*” (“*Susținem Reforma Scrierii și sperăm ca trecerea la scrierea latină să se realizeze cât mai repede*”), în “*文字改革*”,

nr. 9, p. 14-16

- HYMES D., ed., 1974 – *“Language in Culture and Society”* ,
New York, Harper and Row Publishers
- IONESCU-RUXĂNDOIU L., CHIȚORAN D., ed., 1975 –
“Sociolingvistica” , București, Ed.Didactică și
Pedagogică
- KARLGREN B., 1949 – *“The Chinese Language”* , New
York, The Ronald Press
- KELMAN H., 1969 – *“Language as Aid and as Barrier to
Involvement in the National System”* , în
Fishman J., ed., 1972, p. 185-213
- KLOSS H., 1968 – *“Notes Concerning Language - Nation
Typology”* , în Fishman J., Ferguson Ch., Das
Gupta J., *“Language Problems of Developing
Nations”* , New York, John Wiley, p. 66-85
- LAO SHE(老舍), 1955 – *“大力推广普通
话”* (*“Promovarea cu putere a limbii standard”*),
în *“人民日报”*, 3/10
- LEHMAN W., 1975 – *“Language and Linguistics in the
People’ s Republic of China”* , London,
University of Texas Press
- LEVI J., 1995 – *“Funcționarii divini”* (trad. rom.), Timișoara,
Ed. Amarcord

- LI JINXI(黎锦熙), 1953 – “文字改革笔谈” (*“Dezbateri privind Reforma Scrierii”*), în “文字改革笔谈”, 北京, 文字改革出版社, p. 42-47
- LI JINXI(黎锦熙), 1963 – “汉语规范化论丛” (*“Opinii privind standardizarea limbii chineze”*), 北京, 文字改革出版社
- LI XINKUI(李新魁), 1983 – “中原音韵音系研究” (*“Cercetări privind sistemul fonetic din Câmpia Centrală”*), 北京, 中洲出版社
- LI XINKUI(李新魁), 1984 – “汉语共同语的新生和发展” (*“Nașterea și evoluția limbii chineze comune”*), în “语文建设”, nr. 6, p. 11-21
- LI XINGJIAN(李行建), 1985 – “普通话和方言” (*“Limba standard și dialectele”*), 上海, 教育出版社
- LIEBERSON S., 1981 – *“Language Diversity and Language Contact”*, California, Stanford University Press
- LIU ZHAOXIONG(刘照雄), 1993 – “论普通话的确立和推广” (*“Despre instraurarea și promovarea limbii standard”*), în “语言文字应用”, nr. 2, p. 57-66
- LU ZHIWEI(陆志韦), 1956 – “现代汉语词汇规范化” (*“Standardizarea lexicului limbii chineze contemporane”*), în “现代汉语规范…”, p. 229-233

LU XUN(鲁迅), 1979 – “论文字改革” (*‘Despre Reforma Scrierii’*), 济南, 山东人民出版社

LU ZONGDA(陆宗达), 1956 – “关于语法规范化的问题” (*‘Despre problema standardizării gramaticii’*), în “现代汉语规范…” ,p. 69-80

LUO CHANGPEI(罗常培), 1956 – “略论汉语规范化” (*‘Scurtă dezbatere privind standardizarea limbii chineze’*), în “现代汉语规范…” , p. 274-275

LUO CHANGPEI, LU SHUXIANG(罗常培, 吕叔湘), 1956 – “现代汉语规范化问题” (*‘Problema standardizării limbii chineze contemporane’*), în “现代汉语规范…” , p. 4-21

LU JIPING, DAI ZHAOMING(吕冀平, 戴昭铭), 1990 – “语文规范工作四十年” (*‘Patruzeci de ani de planificare lingvistică’*), în “语文建设”, nr. 4, p. 18-29

LI PUYING (李谱英), 1974 – “做文字改革的促进派”, 北京, 人民出版社

LU SHUXIANG(吕叔湘), 1991 – “坚强国家对语言文字的管理” (*‘Să întărim controlul statului privind limba și scrierea!’*), în “语文建设”, nr. 12, p. 2-4

MAO ZEDONG(毛泽东), 1964 – “反对党八

股” (*Împotriva concepțiilor învechite din partid*), în “毛泽东全集”, 北京, 人民出版社, p. 831-847

MARGOULIES G., 1957 – “*La langue et l’écriture chinoise*”, Paris, Payot

MILROY J., MILROY L., 1992 – “*Authority in Language*”, London, Routledge

NEUSTUPNY J. V., 1974 – “*Basic Types of Treatment of Language Problems*”, în Fishman J., ed., 1974, p. 37-48

NI HAISHU(倪海曙), 1956 – “*拥护汉语规范化*” (“*Suținem standardizarea limbii chineze*”), în “*现代汉语规范…*”, p. 177-179

NORMAN J., 1993 – “*Chinese*”, Cambridge University Press

PRIDE J. B., HOLMES J., 1972 – “*Sociolinguistics*”, London, Penguin Books

POOL J., 1969 – “*National Development and Language Diversity*”, în Fishman J., ed., 1974, p. 213-230

QIU XI GUI(裘锡圭), 1985 – “*汉字的性质*” (“*Natura hieroglifelor*”), în “*中国语文*”, nr. 1, p. 35-41

RAMSEY R. S., 1987 – “*The Languages of China*”, Princeton Univ. Press

- RUBIN J., 1972 – “*Evaluation and Language Planning*” , în Fishman J., ed., 1974, p. 477-511
- RUBIN J., 1975 – “*Can Language Be Planned?*” , Hawaii, The Univ. Press
- RYGALOFF A., 1968 – “*Le chinoise*” , în Martinet A., “*Le Langage*” , Paris, Gallimard, p. 950-973
- SERRUYS P., 1962 – “*Survey of the Chinese Language Reform and the Anti-illiteracy Movement in Communist China*” , University of California
- SEYBOLT P., CHIANG KUEI-KE, ed., 1979 – “*Language Reform in China (Documents)*” , New York, N. E. Sharpe INC
- STEWART W., 1968 – “*A Sociolinguistic Typology for Describing National Multilingualism*” , în Fishman J., ed., 1968, p. 531-545
- TAULI V., 1968 – “*Introduction to a Theory of Language Planning,*” Uppsala, Acta Universitatis, Upsaliensis
- VIȘAN F., 1982 – “*Semnificația Reformei Scrierii în lumina raportului continuitate – schimbare*” , în “*Studii și Cercetări Lingvistice*”, nr. 6, Ed. Academiei, p. 497-500
- VIȘAN F., 1990 – “*La spécificité de l’ écriture chinoise en tant que système sémiotique*” , în “*European*

Journal for Semiotic Studies", Wien, vol. 2, p. 251-264

- VIȘAN F., 1984 – “*Curs de sintaxă a limbii chineze contemporane*”, București, Tipografia Universității
- VIȘAN F., 1996 – “*Sistemul părților de vorbire în gramatica chineză*”, București, Editura Universității
- VIȘAN V., 1985 – “*Norm et usage dans l’enseignement du français*”, Universitatea București
- WANG LI(王力), 1956 – “*论汉语规范化*” (“*Despre standardizarea limbii chineze*”), în “*现代汉语规范…*”, p. 287-290
- WANG LI, ed., 1956 – “*汉族的共同语和标准语*” (“*Limba comună și limba standard aparținând naționalității Han*”), 北京, 中华书籍出版社
- WANG LI(王力), 1986 – “*北京音系解析*” (“*Analiza sistemului fonetic al dialectului din Beijing*”), 北京, 语言学院出版社
- WANG XUEWEN(汪学文), 1984 – “*中共文字改革演变和结局*” (“*Evoluția și rezultatele Reformei Scrierii întreprinse de Partidul Comunist Chinez*”), 国际关系研究中心, 台北
- WARDHAUGH R., 1988 – “*An Introduction to Sociolinguistics*”, New York, Basil Blackwell

- WEI JIANGONG(魏建功), 1959 – “从国语运动到汉语规范” (*“De la Mișcarea pentru Limba Națională la standardizarea limbii chineze”*), în “*中国语文*”, nr. 4, p. 155-158
- WEN DUANZHEN (温端政), 1988 – “方言和民俗” (*“Dialectele și obiceiurile populare”*), în “*中国语文*”, nr. 3, p. 202-207
- WEN WU(文武), 1987 – “关于汉字评价的几个基本问题” (*“Câteva probleme fundamentale privind evaluarea hieroglifelor”*), în “*语文建设*”, nr. 2
- WRIGHT G. H., 1982 – “Normă și acțiune” (trad. rom.), București, Ed. Științifică și Enciclopedică
- WU YUZHANG(吴玉章), 1958 – “关于当前文字改革工作和汉语拼音方案的报告” (*“Raport privind actuala Reformă a Scrierii și planul de trecere la scrierea latină”*), în “*文字改革*”, nr. 8, p. 2-9
- WU YUZHANG (吴玉章), 1978 – “文字改革论集” (*“Culegere de articole despre Reforma Scrierii”*), 北京, 人民出版社
- XIAO ZHANG (萧璋), 1956 – “略谈现代汉语词汇规范问题” (*“Scurtă dezbatere a problemei standardizării lexicului limbii chineze contemporane”*), în “*现代汉语规范...*”, p.

211-215

- YE SHENGTAO (叶圣陶), 1956 – “什么叫汉语规范” (“*Ce înseamnă standardizarea limbii chineze*”), în “现代汉语规范…” , p. 282-286
- YIN HUANXIAN (殷焕先), 1956 – “推广普通话运动的方言调查工作” (“*Cercetarea rolului dialectelor în cadrul mișcării de promovare a limbii standard*”), în “现代汉语规范…” , p. 179-211
- YUAN JIAHUA(袁家骅), 1960 – “汉语方言概要” (“*Tabloul dialectelor limbii chineze*”), 北京,文字改革出版社
- YUAN XIAOYUAN (袁晓园), ED., 1986 – “文字与文化” (“*Scrierea și cultura*”), 北京,光明日报出版社
- YUE-HASHIMOTO A., 1993 – “*Comparative Chinese Dialectal Grammar*” , Collection des Cahiers de Linguistique d’Asie Orientale, Ecole des hautes etudes en science sociales, Paris
- ZHANG DAINIAN, CHENG ZHONGYING (张岱年,成中应), ed., 1991 – “中国思维偏向” (“*Orientări în gândirea chineză*”), 北京,社会科学出版社
- ZHANG XIRUO (张奚若), 1956 – “大力推广以北京语音为标准音的普通话” (“*Promovarea cu*”

putere a limbii standard care are ca normă pronunția din Beijing”), în “*现代汉语规范…*”, p. 276-282

ZHANG YULAI, CHENG KAI(张玉来, 程凯), 1992 – “*汉语言文字规范研究与指导*” (“*Cercetări și îndrumări privind standardizarea limbii și scrierii chineze*”), 山东, 教育出版社

ZHAO (CHAO) YUAREN, 1976 – “*Aspects of Chinese Sociolinguistic*”, California, Stanford University Press

ZHENG DIAN(郑奠), 1956 – “*现代汉语词汇规范问题*” (“*Problematika standardizării lexicului limbii chineze contemporane*”), în “*现代汉语规范…*”, p. 72-80

ZHONG ZHEMING(仲哲明), 1994 – “*关于语言规范理论研究的思考*” (“*Considerații privind studiile teoretice în domeniul standardizării limbii*”), în “*语言文字应用*”, nr. 1, p. 5-8

ZHOU JIAN (周荐), 1995 – “*汉语词汇研究史纲*” (“*Istoricul cercetărilor de lexicologie chineză*”), 北京, 语文出版社

ZHOU ENLAI (周恩来), 1958 – “*当前文字改革的任务*” (“*Sarcinile actualei Reforme a Scrierii*”), în “*中国语文*”, nr. 1, p. 1-7

- ZHOU YOUGUANG (周有光), 1959 – “文字改革和文化革命” (*“Reforma Scrierii și Revoluția Culturală”*), în “中国语文”, nr. 4, p. 516-520
- ZHOU YOUGUANG (周有光), 1961 – “文字改革概论” (*“Teoria Reformei Scrierii”*), 北京, 文字出版社
- ZHOU YOUGUANG (周有光), 1978 – “文字改革和文化革命” (*“Reforma Scrierii și Revoluția Culturală”*), în “光明日报”, 16/6
- ZHOU YOUGUANG (周有光), 1993 – “关于文字改革的再思考” (*“O reconsiderare a Reformei Scrierii”*), în 刘坚, 侯精, “中国语文研究四十纪念文集”, 北京, 语言学院出版社, p. 366-367
- ZHU DEXI (朱德熙), 1956 – “现代汉语规范问题纪要”, (*“Sumarul Conferinței Științifice pentru standardizarea limbii chineze contemporane”*) în “现代汉语”, p. 230
- ZHU LINQING (朱林青), 1991 – “汉语语法研究史” (*“Istoria studiilor de gramatică a limbii chineze”*), 江苏, 教育出版社
- X X X 1986 – “促进汉字规范化, 消除社会用字混乱” (*“Promovarea standardizării hieroglifelor, eliminarea fenomenului de folosire incorectă a*

hieroglifelor în societate), în "人民日报",
28/9

X X X 1981 - "大家都讲究语言的文明和健康" (*Toată lumea să prețuiască cultivarea și sănătatea limbii*), în "人民日报", 19/6

X X X 1956 - "大力推广普通话" (*Promovarea cu putere a limbii standard*), în "光明日报", 15/2

X X X 1957 - "当前文字改革的任务和拼音方案" (*Sarcinile actualei Reforme a Scrierii și Planul de transcriere fonetică a limbii chineze*), în "文字改革", nr. 12, p. 1-2

X X X 1990 - "高名凯语言学论文集" (*Colecție de articole de lingvistică aparținând lui Gao Mingkai*), 北京, 商务印书馆

X X X 1958 - "汉语论丛" (*Dezbateri despre limba chineză*), 北京, 中华局出版社

X X X 1931 - "Hsin wenz huiyi" - "中国新文字十三原则" (*Conferința pentru o Nouă Scriere - 13 principii pentru o nouă scriere chineză*), în 倪海曙, 1949, "中国语文的先生", 北京, 时代出版社, p. 54-55

X X X 1992 - "进一步作好语言文字规范化工作" (*Să continuăm activitatea de planificare lingvistică*), în "语文建设", nr. 1, p. 2-3

- X X X 1956 – “努力推广普通话” (“*Să depunem eforturi pentru promovarea limbii standard*”), în “人民日报”, 12/2
- X X X 1958 – “清末文字改革文集” (“*Colecție de articole referitoare la Reforma Scrierii la sfârșitul dinastiei Qing*”), 北京, 文字改革出版社
- X X X 1986 – “新时期的语言文字工作” (“*Planificarea lingvistică în noua etapă*”), 北京, 全国语言文字工作会议秘书处
- X X X 1953 – “文字改革笔谈” (“*Dezbateri privind Reforma Scrierii*”), 北京, 文字改革出版社
- X X X 1959 – “五四以来汉语书面语的变迁和发展” (“*Evoluția limbii chineze scrise după Mișcarea de la 4 Mai*”), 北京, 商务印书馆
- X X X 1956 – “现代汉语规范问题学术会议文件汇” (“*Documentele Conferinței pentru Standardizarea Limbii Chineze Contemporane*”), 北京, 科学出版社
- X X X 1949 – “新文字会议” (“*Conferința pentru o Nouă Scriere*”), 北京, 时代出版社
- X X X 1976 – “语文政策学习资料” (“*Materiale de politică lingvistică*”), 北京, 北京大学
- X X X 1986 – “语言规范化问题十二人谈” (“*Problema*”)

standardizării limbii supusă dezbaterii a 12 personalităților), în " 语文建设", nr. 3, p. 8-13

X X X 1991 – “ 语言, 社会, 文化” (“Limbă, societate, cultură”), 北京, 语文出版社

X X X 1993 – “ 语言学百科词典” (“Dicționar enciclopedic de lingvistică”), 上海辞书出版社

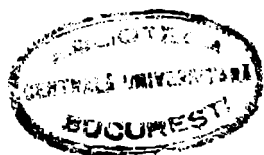
X X X 1951 – “ 正确地使用祖国的语言, 为语言的纯洁和健康而斗争!” (“Să folosim corect limba patriei, să luptăm pentru puritatea și sănătatea limbii!”), în " 人民日报", 6/6

X X X 1988 – “ 中国大百科全书. 语言和文字” (“Marea enciclopedie chineză - vol. Limbă și scriere”), 北京, 大百科全书出版社

X X X 1955 – “ 中华人民共和国教育部关于在中, 小学和各级师范学校大力推广普通话的知识” (“Directivele Ministerului Învățământului privind promovarea limbii standard în învățământul primar, mediu și în școlile normale”), în " 人民日报", 17/11

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

ISBN: 973-575-335-9

Lei 23000

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://unibuc.ro>